

Фота Мікалая Пітрова, БелТА

Падчас ўручэння прэміі Прэзідэнта "За духоўнае адраджэнне", спецыяльных прэміяў Прэзідэнта дзеячам культуры і мастацтва, а таксама спецыяльных прэміяў Прэзідэнта "Беларускі спартыўны Алімп".

"КУЛЬТУРА З'ЯЎЛЯЕЦЦА ФУНДАМЕНТАМ..."

Аляксандр Лукашэнка 12 студзеня ўручыў прэмію Прэзідэнта Рэспублікі Беларусь "За духоўнае адраджэнне", спецыяльныя прэміі Прэзідэнта дзеячам культуры і мастацтва, а таксама спецыяльныя прэміі Прэзідэнта "Беларускі спартыўны Алімп". Кіраўнік дзяржавы заявіў, што цяперашняе ўручэнне прэміяў адкрывае мерапрыемствы аб'яўленага ў Беларусі Года культуры.

"Гэта сведчыць аб тым, што дзяржава надае вялікае значэнне развіццю такой важнай сферы, як культура, — цытуе словы Прэзідэнта прэс-служба Кіраўніка дзяржавы. — Галоўная задача — актывізаваць інтэлектуальныя і духоўныя сілы нашага народа, падтрымаць ініцыятыву ў мэтах захавання гістарычнай спадчыны, уздыму на новы ўзровень сучаснага мастацтва і выхавання ў грамадзян любові да сваёй Радзімы".

Як адзначыў Аляксандр Лукашэнка, Беларусь багатая на таленты і творчыя дасягненні, якія з'яўляюцца гонарам краіны. Яскравым пацвярджэннем гэтага стане шырокае святкаванне ў краіне юбілейнага выдатнага дзеяча мастацтва: Уладзіміра Мулявіна, Максіма Багдановіча, Кандрата Крапівы, Івана Шамякіна.

Прэзідэнт запэўніў, што на высокім узроўні будзе праведзены і 25-ы юбілейны фестываль "Славянскі базар у Віцебску", які стаў той сусветнай пляцоўкай, дзе выступаюць прызнаныя майстры і запальваюцца новыя зоркі.

Пры гэтым Кіраўнік дзяржавы падкрэсліў, што ў час Года культуры ўвага будзе ўдзяляцца не толькі розным напрамкам мастацтва, але і духоўнага жыцця грамадзян.

"Культура з'яўляецца фундаментам, на якім фарміруецца і развіваецца любая нацыя, вызначаецца яе жыццяздольнасць і творчы патэнцыял, — заявіў Аляксандр Лукашэнка. — Культура знаходзіцца ў аснове

ідэалогіі дзяржавы, указваючы тым на прамакі і мэты, на якія арыентуецца грамадства. Гэта шматгранная з'ява, якая ахоплівае многія сферы жыцця, у тым ліку працоўную дзейнасць, уладкаванне побыту, стаўленне да прыроды, навакольнага свету і роднага краю".

Пры гэтым Прэзідэнт падкрэсліў: нельга забываць аб тым, што культура — гэта і мера чалавечнасці. Без яе не могуць быць паўнацэннымі ні асоба, ні грамадства.

Аляксандр Лукашэнка ўпэўнены, што сёння людзі маюць патрэбу ў гуманнасці, міласэрнасці, узаемараўменні і дабрыні. "Без удумлівага, мудрага стаўлення да жыцця, без маральных крытэрыяў, заснаваных на шматвяжковым вопыце продкаў, немагчыма пабудаваць стабільную і паспяховаю дзяржаву", — заявіў Прэзідэнт.

Кіраўнік дзяржавы падкрэсліў, што мы жывём у няпросты, вельмі трывожны час.

Заканчэнне чытайце на старонцы 2.

"Круглы стол"

Пытанні развіцця харавых спеваў у Беларусі пастаянна былі ў цэнтры ўвагі Міністэрства культуры краіны. У снежні міністр Барыс Святлоў узнагародзіў удзельнікаў фіналу агульнарэспубліканскай акцыі "Харавое веча" і цырымоніі "Малітва за Беларусь". Пасля ўручэння граматаў адбыўся гала-канцэрт калектываў з усёй рэспублікі. Папярэднічаў падзеям "круглы стол" у Беларускай дзяржаўнай акадэміі музыкі па стане і праблемах развіцця вакальна-харавога мастацтва, адукацыі і выхавання з удзелам дзеячаў культуры і мастацтва з усіх рэгіёнаў, прадстаўнікоў міністэрстваў культуры і адукацыі, абласных галоўных упраўленняў ідэалагічнай работы, культуры і па справах моладзі. На старонках "К" — матэрыялы адкрытай дыскусіі.

Падрыхтавала Надзея БУНЦЭВІЧ

Хор "навыраст" для новага спеўнага

Алена Куракіна, першы прарэктар Беларускай дзяржаўнай акадэміі музыкі, кандыдат мастацтвазнаўства, дацэнт:

— Цяперашняя сустрэча невыпадкова адбываецца ў зале, якая носіць імя народнага артыста Беларусі, народнага артыста СССР, прафесара Віктара Роўды. Гэтыя сцены літаральна прасякнутыя харавымі спевамі. Менавіта тут ледзь не штодзень адбываюцца рэпетыцыі харавога калектыву нашай Акадэміі, праходзяць канцэрты і дзяржаўныя іспыты харавых дырыжораў. Наша навучальная ўстанова прыкладае ўсе намаганні, каб падтрымаць, замацаваць і развіць нацыянальныя традыцыі харавых спеваў у іх узаемадзейні са здабыткамі найбольш адметных сусветных спеўных школ.

Ірына Дрыга, першы намеснік міністра культуры Беларусі:

— Нагадаю, год таму адбылася калегія Міністэрства культуры, прысвечаная харавому мастацтву, з удзелам тагачаснага прэм'ер-міністра краіны Міхаіла Мясніковіча, прадстаўнікоў міністэрстваў культуры, адукацыі, іншых зацікаўленых устаноў. Па выніках калегіі быў зацверджаны рабочы план мерапрыемстваў, значная частка якіх на сёння рэалізавана. Вялікі дзякуй Міністэрству адукацыі, якое прыслухалася да пажаданняў грамадскасці. Зараз вырашаюцца пытанні аб вяртанні ў школьную праграму дыс-

цыпліны "Сусветная мастацкая культура", пачынаючы з пятага класа, аб увядзенні профільнай падрыхтоўкі, куды ўваходзяць і прадметы мастацка-эстэтычнага ўхілу, на другой і трэцяй ступенях навучання ў сярэдняй школе, аб захаванні і развіцці харавых калектываў ва ўстановах адукацыі (на сёння іх каля 270). Акрамя факультатывных заняткаў, ёсць магчымасць займацца ў дзіцячых калектывах па-за школай (іх у нас 91). У мэтах папулярызацыі музычнай класікі Міністэрства адукацыі рэкамендавала школам, дзе ўсталяваны ўнутраныя радыёвузлы, трансляваць па іх, у тым ліку, вакальна-харавыя творы.

Па тых прапановах, што былі выказаны ўдзельнікамі калегіі, Інстытутам культуры Беларусі працаваны тыпавы вучэбны план па спецыяльнасці "Харавое дырыжыраванне" ва ўстановах сярэдняй спецыяльнай адукацыі. У музычныя ВНУ прыцягнуты да выкладання вядучыя оперныя салісты Ніна Шарубіна, Настасся Масквіна, Алена Шведава і іншыя вядомыя дзеячы. Праводзяцца майстар-класы з удзелам лепшых спецыялістаў. У Акадэміі музыкі павялічана колькасць вучэбных гадзін па дысцыпліне "Сольныя спевы". Шмат робіцца для аматарскіх вакальных ансамбляў і харавых калектываў.

Заканчэнне чытайце на старонках 2 — 3, 14.

З калегіі Міністэрства культуры Рэспублікі Беларусь

Аналіз на перспектыву

беспячэнне свабоднага і роўнага доступу да інфармацыйных рэсурсаў і бібліятэчных фондаў для розных груп насельніцтва, развіццё прафесійнага мастацтва і некаторыя іншыя.

Напрыклад, як адзначыў Васіль Чэрнік, за перыяд з 2011 па 2015 гады ў музейнай сферы краіны быў зроблены вялізны аб'ём работы. Былі адкрытыя новы будынак Беларускага дзяржаўнага музея гісторыі Вялікай Айчыннай вайны, Музей-дача Васіля Быкава, адрэстаўравана паўднёва-ўсходняя частка казармы Цытадэлі Брэсцкай крэпасці.

Новыя музеі за гэтыя пяць гадоў з'явіліся ў рэгіёнах краіны. Скажам, у Брэсцкай вобласці адкрыліся Ружанскі палацавы комплекс Сапегаў, Гісторыка-мемарыяльны музей "Сядзіба Нямцэвічаў", архе-

алагічны філіял Мотальскага музея народнай творчасці, філіял "Карцінная галерэя Аляксея Кузьміча ў вёсцы Махро" раённага Музейнага комплексу Напалеона Орды...

Акрамя таго, варта згадаць, што ў многіх музеях вялася работа па стварэнні новых экспазіцый, адбыліся рамонтныя работы ў музейных залах, так і будынкаў. І цалкам заканамерна, што ўсе названыя вылікі прывялі да таго, што колькасць наведванняў музеяў краіны ў параўнанні з 2010 годам павялічылася на 43 працэнты.

У сваю чаргу, як зазначыў начальнік упраўлення па ахове гісторыка-культурнай спадчыны Міністэрства культуры Ігар Чарняўскі, згодна з Дзяржпраграмай за гэтыя гады адбыліся рэстаўрацыйна-аднаўленчыя работы на дзясятках

аб'ектаў гісторыі і культуры. Усе работы можна лічыць выкананымі ў поўным аб'ёме ў межах выдаткаваных сродкаў рэспубліканскага і мясцовых бюджэтаў.

Акрамя таго, па словах начальніка ўпраўлення, з 2011 па 2015 гады было ажыццёўлена складанне пераліку нематэрыяльных праяўленняў творчасці чалавека ў Беларусі. Вынік работы, праведзенай Інстытутам культуры Беларусі за кошт сродкаў Фонду нематэрыяльнай спадчыны UNESCO, — навідавоку: з'яўленне ў Інтэрнэце сайта "Жывая спадчына Беларусі" (www.livingheritage.by) на беларускай і англійскай мовах, а таксама выданне зборніка "Практычнае кіраўніцтва па ідэнтыфікацыі і інвентарызацыі нематэрыяльнай культурнай спадчыны".

Заканчэнне чытайце на старонцы 5.

Юрый ЧАРНЯКЕВІЧ

Пра музеі і не толькі

Як нагадаў на пачатку пасяджэння Міністр культуры Беларусі Барыс Святлоў, Дзяржаўная праграма "Культура Беларусі" на 2011 — 2015 гады была зацверджана пастановай Савета Міністраў краіны ад 26 снежня 2010 года і накіравана на вырашэнне актуальных праблем культурынага развіцця Беларусі.

Пасля з агульным аналізам вынікаў Дзяржпраграмы выступіў

намеснік міністра культуры Беларусі Васіль Чэрнік. Паводле ягоных слоў, за перыяд з 2011 па 2015 гады ажыццёўлялася работа па рэалізацыі 87 мерапрыемстваў Дзяржаўнай праграмы, накіраваных на дасягненне 25 паказчыкаў, якія адпавядаюць 10 яе задачам. Сярод гэтых задач — ахова гісторыка-культурнай спадчыны, забеспячэнне захаванасці Музейнага фонду Рэспублікі Беларусь і агульнадасупнасці музейных прадметаў, за-

“Культура з’яўляецца фундаментам...”

(Заканчэнне.)

Пачатак на старонцы 1.)

“Я вельмі часта аб гэтым кажу, і паверце, нездарма. Вельмі глыбокі духоўны крызіс ахапіў многія краіны, — канстатаваў Прэзідэнт. — І як вынік: у розных кутках Зямлі дэструктыўныя сілы робяць спробы зламаць сістэму традыцыйных каштоўнасцей. Агрэсіўныя напады на асновы маралі становяцца адной са злавесных прыкмет сучаснасці.”

Аляксандр Лукашэнка лічыць, што высокія тэхналогіі, нябачаная ў гісторыі хуткасць камунікацый і глабалізацыя не дапамаглі лю-

■ **Кіраўнік дзяржавы заявіў: “Галоўная задача [Года культуры] — актывізаваць інтэлектуальныя і духоўныя сілы нашага народа, падтрымаць ініцыятыву ў мэтах захавання гістарычнай спадчыны, уздыму на новы ўзровень сучаснага мастацтва і выхавання ў грамадзян любові да сваёй Радзімы”.**

дзям стаць бліжэйшымі адзін да аднаго. Якраз наадварот — у нядобрых руках усё гэта ператвараецца ў сродак маніпуляцыі свядомасцю, у інструмент распальвання варажасці.

“На жаль, ужо відаць горкія плады такой палітыкі. Адхіляюцца інстытуты сям’і, каштоўнасць чалавечага жыцця, сацыяльная справядлівасць. Эгацэнтрызм, усёдазволенасць і карысталюбства асуджаюць асобу і грамадства на поўную дэградацыю, — заявіў Кіраўнік дзяржавы.

“Яшчэ нядаўна здавалася, што свабода дзеля свабоды зробіць чалавека больш шчаслівым. Але адмова ад маральных самаабмежаванняў прывяла да невырашальных супярэчнасцей, зацяжных кровапралітных канфліктаў і войнаў”, — падкрэсліў Лідар краіны.

На думку Прэзідэнта, бяздумнае стаўленне да навакольнага асяроддзя паставіла чалавецтва на мяжу экалагічнай катастрофы.

“Само жыццё дае нам чарговы цяжкі, але важны ўрок, — адзначыў беларускі Лідар. — Мы павінны зразумець: тое, што не мае глыбокай маральнай асновы, ні ў якім разе не можа прынесці карысць ні людзям, ні грамадству ў цэлым. Яшчэ апостал Павел казаў: “Усё мне дазволена, але не ўсё карысна”.

“Сучасныя рэаліі такія, што менавіта згуртаванасць нацыі вакол сапраўдных, стваральных каштоўнасцей з’яўляецца гарантыяй яе захавання і прагрэсу, духоўнага здароўя і дабрабыту”, — падкрэсліў Кіраўнік дзяржавы.

Таму не выпадкова на 70-й сесіі Генеральнай асам-

блей ААН Беларусь названа сімвалам міру. “Беларускі народ умее атрымліваць урокі з мінулага, даражыць чыстым небам над галавой і спакоем у грамадстве. Застаецца адданым высокім маральным каштоўнасцям і добрым традыцыям”.

Прэзідэнт лічыць важным, каб дзятчы культуры і мастацтва разумелі гэта і сваёй творчасцю процістаялі бескультур’ю і іншым негатывным з’явам, якія часта засмучаюць наша жыццё.

На думку Аляксандра Лукашэнка, узнагароды за выдатны ўклад у развіццё культуры і мастацтва, за дабрачыннасць і актыўную дзейнасць па ахове мацярынства і дзяцінства сведчаць аб тым, якую важную ролю ў жыцці сучаснай Беларусі адыгрывае духоўнасць, маральныя і эстэтычныя прынцыпы.

Аляксандр Лукашэнка выказаў упэўненасць, што ўсе народнае прызнанне, якое набылі лаўрэаты, стане для іх стымулам да новых дасягненняў на карысць Радзімы.

(Працяг.)

Пачатак на старонцы 1.)

Ва Універсітэце культуры адбыліся тэматычныя семінары-практыкумы для іх кіраўнікоў. У абласцях былі арганізаваны семінары па пытаннях творчай дзейнасці такіх згуртаванняў. Вакальна-харавыя канцэртныя выступленні пастаянна ладзяцца ў рамках разнастайных фестываляў і іншых мерапрыемстваў. Каля трох тысяч аматарскіх калектываў прынялі ўдзел у абласных аглядах-конкурсах да 70-годдзя Перамогі з 1945 года. Удзел у гэтых конкурсах узялі аматарскія калектывы ў 19 краінах і рэгіёнах, у тым ліку ў Беларусі.

Адной з найбольш рэзанансных падзей, ажыццёўленых Міністэрствам культуры пры падтрымцы Міністэрства культуры і іншых установаў, стала правядзенне Рэспубліканскай акцыі “Харавое веча”. Цягам усяго года яно адбывалася ў рэгіёнах, выніковае ж мерапрыемства было прымеркавана да Дня горада Мінска і прайшло ля Храма-помніка ў гонар Усіх Святых. Вялікая падзяка ўсім калектывам, якія прынялі ў ім удзел, а таксама дацэнт Акадэміі музыкі Тамары Слабодчыкавай, якая выступіла галоўным ініцыятарам, на тыхнікі і арганізатарам, здолелі зрабіць усё на самым высокім узроўні. Як і прадугледжвалася планам, у Мінскай вобласці прайшоў таксама фестываль харавога мастацтва “Спеўнае поле”. Калектывам вылучаліся бюджэтныя сродкі на пастаноўку новых нумароў, удзел у фестывалях.

Іншая справа, наколькі нашы пажаданні адпавядаюць дзяржаўным магчымасцям. Але імкнучыся да лепшага ніколі не позна, таму сёння мы разгледзім магчымасці вырашэння яшчэ некаторых праблемных пытанняў. Гэта і працягласць навучання музыцы і спевам у сярэдняй школе, і аднаўленне школ з харавым ухілам, і стварэнне харавых калектываў ва ўстановах адукацыі ўсіх узроўняў, і фінансава-арганізацыйная падтрымка правядзення акцый кшталту “Харавога веча”, каб яно не засталася разавым мерапрыемствам, а мела далейшы працяг. Дадам, што пасля яго ўзрастаць цікавасць да харавых калектываў, іх сталі часцей прыцягваць да ўдзелу ў гарадскіх, раённых, абласных, рэспубліканскіх мерапрыемствах.

Па жаданні вышэйшага кіраўніцтва харавыя калектывы былі задзейнічаны ва ўрачыстасцях з нагоды інаўгурацыі Прэзідэнта Беларусі Аляксандра Лукашэнка. Жывое харавое гучанне, як можна было пераканацца ў час гэтых і іншых мерапрыемстваў, уключаючы “Малітву за Беларусь”, утвараюць ні з чым не параўнальнае эмацыйнае поле, яднаюць людзей у адзіным парыве.

Усе сённяшнія прапановы будуць фіксавацца. Па выніках дыскусіі будуць падрыхтаваны рэкамендацыі дзяржаўным установам.

■ **Раіса Сідарэнка, намеснік міністра адукацыі Беларусі:**

— Міністэрства адукацыі, безумоўна, разумее сваю ступень адказнасці за развіц-

цё харавых спеваў у краіне, адчувае змены, выкліканыя скарачэннем вучэбных гадзін на дысцыпліны эстэтычнага ўхілу. Мы вельмі ўдзячныя Міністэрству культуры, без дапамогі якога было б немагчыма вярнуць у школы такую дысцыпліну, як “Сусветная мастацкая культура”. Але трэба прымаць рэальнасць такой, якая яна ёсць. Цяперашняя колькасць харавых калектываў — зусім не малая, асабліва ў параўнанні з 1990 гадамі. Узгадваю сярэднюю школу № 71 у мінскай Курасоўшчыне, дзе ўсе 20 гадоў, як я там працавала, быў музычна-харавы ўхіл. Гэта дапамагала вырашаць многія пытанні, бо не сакрэт, што шлях да самых складаных падлеткаў вельмі часта пралягае праз мастацтва. Школы “з ухілам” (а мы і цяпер іх так называем) у большасці сваёй захаваліся. Але найперш менавіта тыя, дзе выкладанне вялося не фармальна, не дзеля дадатковых гадзін у працоўнай нагрукцы, а праз любоў да музыкі і спеваў, прывітую і перададзеныя дзецям. Цяперашняя факультатывная сістэма таксама мае свае плюсы. Адна справа, калі вучань ідзе ў клас за

дыцці пануюць ужо больш як 150 гадоў. Невыпадкова ў 2003 годзе балтыйскае свята песні і танца было аб’яўлена UNESCO шэдэўрам і ўключана ў Спіс духоўнай спадчыны чалавецтва. На пытанні, як атрымліваецца арганізавана збіраць па 40 тысяч удзельнікаў, жыхары краін гэтага рэгіёна адказваюць, што гэта вынік супадзення двух жаданняў — народа і дзяржавы. Як бачым, у нас гэтыя два жаданні ёсць. Значыць, у будучыні можам спадзявацца на такі ж магутны разгорт.

Сярод плюсаў цяперашняга “Харавога веча” — найперш, энтузіязм спевакоў і кіраўнікоў (калі хто і супраціўляўся спачатку, дык потым гэта было забыта), жаданне садзейнічаць, дапамагаць, цяглівацца да некаторых нязручнасцяў, непазбежных у такой маштабнай працы, грунтоўнае стаўленне да падрыхтоўкі праграмы, аб’яднаных рэпетыцый. Па-другое, разнастайныя прыклады мастацкага сінтэзу, пашырэння, узбагачэння рэпертуару, аб’яднаных рэпетыцый. Па-другое, разнастайныя прыклады мастацкага сінтэзу, пашырэння, узбагачэння рэпертуару, аб’яднаных рэпетыцый. Па-другое, разнастайныя прыклады мастацкага сінтэзу, пашырэння, узбагачэння рэпертуару, аб’яднаных рэпетыцый. Па-другое, разнастайныя прыклады мастацкага сінтэзу, пашырэння, узбагачэння рэпертуару, аб’яднаных рэпетыцый.

Хор “навыраст”

■ **Ірына Дрыга:** “Мы разгледзім працягласць навучання музыцы і спевам у школе, і аднаўленне школ з харавым ухілам, і стварэнне харавых калектываў ва ўстановах адукацыі, і фінансава-арганізацыйную падтрымку акцый кшталту “Харавога веча”.

адзнакай. І зусім іншая — калі ён вучыцца дзеля самой радасці творчасці, стасункаў з аднадумцамі. Такі вынік павінен быць самым важным, бо вярнуць моладзь да класікі — задача прыярытэтная, ускладнёная канкурэцыйнай з боку таго ж Інтэрнэту. Зараз выбудоваецца мадэль узаемадзеяння паміж сярэднімі школамі і профільнымі вучэбнымі ўстановамі сярэдняга і вышэйшага звёнаў. Гэта дапаможа ў працы прадстаўнікам усіх узроўняў. Нагадаю, што на сёння эстэтычнай адукацыяй розных спецыяльнасцяў ахоплены 57 тысяч 300 навучэнцаў. Гэта, безумоўна, мала, але дазваляе спадзявацца на далейшы рост.

■ **Тамара Слабодчыкава, дацэнт кафедры харавога дырыжыравання Акадэміі музыкі:**

— “Харавое веча” стала вынікам шматгадовых намаганняў не аднаго пакалення. Рух да такіх харавых святаў закладаў самай абадавай сферай жыцця, развіваўся ў дзейнасці Рыгора Шырмы, Генадзя Цітовіча, Віктара Роўды, атрымаў шырокае распаўсюджанне ў культуры краін Балтыі, дзе гэтыя масавыя харавыя тра-

льна адказнымі за мастацкі вынік.

Сваё выступленне я назвала б музычным тэрмінам “Al fine da capo”, што азначае “ад канца да пачатку”. А пачатак — у школе. Калі сёння не распачаць меры па выпраўленні сітуацыі, дык наступнага “Харавога веча” можа і не быць.

■ **Святлана Герасімовіч, кандыдат мастацтвазнаўства, дацэнт БДАМ, кіраўнік узорнага хору “Раніца” СШ № 145 горада Мінска:**

— Сапраўды, стала шмат рабіцца для таго, каб вярнуць музыку і спевы ў школу. Але некаторыя праблемы застаюцца. У прыватнасці, прадмет “Мастацтва”, прызначаны для 5 класа, больш скіраваны на жывапіс і дэкаратывна-прыкладнае мастацтва, а тэкст выкладзены настолькі складана, што часам незразумелы і даросламу. Не вельмі зацікаўлены школы і ў тым, каб адродзіць харавыя калектывы. Прычыны называюцца розныя: і залішні клопат, і адсутнасць добрых педагагічных кадраў, бо тую ж “Музыку” ў 1 — 4 класах часта выкладаюць “па сумяшчальніцтве”, не ўсе шко-

лы ахвотна прымаюць на працу прафесійных хормайстраў, здольных паспяхова працаваць з дзецьмі. А між тым, калі ў гэтага можна было б прыцягнуць студэнтаў Акадэміі музыкі і Універсітэта культуры і мастацтваў, навучэнцаў старэйшых курсаў музычных каледжаў — у якасці педагагічнай практыкі. Карысць ад гэтага была б усім. Калі ў школах стварыць хары на аснове тых жа малодшых класаў, у якіх прадугледжана “Музыка”, дык пазней такія калектывы маглі б “перарасці” малодшы ўзрост сваіх удзельнікаў — і застацца ў пяціх, шостых, сёмых класах, калі ў дзяцей яшчэ няма мутацыі голасу. Так паступова заспявалі б і старшакласнікі, бо любоў да харавых заняткаў і выступленняў ім ужо была прывіта. Узгадаем гісторыю: 1919 год, паўсюль разруха, голад. Але на Першым з’ездзе настаўнікаў прымаецца рашэнне аб правядзенні ўрокаў спеваў двойчы на тыдзень — нароўні з чытаннем, пісьмом, арыфметыкай. Мы адышлі ад прынцыпа ўсеагульнага музычнага (і ў тым ліку харавога) выхаван-

■ **Вера Кахановская:** “Калі ў абітурыентаў каледжа пытаюць, якія песні яны вучылі ў школе, дык узгадваюць хіба гімн — і больш нічога”.

ня. Застаўся іншы падыход: хто пажадае, выходзіць сябе духоўна, а хто не пажадае... Будзем рэалістамі: ці многа ў цяперашнім свеце тых, хто жадае духоўна ўдасканаліцца? Чаму для вывучэння, напрыклад, біялогіі, астраноміі не патрабуецца пажаданне — іх вывучаюць усё? Пры

Будзем на сувязі!

Паважаныя чытачы!

Нам цікавае ваша меркаванне па тэмах нумара.

Пішыце на адрас: 220013, г. Мінск,

пр-т Незалежнасці, 77, альбо на электронную скрыню kultura@tut.by. **Тэлефануйце** ў рэдакцыю па нумары 8-017-286-07-97.

Абмяркоўвайце на [facebook.com/kimpressby](https://www.facebook.com/kimpressby), [vk.com/kimpressby](https://www.vk.com/kimpressby), twitter.com/kimpressby, [instagram.com/kimpressby](https://www.instagram.com/kimpressby)

Газета КУЛЬТУРА ШТОТЫДНЁВАЯ ГРАМАДСКА-ПАЛІТЫЧНАЯ, ДЛЯ ДАСУГУ (КУЛЬТУРА, МАСТАЦТВА) Выдаецца з кастрычніка 1991 года.

Заснавальнік — Міністэрства культуры Рэспублікі Беларусь. Рэгістрацыйнае пасведчанне № 637, выдадзена Міністэрствам інфармацыі Рэспублікі Беларусь.

Галоўны рэдактар — Сяргей Сяргеевіч ТРАФІЛАЎ. **Адказны сакратар:** Вольга НАВІЦКАЯ; **рэдактары аддзелаў:** Надзея БУНЦЭВІЧ, Барыс КРЭПАК, Яўген РАГІН, Ілья СВІРЫН **аглядальнік рэдакцыі:** Дар’я АМЯЛЮКОВІЧ, Настася ПАНКРАТАВА, Аліна САУЧАНКА, Юрый ЧАРНЯКЕВІЧ; **спецыяльны карэспандэнты:** Пётр ВАСІЛЕУСКІ, Алег КЛІМАЎ, Алена ЛЯШКЕВІЧ, Канстанцін АНТАНОВІЧ; **мастацкі рэдактар** — Наталія ОВАД; **карэктар** — Іаліна МАХНАЧ.

Сайт: www.kimpress.by. E-mail: kultura@tut.by. Адрас рэдакцыі: 220013, Мінск, пр. Незалежнасці, 77. Пакоі 16-28, 94-98, чацвёрты паверх. Тэлефоны: (017) 286 07 97, (017) 334 57 23. Тэлефон-факс: (017) 334 57 41. Рэкламны адрас: тэл. (017) 286 07 97, 334 57 41. Выдавец — Рэдакцыйна-выдавцаўская ўстанова “КУЛЬТУРА І МАСТАЦТВА”, 220013, Мінск, пр. Незалежнасці, 77. Пакоі 16-28, 94-98, чацвёрты паверх. Бухгалтэрыя: (017) 334 57 35.

Аўтары допісаў паведамляюць прозвішча, поўнае імя і імя па бацьку, пашпартныя звесткі (нумар пашпарта, дату выдачы, кім і калі выдадзены пашпарт, асабны нумар), асноўнае месца працы, зваротны адрас. Аўтарскія рукапісы не рэзюмуюцца і не вяртаюцца. Меркаванні аўтара могуць не адпавядаць пунктам гледжання рэдакцыі. Аўтары нясучы адказнасць за дакладнасць матэрыялаў. *Матэрыялы на правах рэкламы. “Культура”, 2016. Наклад 5 553. Індэкс 63875, 638752. Рознічны кошт — па дамоўленасці. Падпісанні ў друк 15.01.2016 у 16.30. Замова 234. Рэспубліканскае ўнітарнае прадпрыемства “Выдавцаўства “Беларускі Дом друку”. ЛП № 02330/106 ад 30.04.2004. пр. Незалежнасці, 79, 220013, Мінск.

цяперашнім становішчы мы выхоўваем рацыяналістаў, а часам проста меркантильных людзей, якія ўсё гатовы перавесці ў лічбы прыбыткаў-выдаткаў, не разумеючы сапраўднай вартасці духоўных каштоўнасцей.

■ **Вольга Зюзанкова:** "Далёка не ўсе харавыя калектывы, што існуюць у краіне, насамерэч з'яўляюцца канцэртнымі адзінкамі".

Раіса Сідарэнка: — У перспектыве сусветная мастацкая культура будзе выкладацца да 10 класа. Што менавіта апынецца ў гэтай праграме — будзем абмяркоўваць разам з вамі. Але павінна быць сувязь з музыкай і маляваннем, якія выкладаюцца да 4 класа. Штосьці атрымалася, штосьці — не, таму будуць уносіцца адпаведныя карэктывы.

Цудоўная прапанова — ствараць хары малодшых класаў і "ўзрошчаць" іх надалей. Бо працягнуць урокі музыкі і спеваў пасля 4-га класа мы пакуль не можам: ёсць абмежаванні па максі-

раўнаць вобраз мора ў Айвазоўскага і Рымскага-Корсакава. Як яны гэта зрабляць, калі не прывучаны ўспрымаць класіку? Музыка як асобны раздзел прадугледжана ў 7 класе, але гэта позна! І яшчэ. Сёння бацькі вымушаны вадзіць дзяцей асобна на танцы, асобна — на музыку, а іншыя гурткі. Але калі ў сям'і не адно дзіця, а некалькі, дык ажыццявіць гэта фізічна немагчыма. Сучаснай маці куды зручней прывесці дзіця ранкам у школу і ведаць, што яно атрымае там усё неабходныя веды.

Раіса Сідарэнка: — Дзякуй за водгук. Мы наўмысна рассылалі падрыхтаваныя праграмы, эскізы, вучэбныя шыткі па СМК (падручнікаў пакуль няма), каб атрымаць зваротную сувязь і ўлічыць прапановы.

Вольга Зюзанкова, намеснік дырэктара СШ № 1 горада Мінска:

— Школа, якую я прадстаўляю, мае багатыя традыцыі. Яна стала першай, дзе ў 1967-м была арганізавана харавая студыя, а ў 1971-м — атрымана званне школы з харавым ухілам. Па нашым шляху пайшлі іншыя, што і прывяло да разгортку пад-

мі прыступкамі адукацыі перапынаецца. І такая дэталі. У пасведчанні аб базавай адукацыі пазначаецца, што вучань "паспяхова прайшоў курс факультатывных заняткаў" па нейкай дысцыпліне. Але што такое "паспяхова"? Хтосьці наведваў клас з пераменным поспехам, а іншы стаў лаўрэатам шматлікіх конкурсаў. Калі гэта магчыма, апошніх трэба вылучаць — хаця б фармулёўкай "засвоіў на высокім узроўні", упісанай у пасведчанне.

Алена Абрамовіч, кіраўнік хору хлопчыкаў ДМШМ № 19 горада Мінска:

— З 2006 года ў краіне існуе Асацыяцыя хароў хлопчыкаў. Такое з'яднанне калектываў дапамагае ўбачыць тыя агульныя рысы, якія вылучаюць нашых хлопчыкаў ад звычайных. Нашы больш тонкія па сваёй духоўнай арганізацыі, з павагай ставяцца адно да аднаго, у іх больш цікавасці да вучобы — у той жа агульнаадукацыйнай школе. На мой погляд, прыярытэтным з'яўляецца стварэнне такіх калектываў не ў музычных і іншых профільных школах, а ў звычайных агульнаадука-

увесці харавыя спевы ў некалькіх школах. Бо першым абіраць нейкую дысцыпліну, вучні павінны мець пра яе хоць якое ўяўленне. Інакш — як жа выбіраць тое, чаго не ведаеш, не разумееш? Ну, а хормайстрам не перашкодзілі б веды па псіхалогіі, каб вырашаць самыя складаныя сітуацыі.

Вера Кахановіч, кіраўнік хору навучэнцаў Маладзечанскага дзяржаўнага музычнага каледжа імя Міхала Клеафаса Агінскага:

— У музычных каледжах добра адпрацавана сістэма прафарыянтацыйнай работы, наладжана сувязь паміж сярэднім вучэбным звяном і пачатковым. Таму нам лепш бачна, як апошнім часам у абітурыентаў рэзка знізіўся агульнакультурны ўзровень, звужаюцца кругавіды. А калі іх запытаюць, якія песні яны вучылі ў школе, дык узгадваюць хіба гімн — і больш нічога. Ды ўсё ж летась мы правялі наступны эксперымент. Нашых навучэнцаў, якія праходзяць практыку ў школе, у якасці кантрольнага ўрока папрасілі зладзіць выступленне тых школьных харавых калектываў, з якімі яны

Падчас гала-канцэрта ў Белдзяржфілармоніі.

Мулявін: юбілей у Год культуры

На гэтым тыдні краіна адзначыла 75-годдзе з дня нараджэння народнага артыста Беларусі, народнага артыста СССР, лідара знакамітага ансамбля "Песняры" Уладзіміра Мулявіна.

ванага да 75-годдзя майстра. Прывітанне Кіраўніка дзяржавы зачытаў намеснік кіраўніка Адміністрацыі Прэзідэнта Беларусі Ігар Бузоўскі. У рамках штогадовага праекта Беларускай дзяржаўнай філармоніі і музея Уладзіміра Мулявіна — "Канцэрт у дзень нараджэння" — сёлета на сцэну ўзняліся Нацыянальны акадэмічны народны аркестр імя Іосіфа Жыноўіча, Беларускі дзяржаўны ансамбль "Песняры", заслужаныя артысты краіны, колішнія ўдзельнікі мулявінскага складу знакамітага калектыву Уладзіміра Ткачэнка і Анатоль Кашапараў, прагучалі нумары ў выкананні Пятра Ялфімава, Яна Жанчака, Кацярыны Дзегцяровай, Алега Сямёнава, гуртоў "Камерата", "Чысты голас", "Купалінка", "Свята"...

Злева направа: Ян Жанчак, Андрэй Коласаў і Мікаін Казінец.

Дарэчы, тым жа днём адбыўся паказ спектакля "Пясняр" да ўгодкаў Мулявіна ў Нацыянальным драматычным тэатры імя Максіма Горкага.

Таксама на гэтым тыдні стала вядома, што на XXV Міжнародным фестывалі

Гіт Ялфімаў і Аляксандр Крамяко. / Фота Ташыяны МАТУСЕВІЧ

Прэзідэнт Аляксандр Лукашэнка накіраваў прывітанне ўдзельнікам урачыстых мерапрыемстваў, прысвечаных 75-годдзю з дня нараджэння Мулявіна, і павіншаваў іх з гэтай знамянальнай датай, паведамляе прэс-служба беларускага лідара. "Нарадзіўся Уладзімір Мулявін у Расіі, але душой і сэрцам стаў сынам беларускай зямлі. Заснаваны ім легендарны ансамбль "Песняры" зрабіў наша музыкае мастацтва вядомым і паважаным у свеце і сёння па праве з'яўляецца адным з культурных сімвалаў Беларусі", — гаворыцца, сярод іншага, у віншаванні. Кіраўнік дзяржавы падкрэсліў, што творчасць Уладзіміра Мулявіна ўзбагаціла айчынную эстраду новымі тэмамі, мелодыямі і вобразамі, стала фундаментам для фарміравання адметнай стылістыкі, нахніла шэраг таленавітых паслядоўнікаў. Аляксандр Лукашэнка выказаў шчырую ўдзячнасць тым, хто сваёй карпатлівай працай садзейнічае захаванню памяці пра Уладзіміра Мулявіна і папулярнасці яго творчасці. Прэзідэнт выказаў упэўненасць, што юбілейныя ўрачыстасці дапамогуць адкрыць новыя старонкі мулявінскай спадчыны і аддаць даніну павагі вялікаму Песняру.

Гэтыя словы прагучалі са сцэны Беларускай дзяржаўнай філармоніі падчас гала-канцэрта, прымерка-

мастацтваў "Славянскі базар у Віцебску" будзе шырока адзначана 75-годдзе з дня нараджэння Уладзіміра Мулявіна. Дырэктар форуму, кіраўнік Сусветнай асацыяцыі фестываляў Аляксандр Сідарэнка зазначыў, што тэме ў рамках форуму прысвяцяць тэатральную пастаноўку, юбілейны канцэрт, тэматычную выставу. Тэма юбілею Уладзіміра Мулявіна будзе адлюстравана і ў канцэрце ўрачыстага адкрыцця фестывалю мастацтваў.

Матэрыял пра Уладзіміра Мулявіна — на старонцы 15.

Для новага спеўнага

Спяваць заўжды ды паўсюль і бачыць вынікі агульных намаганняў

мальнай вучэбнай нагрузцы на навучэнца, і ў рамках на-яўнага тыпавага вучэбна-га плана ўвесці дадатковы прадмет немагчыма — толькі праз выхад ва ўстановы дадатковага выхавання дзяцей і моладзі. Паміж школамі і такімі ўстановамі наладжваецца супрацоўніцтва. Апошняя паступова прыйдуць у школы. Мадэлі могуць быць самымі рознымі, але ёсць і складанасці. Па сённяшніх заканадаўчых нормах выкладчыкі пры гэтым страцяць у грошак, што зусім не справядліва. Таму шукаем выйсце, якія нарматыўныя акты трэба скараціць.

Тамара Сярнова, намеснік дэкана па вучэбнай рабоце факультэта эстэтычнай адукацыі Беларускага дзяржаўнага педагогічнага ўніверсітэта імя Максіма Танка:

— Прымусліць школу заспяваць фактычна немагчыма. Трэба, каб спачатку заспяваў яе дырэктар. Дарма спадзявацца, што бацькі захочуць, каб музыцыравалі іх дзеці. Бо мы страцілі тое спеўнае пакаленне, якое, адпаведна, прывучала да таго ж і сваіх дзяцей. Цяперашнія бацькі заматываваны на матэрыяльным прыбытку, а не на духоўным развіцці. Што ж датычыцца прадмета "Сусветная мастацкая культура", дык музыка там прысутнічае хіба як дадатковы дапаможны элемент, не больш за тое. За ўвесь год у 5 класе (а гэта 35 гадзін) прапануецца ўключыць музыку на ўроку толькі чатыры разы. Прычым не паслухаць, не праспяваць, а намалюваць — "Дзяўчыну з валасамі колеру ільну" Дэбюсі. На 9 уроку дзеці павінны па-

обных навучальных устаноў у краіне. Таму нас не могуць не хваляваць праблемы існавання харавых калектываў. Мы захавалі і ўхл, і хары. На сёння ў нас працуе восем хароў пачатковай школы, узорны хор "Дружба" і фальклорны ансамбль "Вясёлка". Усё гэта трымаецца на энтузіязме саміх педагогаў. Бо казаць пра нейкую высокую матывацыю вучняў, на жаль, цяжкавата, адносіны да факультатывных заняткаў не заўсёды сур'ёзныя. Па цяперашніх праграмах прадмета "Хор" у нашых школах увогуле няма. Ён складае толькі частку "Харавога класа". Калі раней было па дзве гадзіны на тыдзень у малодшых класах, па тры — надалей, дык за гэты час яшчэ можна было штосьці развучыць. Калі часу меней, гэта праблематычна. Таму далёка не ўсе харавыя калектывы, што існуюць у краіне, насамерэч з'яўляюцца канцэртнымі адзінкамі. Неабходна ўнесці змяненні ў метадычныя рэкамендацыі па арганізацыі факультатывных заняткаў эстэтычнай накіраванасці. Трэба асобна вылучыць гадзіны на хор і аркестр (там, дзе яны існуюць), надаць ім абавязковае наведанне — з фармулёўкай "замацаванне навыкаў, атрыманых на занятках па харавым (аркестравым) класе". Сёння, каб захавць харавыя калектывы, мы аддаем ім гадзіны, прызначаныя для вакальнага ансамбля. Але ансамбль можа складацца і з трох чалавек, хор жа вымушае працаваць з куды большай колькасцю вучняў — 40 — 60. А гэта розныя рэчы. У 10 класе хор увогуле не прадугледжаны, пераамянае з наступных

цыйных. Бо ў тых жа школах мастацтваў вучацца пераважна дзяўчынкі. А яшчэ калі выкрэсліць тых, хто пасля 3-га класа, крыху засвоіўшы інструмент, пачынае граць у аркестры (і, адпаведна, не ходзіць на хор), дык і ўвогуле нікога не застаецца. У звычайных школах — сітуацыя супрацьлеглая. Хлопчыкі часта не ведаюць, куды сябе падаць. А ўдзел у такім хоры надае ім упэўненасці, гонару за сваю працу, развівае пачуццё калектывізму і партнёрства. Прыцягальнымі для хлопчыкаў могуць быць і змешаныя хары, дзе шмат дзяўчынак. Яшчэ адна акалічнасць на карысць звычайнай школы — большая працягласць навучання, дзякуючы чаму харавы калектыв становіцца больш стабільным, лепей навучаным, дасягае лепшых вынікаў на конкурсах і фестывалях. Увогуле ж, кіраўнікам усіх калектываў трэба клапаціцца пра канцэртны выступленні. Бо гэта не толькі надае імпульс ўдзельнікам, але і рэкламуе калектыв, папулярнае самі харавыя спевы. Тыя ж хары хлопчыкаў маглі б на грамадскіх пачатках паспяваць, да прыкладу, у Музеі гісторыі Вялікай Айчыннай вайны, каб наведвальнікі далучаліся да вядомых ім песень. Давайце пачнём з сябе! І самі зробім крок насустрач патэнцыйнай публіцы.

Спевы трэба вярнуць у школы да сёмага класа ўключна. Бо калі імі займаюцца толькі да чацвёртага, дык набытыя навыкі не паспяваюць замацавацца, і ўсе ранейшыя заняткі становяцца дарэчнымі. У якасці эксперыменту я прапанавала б

■ **Святлана Герасімовіч:** "Не вельмі зацікаўлены школы ў адраджэнні хароў. Прычыны — розныя: напрыклад, кадры, тое, што не ўсе ахвотна прымаюць на працу прафесійных хормайстраў".

працавалі, — ад кожнага па дзве песні. Прышлі бацькі дзяцей, родныя, знаёмыя — давалося перайсці ў вялікую залу. Атрымаўся не проста паўнаватарны канцэрт — сапраўднае харавое свята! Дапамагае нам і дзейнасць нашага Маладзечанскага народнага маладзёжнага опернага тэатра, у спектаклях якога ўдзельнічаюць салісты і калектывы каледжа. Такой і павінна быць папулярнасць спеваў і класікі!

Інэса Бадзяка, загадчык кафедры харавога дырыжыравання Акадэміі музыкі, кіраўнік хору студэнтаў:

— Выкладчыкі нашай кафедры шмат удзельнічаюць у журы разнастайных аглядаў, конкурсаў, фестываляў. Акрамя таго, сама кафедра арганізавала з 2009 года Адкрыты конкурс харавых дырыжораў — першы ў нашай краіне. Ён праводзіўся ўжо тройчы, і Міністэрства культуры прапаноўвала ўключыць яго ў рэестр міжнародных. Чацвёрты будзе прысвечаны 95-годдзю з дня нараджэння Віктара Роўды.

Заканчэнне — на старонцы 14.

Калектыў Нацыянальнага мастацкага музея Рэспублікі Беларусь — адзіны з буйных культурных інстытуцый, які сёлета атрымаў прэмію Прэзідэнта краіны "За духоўнае адраджэнне". Высокай узнагароды ён быў удастоены за шэраг выстаў сакральнай тэматыкі, пачатак якім быў пакладзены яшчэ ў 2007 годзе.

Падчас адкрыцця выставы да 1020-годдзя Хрышчэння Русі ў 2008 годзе (лева направа): тагачасны міністр культуры Беларусі Уладзімір Мацвейчук, уладкаў Філарэт, дырэктар музея Уладзімір Пракапец і тагачасны пасол Украіны ў Беларусі Ігар Лікавы.

Падрыхтавала
Дар'я АМЯЛЬКОВІЧ

Сакральнае: праекты музея

"Распачыналася ўсё як вялікая авантура", — прызнаўся карэспандэнт "К" генеральны дырэктар Нацыянальнага мастацкага музея, заслужаны дзеяч мастацтваў краіны Уладзімір Пракапец. Але сёлета культурная ўстанова ўжо вядзе перамовы пра тое, каб правесці выставу праваслаўных і каталіцкіх ікон Беларусі ў Ватыкане.

2007 год

— Усё пачалося з ідэі выставы праваслаўных ікон Беларусі, Расіі і Украіны. Гэты грандыёзны праект да 1020-годдзя Хрышчэння Русі мы задумалі разам з дырэктарам Дзяржаўнай Трацякоўскай галерэі ў 2007 годзе. Задумалі і зразумелі, што гэта — ці не авантура. Тэрміны, якія былі пастаўлены, аб'ём задач... У працэсе падрыхтоўкі мы ўцямілі, акая гэта вялікая праца. Але ўцягнуліся і ажыццявілі. Да нас далучыўся кіраўнік Нацыянальнага гісторыка-культурнага запаведніка, і выстава адбылася. Спачатку яна адкрылася ў Трацякоўскай галерэі, потым — у Кіева-Пячэрскай лаўры, затым — у нашым музеі. Упершыню ў гэтым праекце традыцыйна праваслаўнага іканапіснага мастацтва былі прадстаўлены ў такім фармаце і аб'ёме. Тагачасны Патрыярх Маскоўскі і ўсея Русі Алексій II асабіста прысутнічаў на адкрыцці экспазіцыі ў Мінску. Ды, прызнацца, падчас яго візіту і быў закладзены масток да новага праекта — ужо да 1025-годдзя Хрышчэння Русі. "Так, гэта ўжо будзе юбілей", — адзначыў Яго Свяцейшаства, і даў сваё дабраславенне на новы праект. І давялося па маёй просьбе распачынаць новы віток перамоў.

2013 год

Але ў 2013-м змяніліся кіраўнікі ўстаноў-партнёраў і давялося пе-

На адкрыцці выставы беларускага іканапісу.

раконваць новых у сукупнасці ідэй. Лічы, распачынаць усё нанова. Да нашай ініцыятывы далучыліся Музей рускай іконы з Масквы і Нацыянальны музей Бялграда, які ўвогуле за свае сродкі прывёз каштоўныя экспанаты на выставу, аплаціў страхуюку. Прызнацца, цяжкасцей было шмат, але праект ажыццявіўся ў новым фармаце. Гэта было ўжо каля 100 твораў са збораў дзевяці музеяў чатырох краін, пяць з якіх — беларускія. Мы гэтаксама прымеркавалі выставу і да 35-годдзя архіпастарскага служэння Мітрапаліта Філарэта. У прыватнасці, у экспазіцыі былі прадстаўлены рэліквіі, шэраг прадметаў асабістага багацця Мітрапаліта, які перадаў нам толькі што створаны ў той год Царкоўна-гістарычны музей Беларускай Праваслаўнай Царквы. Падаецца, знакаваць той падзеі мы яшчэ да гэтай пары не ўсвядомілі.

2014 год

У 2014-м выстава беларускай праваслаўнай і каталіцкай іконы адбылася ў Венгрыі. Дзякуючы падтрымцы дыпламатаў, нам удалося

прадставіць творы ў трох музейных установах гэтай краіны: у Будапешце, Солнаку і Кічкімету. Прыём і водгукі прэсы, дыпламатычнага корпусу былі вельмі цёплыя! Гэта прызнанне, адзначу, абумоўлена ўнікальнымі мастацкімі вартасцямі беларускага іканапісу. Бо толькі зараз мы пачынаем усведамляць, якую адметнасць мае наша спадчына. І дарэчы, менавіта скрыжаванне візантыйскай культуры і заходне-еўрапейскага ўплыву ў беларускай іканапіснай традыцыі выклікала такую цікавасць у Ватыкане.

2015 год

Урэшце, мінулы год — 2015-ы — мы правялі пад знакам 80-годдзя з дня нараджэння Мітрапаліта Філарэта, ганаровага Патрыяршага Экзарха ўсея Беларусі, і — 50-годдзя з дня яго архірэйскай хіратоніі. Мы зрабілі некалькі выстаў у гонар гэтых падзей: "Іканапіс XVII — XVIII стагоддзяў са збораў Яраслаўскага мастацкага музея", "На святым Афоне" — экспазіцыя грэчаскага мастака Аляксандра Каяса, выстава асабістых рэчаў уладыкі Філарэта і

Фрагмент выставы да юбілею Мітрапаліта Філарэта.

На адкрыцці выставы з фондаў Трацякоўскай галерэі.

царкоўнага адзення пры падтрымцы протаіерэя Фёдара Поўнага. І яшчэ адзін знакавы праект, які варт адзначыць, — "Беларускі іканапіс". Іканапіс і драўляная пластика канца XVII — пачатку XIX стагоддзя са збораў музея і Музея старажытнабеларускай культуры Нацыянальнай акадэміі навук Беларусі". Тут мы прадставілі старадаўнія абразы з іканастаса Успенскага сабора, якія па просьбе Мітрапаліта Філарэта былі перададзеныя ў нашу ўстанову Жыровіцкім манастыром яшчэ ў 2009 годзе. Нашы рэстаўратары знялі познія наспаенні з твораў — і адкрыліся літаральна карціны ў духу еўрапейскага барока. Гэта зноў да гутаркі пра тое, наколькі ўнікальна іканапісныя творы Беларусі, і, на жаль, якая невялікая іх колькасць захавалася да гэтых часоў.

Шчыра кажучы, мая захопленасць гэтай тэмай шчыльна звязана з павагай да Мітрапаліта Філарэ-

та, які аддаў столькі год служэнню Беларусі, Царкве, і, магчыма, гэта прагучыць надта пафасна, але лічу справу, якую зрабіў наш музей, своеасаблівым знакам удзячнасці гэтай Постаці ад усяго народа.

Дзясягненнем леташняга года сталася і выданне фаліянта "Праваслаўны свет", які падсумаваў плён маштабнай выставы ў 2013 годзе.

Планы на будучыню

Ужо на 2017-ы плануем новы праект на сакральную тэму, акрамя вышэйзгаданай выставы ў Ватыкане. Гаворка пра тыя іканапісныя творы, якія сёння яшчэ знаходзяцца на рэстаўрацыі ў музеі. Хацелася б па яе заканчэнні прадставіць іх публіцы ў належным выглядзе. Як і заархіваваць вынік зробленай працы, выдаўшы адмысловы фаліянт.

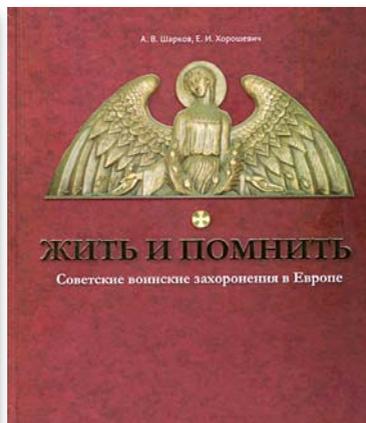
Вайна — гэта не толькі баі і спецаперацыі, але і трагічныя лёсы людзей. І, кажучы пра Вялікую Перамогу, усё часцей забываюцца на імёны тых, хто яе наблізілі коштам уласнага жыцця, а іх прах застаўся назаўсёды на чужыне. Сёння іх імёны многім невядомыя.

Кастусь АНТАНОВІЧ

Каб выправіць сітуацыю, быў створаны адмысловы праект пад эгідай Усіхсвяцкага прыхода горада Мінска. Яго мэта — сабраць матэрыял пра воінаў, нашых суайчыннікаў, якія загінулі за межамі Радзімы ў гады Другой сусветнай вайны. Першы плён сумеснай працы праваслаўнага духавенства, ваенных гісторыкаў, журналістаў — кніга "Жыць і памятаць".

Аўтары, Анатоль Шаркоў і Алена Харашэвіч, праехалі некалькі тысяч кіламетраў у пошуку імёнаў нашых забытых герояў. Усяго было наведана сем краін. У іх ліку Германія, Аўстрыя, Польшча, Чэхія, Славакія,

Памяць, што жыве ў сэрцы

Італія і Венгрыя. Менавіта там знаходзіцца больш за ўсё пахаванняў беларускіх воінаў сярэдзіны XX стагоддзя. Да таго ж, у кнізе ўлічаны не толькі салдаты, але і ваеннапалонныя, прымусовыя рабочыя і нават святары, якія загінулі далёка ад роднай Беларусі.

У межах праекта адбылася паездка ў месцы найбольш масавых пахаванняў беларусаў за мяжой, у тым ліку ў Лейпцыг і Дахау. Адмет-

на, што сёння ў праваслаўным храме, які знаходзіцца на тэрыторыі колішняга канцэнтрацыйнага лагера ў Дахау, служыць святар з Беларусі Мікалай Забеліч. Ён аказаў вялікую дапамогу ў ідэнтыфікацыі пахаваных там нашых суайчыннікаў.

Па словах Алены Харашэвіч, ідэя стварэння кнігі нарадзілася ў крыпце Храма-помніка падчас прэзентацыі выдання "Апошні прытулак салдата", прысвечанага мемары-

яльным аб'ектам Першай сусветнай вайны. "Сёння далёка не кожны можа вырвацца з-за побытавых клопатаў і наведаць месцы масавых пахаванняў нашых суайчыннікаў за мяжой. Выдатна аздоблена фотаздымкамі, копіямі дакументаў кніга дазваляе не толькі на свае вочы пабачыць самі ваенныя могілкі, але і пазнаёміцца з падрабязнай інфармацыяй пра іх, і, што самае важнае, даведацца пра імёны некалькіх сотняў беларусаў, якія загінулі на чужыне, ахвяраваўшы сваё жыццё дзеля міру, — адзначыла Алена Харашэвіч. — Па архіўных дакументах былі выяўлены спісы пахаваных. Была ўзята зямля з месцаў масавых пахаванняў, якая напрыканцы мінулага года была размешчана ў сасудах у нішах крыпты Храма-помніка ў памяць усіх святых і ў памяць пра ахвяр, якія выратаваны Айчыны нашай паслужылі".

Доктар гістарычных навук, прафесар Анатоль Шаркоў кажа: дагэтуль дакладна невядома колькасць усіх ахвяр Другой сусветнай вайны.

"Ніхто не займаўся падлікам таго, колькі загінула нашых суайчыннікаў, але па асобных месцах пахавання гэтую лічбу можна назваць. У выніку нашых даследаванняў пахаванняў на месцы былога канцлагера Цайтхайн там загінулі і былі пахаваны больш за 70 тысяч савецкіх ваеннаслужачых, з іх ураджэнцаў Беларусі мы знайшлі амаль 600 чалавек," — зазначыў Анатоль Васільевіч.

Кніга "Жыць і памятаць" падае не толькі агульныя звесткі і спісы выяўленых ахвяраў вайны, але і расказвае асобныя гісторыі. Так, прыкладам, у выданні апісваецца гісторыя магілы №33, якая знаходзіцца ў мястэчку Астралінка ў Польшчы. Гэтая магіла так і магла б застацца да гэтага часу безназоўнай, калі б не намаганні сваякоў, якія пражываюць у Мінску. Яны доўга шукалі свайго сваяка, рабілі запыты, і толькі ў 1991 годзе атрымалі адказ ад Чырвонага Крыжа, што іх сваяк пахаваны менавіта ў гэтым месцы. Гэтая магіла №33 атрымала сваё імя. Зараз там знаходзіцца шэльда "Горачев Михаил Афиногенович, который погиб в 1944 году".

Мабыць, гэта можна аднесці да навагодніх пажаданняў: заснаваць, нарэшце, калекцыю арт-фатаграфіі ў адным з нашых вядучых музеяў.

Да гэтага часу такіх калекцый няма. Як, лічы, няма аддзелаў, куратараў і канцэпцый камплектавання фатаграфічных фондаў. (Зараз я маю на ўвазе не тэорыю, а практыку музейнай работы.) Асобныя здымкі, вядома, у фондах ды экспазіцыях ёсць, але гэта не сістэмнае, планавае камплектаванне.

І вось тут мы набліжаемся да магчымых тэрмінаў “закупка”, авеянага настальгіі і легендамі савецкага мінулага і гэтак праблемнага ў нашы гады.

Ці ёсць у Нацыянальным мастацкім музеі спецыяліст, кампетэнтны якога было б дастаткова для вызначэння каштоўнасці, і, як вытворнае, — кошту фатаграфіі? Зноў жа, асобную фатаграфію або праект трэба ацэньваць? Падобнае пытанне вырашаецца ў рамках агульнай канцэпцыі. І гэта толькі адно з пытанняў, якія ўзнікаюць і ў стратэгіі, і ў тактыцы камплектавання.

Адзначым, што гэтыя фотаздымкі ў фонды музеяў усё ж трапляюць — дакументальныя, з сямейных архіваў мастакоў. Часам

Праблема калекцыі і парадак сум

ТЭКСТ

Любоў ГАЎРЫЛЮК,
арт-крытык

іх прыносяць у дар, але расцэнкі на такія візуальныя дакументы ёсць.

І яшчэ: у Нацыянальным мастацкім музеі, да супрацоўнікаў якога я звярталася па каментарыі, лічаць, што арт-фатаграфія “па духу” ўсё ж бліжэй Нацыянальнаму цэнтру сучасных мастацтваў. А музей традыцыйна займаецца яго класічнымі відамі.

Наколькі мне вядома, НЦСМ робіць спробы збіраць фатаграфічную калекцыю: прымае асобныя работы ў дар пасля выстаў, якія праводзіць даволі актыўна. Ёсць арт-фатаграфія і ў калекцыі Нацыянальнага гістарычнага музея. Але і гэтыя захады таксама нельга назваць сістэмнымі крокамі.

Ці варта ў гэтай сітуацыі дзівіцца таму факту, што ў 2013 годзе расійскі Дзяржаўны музейна-выставачны

цэнтр РОСФОТО адабраў і набыў вялікую калекцыю (больш за 700!) аўтарскіх арыгіналаў 1980 — 2000-х гадоў у шэрагу беларускіх фато-

рафаў? Спецыяльна для гэтага ў Беларусь прыязджаў куратар, не прымусіла сябе чакаць заснаванне спецыяльнага аддзела беларускай фатаграфіі ў фондзе РОСФОТО. Зроблена вялікая калектыўная выстава, выдадзены каталог “Мінская школа фатаграфіі. 1960 — 2000-я гады” з падрабязным аналітычным тэкстам Ігара Лебедзева. Усё па правілах, як і павінна быць. Толькі — не ў нашай краіне.

Дарэчы, з нагоды коштаў: нечаканую падказку атрымалі спецыялісты падчас “Восеньскага салона з Белгазпрамбанка” з нагоды адзнакі работ яго пераможцы Андрэя Лянкевіча (па версіі міжнародных куратараў). Наўрад ці нашым музеям даступны такія парадак сум, але тут ужо працавалі б іншыя крытэрыі.

Мне ўжо даводзілася казаць пра гэта, але з такім станам рэчаў, на маю думку, звязаная тая акалічнасць, што сур’ёзныя фотаальбомы не выдаюць дзяржаўныя выдавец-

твы. Няма ў нас музея фатаграфіі, пра што таксама прамаўляла неаднойчы. Менавіта музея, а не выставачнай пляцоўкі — бо толькі так работы прызнаных майстроў будуць ведаць не толькі спецыялісты — яны стануць часткай культуры грамадства. Вось і найбуйнейшая за апошнія гады выстава “Дзесяць вясковых мастацтва Беларусі” абышлася без фатаграфіі. Наогул...

Усё гэта звяны аднаго ланцуга. Добра, вядома, што фатографы не чакаюць падтрымкі і актыўна працуюць. Добра, што склалася сусветная тэндэнцыя надынстытуцыйнага развіцця, і з’яўляюцца ўсё новыя неканвенцыйныя формы сучаснага мастацтва. Але надзейныя кропкі апірышча для разумення беларускай фатаграфіі як цэласнай з’явы і асэнсавання яе ролі ў грамадстве патрэбны абавязкова.

Маладыя і ініцыятыўныя фатографы ж таксама хутка перасягнуць тую планку, за якой іх праекты стануць “спадчынай”. І ўжо новае пакаленне будзе чуць папрокі ў няведанні гісторыі. Тэма разрыву культурнай традыцыі, незапоўненых лакунаў у культурным ландшафце стала агульным месцам. У нашых магчымасцях гэтыя лакуны запоўніць.

У першыя дні новага года песень вакол становіцца больш, чым у іншыя поры года. Невыпадкова — святы ж: і Каляды, і Новы год, стары і ўласна новы.

З экрану, асабліва расійскіх тэлеканалаў, на нас абрыняваюцца адны і тыя ж знаёмыя “зоркі”, хоць і значна пастарэлыя, і іх маладыя паслядоўнікі, з выбрытымі скронямі, хлапачымі касічкамі, кліпсамі ў вушах і распісам тату. І цяжка нават часам разабрацца, што і пра што яны спяваюць, але ўсё гучна, на высокім камп’ютарна-акустычным узроўні. І як бедная падчарка, якой амаль няма шанцу паспытаць лёс Папялушкі, прамільгне з тэматычных праграм народная песня, фальклорны абрад. А нібыта ж апошнім часам да народнага фальклору ўвага падвысілася, але хутчэй у мэтах экзотыкі для турыстаў, бо для большасці спажываюць масавага тэле- і радыёпрадукту гэта панылая старасветчына. Між тым, і замежныя рок і джаз выраслі

Нехта скрывіцца: “фальклор”...

ТЭКСТ

Навум ГАЛЬПЯРОВІЧ,
паэт, дырэктар Дырэкцыі міжнароднага вясчання Беларускага радыё

якраз з афрыканскага і індзейскага фальклору.

З сучасных айчынных кампазітараў і выканаўцаў вытокамі беларускага народнага мастацтва цікавяцца, на жаль, адзіны. Але якія! Такім быў Уладзімір Мулявін, які з сябрамі выязджаў у беларускія вёскі і запісваў народны фальклор. Памятаю, як фурур у свой час выклікала яго кампазіцыя “Як я ехаў да яе”...

У нядаўнім артыкуле прафесар БДУ, доктар філалогіі Таццяна Шамякіна сведчыць з болам: навуковыя, раней фундаментальныя, дысцыпліны міфалогія і фальклорыстыка на філфаку сталі аднымі з апошніх — яны па выбары студэнтаў: “Фальклор, беларускую культуру для будучых філолагаў практычна закрылі”.

Я неяк заўважыў у прыватнай размове аднаму папулярнаму і вядомаму беларускаму кампазітару, што многія яго калегі пры напісанні твораў цікавяцца чым заўгодна, толькі не беларускай нацыянальнай спадчынай. Ён спачатку здзівіўся і абурывся, але, падумаўшы, мусіў пагадзіцца.

А ўсё таму, што песня, музычны твор больш буйнога жанру ўсё больш становяцца таварам, як джынсы ці сукенка, і значнасць і поспех у гледачоў выклікае не глыбокае пранікненне ў душу чалавека, не яркасць і меладычнасць, а зусім іншыя якасці, і тады са сцэны можна пачуць: “Все мы бабы стервы”, “Рюмка водки на столе”, “Я еду жить в Лондон”. І гэта далёка не горшыя варыянты.

Некалі паэт Адам Русак абураўся, што словы песні “Бывайце здаровы” дзе-нідзе са сцэны называлі народнымі, а кампазітар Мікалай Пятрэнка, калі чуў у застоллі свае “Ручнікі”, тлумачыў, што гэта ён стварыў песню на словы паэткі Веры Вярбы.

Сёлета, у Год культуры, відаць, варта больш пільна, з большай зацікаўленасцю зірнуць на нашу багатую нацыянальную спадчыну, звярнуцца да каранёў.

Некалі я напісаў такі верш:

*Убачу ў гарадскім двары
Жалейкі, скрыпкі і цымбалы,
Нібы таемныя сігналы
Спрадвечнай даўняе пары.
Усёй душой адчую зык
Далёкай паўзабытай песні.
А вочы шчырыя музык
Нібыта з фрэсак уваскрэслі...
Нібыта пыл хто з фарбаў сцёр,
А далей — чысціня такая!..
Зноў нехта скрывіцца:
“фальклор”.
А нехта ж слёзы выцірае.*

Некалькі думак пра літаратуру і тэатр. Чаму ў літаратуры беларусы зазвычай здзіўляюць моцнымі пачуццямі, жарсцямі, яркімі брутальна-эратычнымі вобразамі і матывамі? Рэзкім гумарам, сапраўднымі хорар-сцэнамі, вялікай унутранай свабодай і непадданым нацыянальным зместам? Перачытайце хаця б Янку Купалу, Максіма Гарэцкага, Міхася Зарэцкага ці Міхася Лынькова! Але чаму падобнага няма ў тэатры (не кажучы пра айчыннае кіно)?

Відаць таму, што існуе ў нас боязь перад публічнасцю. Страх прылюдна сказаць штосьці, як нам здаецца, лішняе, занадта смелае, празмерна рэзкае. Самацэнзура ў беларусаў, калі яны выходзяць на сцэну, мацней спрацоўвае, чым ва ўтульным пакоі, падчас таго, як складаеш верш ці пішаш апошні — сам насам з сабой за пісьмовым вяслом. (Ле-

Дзе той самы “патомак”?..

ТЭКСТ

Васіль Дэ Эм,
драматург,
тэатральны дзіцячы педагог, мастак

генда айчыннага тэатра рэжысёр, артыст і драматург Францішак Аляхновіч, які здзіўляў публіку сваімі наватарскімі бескампраміснымі пастаноўкамі, сваімі дзівоснымі акцёрскімі работамі ды імправізацыямі, — выключэнне. Бо гэта ж нядобра — выйсці на сцэну і паставіць, напрыклад, Янку Купалу вось так, як ён і пісаў свае балючыя, экспрэсіўныя творы. Ну як такое магчыма! Трэба ж прыгладзіць, зрабіць так, каб гэта стала “прадметам мастацтва” (ненавісны мне тэрмін з часоў навучання ў Акадэміі мастацтваў, калі выкладчыкі аўтарытэтна заяўлялі: “вось гэта з’ява, маўляў, з’яўляецца “прадметам мастацтва”, а тая — не).

А ці можаце вы прыгадаць, калі ў нашым тэатры былі спектаклі, якія энергетычна хаця б крыху набліжались да класічных твораў бе-

ларускіх пісьменнікаў? У 1990-я і ў пачатку 2000-х? “Тутэйшыя” Мікалая Пінігіна (Купалаўскі тэатр), “Сон на Кургане” Барыса Луцэнкі (Горкаўскі), “Нежанаты мнагажэнец, альбо Залёты пана дэ Пурсаньяка” Андрэя Андрасіка (Купалаўскі), “Рычард” і “Макбет” Валерыя Анісенкі (“Вольная сцэна”), “Кар’ера Артура Уі, якую можна было спыніць” Валерыя Мазынскага (там жа), “Крывавая Мэры” і “Брат мой, Сіман” Аляксандра Гарцуева, “Сны аб Беларусі”, “Шляхціц Завальня, альбо Беларусь у фантастычных апавяданнях”, “Дзікае паляванне караля Стаха” Уладзіміра Савіцкага (абодва ставілі ў Купалаўскім), “Здань”, “Цені” і “Круці...” Міколы Трухана, створаныя паводле таго ж Аляхновіча (тэатр “Дзе-я?”), “Зямля” Віталія Баркоўскага (Коласаўскі тэатр).

А зараз? Любы раман Шамякіна куды больш смелы і жывы, чым многія сучасныя (часам нават вонкава эпатажныя, хаця і такіх насамрэч няма) халодныя і немаведама навошта створаныя нацыянальна-інертныя пастаноўкі. Менавіта нацыянальна-інертныя! Як і раней, класічная беларуская літаратура (у сучаснай — на жаль, мала пажыўных рэчываў) і зараз будзе тым фундаментам, на аснове якога ў бліжэйшай ці далейшай будучыні які-небудзь “патомак”, што не да канца “засумаваўся”, паставіць нарэшце і Янку Маўра, і Міхася Зарэцкага, і Францішка Аляхновіча, і шмат каго яшчэ. І зробіць гэта весела, энергетычна захапляльна. На зайдзрасць суседзям — і заходнім, і ўсходнім.

А пакуль — чакаем і радуемся асобным удалым спектаклям, як, напрыклад, “Дзяды” Рамуне Кудманайтэ (“Тэатр Ч”) ці “Зацюканы апостал” Уладзіміра Савіцкага (Тэатр юнага глядача)...

3 калегіі...

Аналіз на перспектыву

(Заканчэнне. Пачатак на старонцы 1.)

І яшчэ. У мінулых публікацыях наконт вынікаў Дзяржпраграмы я неаднойчы згадваў пра значнае ўмацаванне матэрыяльна-тэхнічнай базы гарадскіх і раённых Дзіцячых школ мастацтваў. Данія, што прагучалі на калегіі Міністэрства культуры, цалкам сацвердзілі гэтыя высновы. Так, па словах Васіля Чэрніка, пад гэтыя мэты цягам пяці гадоў было накіравана звыш 31,5 мільярда рублёў. Таксама за перыяд з 2011-га па 2015-ы гады адбыліся рамонтны 58 будынкаў ДШМ у розных рэгіёнах краіны.

Названыя захады далі магчымасць павялічыць колькасць навучэнцаў ва ўстановах пазашкольнага выхавання і навучання ў сферы культуры. Да прыкладу, у параўнанні з 2010 годам колькасць вучняў у раённых і гарадскіх ДШМ павялічылася больш чым на 8 тысяч і ў 2015 годзе склала звыш 113 тысяч чалавек.

Пакуль без Інтэрнэту

У той жа час тыя праблемы, пра якія неаднойчы згадвала ў сваіх публікацыях “К”, таксама былі агучаны падчас пасяджэння. Сярод іх — аб’ём камп’ютарызацыі бібліятэк краіны і падключэння іх да сеткі Інтэрнэт. Вось толькі некалькі лічбаў.

Так, па стане на 1 кастрычніка 2015 года камп’ютарызавана 77 працэнтаў бібліятэк, да сеткі Інтэрнэт падключана 66 працэнтаў, электронную пошту маюць 63 працэнтны. Мінск, Гродзенская, Магілёўская і Мінская вобласці выканалі ці максімальна наблізіліся да выканання паказчыка (больш за 90 працэнтаў), у той час як Гомельская, Віцебская вобласці паказчык не выканалі (менш за 80 працэнтаў).

Яшчэ адна праблема, пра якую неаднойчы згадвалі ў публікацыях, — скарачэнне колькасці наведвальнікаў сеансаў. Скажам, згодна з Дзяржпраграмай за пяць гадоў планавалася павялічыць колькасць наведванняў кіна- і відэаэансаў на 20 працэнтаў у параўнанні з 2010 годам. Дык вось, на сёння гэты паказчык цалкам не выкананы: калі пяць гадоў таму колькасць наведванняў складала 14,8 мільёна, дык у 2015 годзе — толькі 13,28 мільёна. Такім чынам, у кінатэатры дзяржаўнай формы ўласнаці стала хадзіць значна менш людзей, чым пяць гадоў таму. Але не трэба забываць, што за гэты час у Мінску ды ва ўсіх абласных гарадах адкрыліся прыватныя ўстановы, у якія, натуральна, завітваюць дзясяткі і сотні тысяч гледачоў на год...

Увогуле за справаздачны перыяд былі выкананы ў поўным аб’ёме 39 мерапрыемстваў Дзяржаўнай праграмы, часткова выкананы — 36, не выкананы — 12 мерапрыемстваў. Што да агульнай колькасці паказчыкаў, якія прадугледжаны Дзяржаўнай праграмай, дык з іх выкананы 14, а не выкананы — 11.

Такім чынам, гэтыя вынікі падведзены, а высновы — зроблены. Наперадзе — працяг працы над наступнай Дзяржпраграмай “Культура Беларусі” на 2016 — 2020 гады, якая, як значнаўяў Барыс Святлоў, можа быць прынята Урадам краіны цягам ужо гэтага месяца...

К

Меркаванні калумністаў і экспертаў газеты не абавязкова адлюстроўваюць пункт гледжання рэдакцыі.

Ранні пад'ём, поспная ежа, пастаянная малітва і амаль трохгадовая праца — усё гэта і многае іншае спатрэбілася выкладчыку кафедры манументальна-дэкаратыўнага мастацтва Беларускай дзяржаўнай акадэміі мастацтваў Антону Бельскаму, каб стварыць роспісы ў храме Іаана Прадцечы Свята-Узнясенскага жаночага манастыра ў гарадскім пасёлку Баркалабава Быхаўскага раёна. Менавіта за гэтую працу сёлета ён быў уганараваны спецыяльнай прэміяй Прэзідэнта Рэспублікі Беларусь дзеячам культуры і мастацтва.

Юрый ЧАРНЯКЕВІЧ

менавіта тут, у манастыры, я напоўніцу зразумеў майстроў былых часоў, якія без малітвы не прыступалі да падобных спраў. Бо хоць я і рыхтаваўся, хоць вывучаў рэпрадукцыі іншых знакамітых ікананістаў мінулага, без шчырай малітвы завяршыць гэтую працу было б проста немагчыма...

Роспіс храма — першая самастойная праца маладога майстра. Яшчэ будучы студэнтам ён удзельнічаў у падобных праектах, арганізаваных пад патранатам кафедры манументальна-дэкаратыўнага мастацтва Акадэміі мастацтваў. Напрыклад, у складзе студэнцкага калектыву пад кіраўніцтвам Дзяніса Чубакова ён упрыгожваў мазаікай фасады сталічнага храма-помніка ў гонар Усіх Святых і ў памяць бязвінна забітых у нашай Айчыне.

— Таксама я ўдзельнічаў ва ўпрыгожванні мазаікай капліцы ў

Сцена з оперы "Царская нявеста". / Фота прадастаўлена тэатрам

Міхаіл ПАНДЖАВІДЗЭ, галоўны рэжысёр Нацыянальнага акадэмічнага Вялікага тэатра оперы і балета Беларусі:

— Прэмію атрымліваю з радасцю і гонарам, нават піетэтам, пачуцці мяне так і перапаўняюць.

Мяне менш за ўсё хвалявала меладраматычная лінія, якая ў оперы Рымскага-Корсакава, вядома, таксама прысутнічае. Для мяне "Царская нявеста" — опера найперш гістарычная. А гісторыя як навука, паводле аднаго з азначэнняў, робіць чалавека чалавекам. Бо ўзнямае пытанні адказнасці за будучыню краіны і суседніх дзяржаў, даследуе вечную праблему ўлады і народа, бездані паміж імі, выкліканай недаверам з абодвух бакоў: улада не давярае народу, народ — уладзе. І ў царскіх "гульнях" ды прыхамасцях гінучы маладыя хлопцы — вось што страшна. Калі "Царская нявеста", акрамя ўласна мастацкага задавальнення, вымушае яшчэ і задумацца пра ўсё гэта, я шчаслівы.

Планаў на будучыню шмат. І тытацца яны не толькі бліжэйшага часу. Вялікі тэатр Беларусі носіць высокае званне нацыянальнага. А гэта абавязвае пашыраць рэпертуар не толькі ў колькасным сэнсе, але і ў якасным. Пакуль жа афіша сканцэнтравана, у асноўным, на тэатрах XIX стагоддзя, ды і тое іх пералік абмежаваны, круціцца вакол самых распаўсюджаных найменняў Вердзі, Пучыні, Чайкоўскага. А існуюць яшчэ оперы Рыхарда Вагнера, Рыхарда Штрауса, безліч парт-

ытур XX стагоддзя, пачынаючы са Стравінскага і Шастаковіча, ёсць шмат цудоўных старадаўніх твораў, якія не страцілі сваёй актуальнасці. І мы як тэатр нацыянальны абавязаны, лічу, гэта ставіць.

Да наступнага Міжнароднага Каляднага опернага форуму я рыхтую аўтарскі праект "Жыццё Іаана Прадцечы" на музыку Рыхарда Штрауса. У аснову будуць пакладзены два яго творы — сімфанічная пэзма "Так казаў Заратустра" і опера "Саламея". Яны будуць з'яднаны ў адзіную лінію, у выніку павінна атрымацца сінтэз напаяўляльнага, харэаграфічнага і опернага мастацтваў. Калі форум названы Калядным, дык трэба надаць яму не столькі рэлігійны, колькі светапоглядны складнік. А гэты праект закрае і тэму Ірады, і тэму адкуплення грахоў, і тэму забойства прарокаў.

Аляксандр КАСЦЮЧЭНКА, галоўны мастак Нацыянальнага акадэмічнага Вялікага тэатра оперы і балета Беларусі:

— Атрымаць такую ўзнагароду — вялікі гонар для мастака. Яна дорыць дадатковую энергію, жаданне працаваць з яшчэ большай аддачай.

Кожны спектакль — гэта сумесная праца ўсіх, хто спрычыняе да яго нараджэння. Таму цяперашняя высокая ўзнагарода павінна лічыцца агульнай перамогай усяго тэатра, усіх яго служб. А галоўнае — выканаўцы, бо без іх любяга самых цудоўных пастановачных ідэй

так і застануцца ўсяго толькі нерэалізаванай магчымасцю.

Творчы план у багата, як і ў самога тэатра. У сакавіку — прэм'ера оперы "Макбэт" Вердзі, якую мы робім разам з рэжысёрам Міхаілам Панджавідзэ. У чэрвені з'явіцца сумесны беларуска-азербайджанскі праект — балет "Каханне і смерць", які паставіць Вольга Костэль на музыку Палада Бюль-Бюль аглы.

Лёс падарыў мне шчаслівую магчымасць працаваць з рознымі рэжысёрамі і балетмайстрамі, выпускаць спектаклі драматычныя і музычныя, у тым ліку оперныя. У кожнага з творцаў — сваё бачанне не толькі будучай пастаноўкі, але і самой ролі мастака ў тэатры. Асабіста для мяне галоўнае — зразумець рэжысёра, "ухапіць" ягоную ідэю (а далёка не кожны творца ўмее добра выкласти яе на словах) і далей развіваць уласна сцэнаграфічнымі сродкамі.

"Царская нявеста" сталася адным з тых этапных спектакляў, якія, бы маленькія планачкі, сімвалізуюць узяцце новай вышыні. Як у спорце: пачынаецца спарборніцтва з нейкай стартавай лічбы (вышыні ў лёгкай атлетыцы, вагі ў цяжкай), а потым тыя лічбы паступова ўзрастаюць. Такімі этапамі былі для мяне "Бег" у Нацыянальным акадэмічным драматычным тэатры імя Максіма Горкага (дарэчы, віншую трупу з узнагародай за "Песняра"), "Пікавая дама" ў нашай оперы. Хацелася б калі-небудзь паставіць "Яўгенія Анегіна", бо некаторыя ідэі ўжо ёсць...

Занатавала Надзея БУНЦЭВІЧ

Антон Бельскі лобач з роспісам уласнай работы.

Пост на... тры гады

Роспісы ў храме Іаана Прадцечы Свята-Узнясенскага жаночага манастыра ў Баркалабаве.

Па словах майстра, дадзены творчы праект — працяг ягонай дыпломнай работы, якую Антон Бельскі выконваў падчас навучання ў Беларускай дзяржаўнай акадэміі мастацтваў.

— Паводле дыплама мной быў выкананы роспіс сцен храма ў 110 квадратных метраў, — распавёў "К" лаўрэат прэміі. — Але ўжо пасля заканчэння alma mater я вырашыў вярнуцца ў Баркалабаўскі манастыр і распісаць там тое, што не паспеў зрабіць. За два наступныя гады разам са сваімі памочнікамі — студэнтамі акадэміі Іванам Аношкам, Захарам Кудзіным, Сяргеем Акецьніным і Віталем Друем — распісаў яшчэ 800 "квадратаў".

Як кажа Антон Бельскі, падчас працы ён пастаянна ўдзельнічаў ва ўсіх манастырскіх службах, маліўся і пасціўся.

— Без малітвы да Бога і посту, як я мяркую, у мяне нічога не атрымалася б, — упэўнены візаві. — Бо

польскім Беластоку, пабудаванай пры царкве Святога Духа як помнік праваслаўным беларусам — ахвярам Другой Сусветнай вайны і пасляваенных рэпрэсій, — распавёў суразмоўца. — Так што дадзеная праца не была для мяне новай: я ўжо займаўся напісаннем фрэсак і ікон. Дарэчы, з'яўляюся і аўтарам іканастаса ў тым самым храме Іаана Прадцечы Свята-Узнясенскага жаночага манастыра ў Баркалабаве.

Да слова, роспісы выконваліся адмысловай сілікатнай фарбай, якая вельмі даўгавечная і, можна сказаць, дазваляе сценам "дыхаць". Сродкі на яе, як і на камандзіровачныя выезды Антона Бельскага і ягоных памочнікаў з акадэміі, а таксама на ўсе іншыя работы выдаткаваў мецэнат з Мінска.

У далейшым Антона чакае яшчэ шмат падобнай працы. Так, Бельскі ўжо мае планы па роспісе аднаго з храмаў Брэста.

К

Галаграфічны куфар мінулага

Леанід ТАНИН, старшыня Савета дырэктароў ЗАТ "Галаграфічная індустрыя":

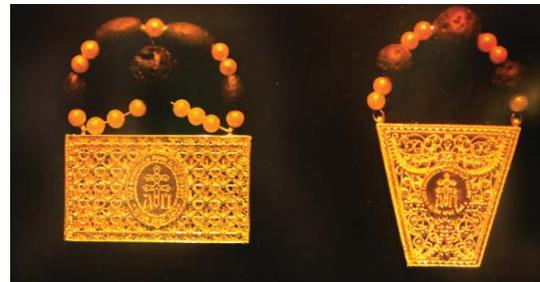
— З дапамогай галаграфічных тэхналогій я і мае калегі — галоўны навуковы супрацоўнік лабараторыі нелінейнай аптыкі Інстытута фізікі імя Барыса Сцяпанавы Нацыянальнай акадэміі навук Беларусі Павел Апанасевіч і першы намеснік генеральнага дырэктара ТАА "Магія святла" Сяргей Гінак — на працягу дзесяцігоддзя стваралі візуальныя вобразы праваслаўных святых, каб захаваць і перадаць наступным пакаленням нацыянальныя культурныя традыцыі Айчыны.

Нам хацелася, каб як мага больш шырокая грамада змагла пабачыць унікальныя рэліквіі.

Па-першае, не ўсе маюць магчымасць даехаць у той жа Полацк, каб на свае вочы пабачыць копію крыжа Ефрасінні Полацкай, ці ў Жыровіцкі мужычынскі манастыр да дароў Жыровіцкай іконы Божай Маці. Па-другое, не да ўсіх намоленых месцаў адкрыты доступ для шараговай публікі. Напрыклад, у манастыр святога Паўла на гары Афон да дароў валхвоў не

дапускаюць жанчын. Мы ж можам прапанаваць публіцы іх дакладныя аб'ёмныя копіі. Наш каталог праваслаўных святых уключае каля ста ўнікальных галаграм.

Выставы праходзілі не толькі ў сталіцы, але ў абласных цэнтрах і невялічкіх гарадах, скажам, у Жодзіне. Галаграмы беларускіх рэлігій аб'ехалі свет, тыя экспазіцыі карысталіся вялікім пошпым. Зараз мы рыхтуем да вялікай імпрэзы ў грэчаскіх Салоніках. Дарэчы, адна з аптычных копіяў крыжа Ефрасінні Полацкай знаходзіцца ў царкве Пакрову Прасвятой Багародзіцы,

Увайсці ў адну раку двойчы не тое, што можна, а нават цалкам верагодна, калі гэта рака ўзнагарод прызначэння і падзякі за добрыя справы. Аўтарскі калектыў Агенцтва тэлевізійных навін Белтэлерадыёкампаніі ў 2014-м ужо быў уганараваны спецыяльнай прэміяй Прэзідэнта Рэспублікі Беларусь дзеячам культуры і мастацтва за стварэнне дакументальных фільмаў “Слуцкія паясы. Тайныя знакі”, “Міхаіл Савіцкі. Тайны біяграфіі”, “Радзівілы. Тайны сям’і”, “Нацыянальная дыялогія. Статут ВКЛ”, “Нацыянальная трылогія: Герб. Гімн. Сцяг”, “Імя яму — Храм”. Гісторыя паўтарылася ў 2015-м. Мо нездарма ў прыведзеным пераліку так часта паўтаралася слова “тайна”...

Аліна САЎЧАНКА

Даккіно пра песню

Кадры з аднаго з фільмаў цыкла “Яны спявалі за Радзіму.”

Цяпер журналісты адзначаны за праект “Яны спявалі за Радзіму”, прысвечаны 70-годдзю Перамогі над нямецка-фашысцкімі захопнікамі. Гісторыка-дакументальны дзесяцісерыйны цыкл распавядаў глядачу пра лёс самых вядомых песень ваеннага часу і пра тых, хто іх стварыў і данёс да аўдыторыі. Такі незвычайны ракурс быў абраны журналістамі АТН невыпадкова: тэма вайны, па прызнанні многіх экспертаў, крытыкаў, эксплуатаецца зараз на тэлебачанні надта часта і статычна, таму за яе сёння вярта брацца асаблівым чынам ці не чапаць яе ўвогуле. Загадчык аддзела навін культуры АТН Міхась Равуцкі распавёў “К” пра дэталі і тонкасці працэсу стварэння навэл.

“Мы праз гэтыя легендарныя песні вырашылі

асвятліць ход вайны: працавалі з маскоўскімі архівамі, з сем’ямі аўтараў, з выканаўцамі. І аказалася, што ў многім мы былі першапраходцамі ў тэме. Дыскі з матэрыяламі ўжо перададзены ў музей гісторыі вайны краін былога сацыялістычнага лагера. Насамрэч мы ахапілі перыяд значна большы, чым проста гады Вялікай Айчыннай, бо некаторыя мелодыі гучалі і на пачатку XX стагоддзя, але менавіта вайна 1941 — 1945 гадоў зрабіла іх культывамі. Напрыклад, “Развітанне славянкі”. Мы даведаліся, што шэдэўр “Свяшчэнная вайна” быў створаны нават з парушэннем музычных канонаў, але песня абсалютна геніяльная, асабліва ўлічваючы тое, што напісалі яе літаральна за ноч...”

Кранальнасці серыялу надалі героі кожнай з се-

людзі прыходзяць і пакланяюцца яму. Гэта ўпершыню ў сусветнай практыцы, бо нікому пакуль не даводзілася ствараць галаграфічную копію праваслаўнай святыні, якая была б прынята Царквой і прыхаджанамі.

На X Міжнародным сімпозіуме па выяўленчай галаграфіі ў Санкт-Пецярбургу быў высока адзначаны прарыў беларусаў у гэтай сферы, а мне прапанавана ўзначаліць міжнародны праект “Захаваем скарбы праваслаўя з дапамогай галаграфіі”. Цяпер я кірую праектам, у які ўваходзяць прадстаўнікі Ірэнды, Балгарыі, Украіны, Расіі і нашай краіны. Зразумела, мы не маем дзяржаўнага фінансавання, не ўнесены ў адмысловыя дзяржпраграмы. Усё трымаецца на мецэнацтве беларусаў і замежнікаў. І на ўсведамленні каштоўнасці гэтай справы для заха-

вання сусветнай культурнай спадчыны.

Многія пакаленні не бачаць цудоўнага тварэнні не толькі скарбаў рэлігіі, але і сусветнага мастацтва ў цэлым. Скажам, скіфскае золата — яно разбрасана па ўсім свеце: Перу, афрыканскія краіны, Украіна. Зразумела, арыгіналы ніхто не аддаць, каб сабраць скарбы скіфаў у адным месцы, а вось галаграфія адольвае такую задачу. Зняць святлавую копію з прадмета заўсёды было складанай з тэхнічнага пункта гледжання справай. Усе рэліквіі неабходна было прывезці да нас у лабараторыю, стварыць ідэальныя ўмовы для здымак. І мы няспынна ўдасканальваемся: зараз беларускі фізікі працуюць над стварэннем перасоўнай лабараторыі, каб ужо самім дабрацца да ўнікальных аб’ектаў.

А на чарзе яшчэ адзін унікальны праект. Мы рыхтуем

рый — навучэнцы Рэспубліканскай гімназіі-каледжа пры Беларускай дзяржаўнай акадэміі музыкі. Матэрыял салісты асвойвалі ў працэсе, тым больш аранжыровак пад іх галасы дагэтуль не існавала. “Нашы юныя таленты ў любы момант маглі страціць свае высокія, пяшчотныя галасы, бо падлеткі заўсёды знаходзяцца ў рызыкоўнай вакальнай сітуацыі, — дзеліцца ўражаннямі спадар Равуцкі, — але ўсё атрымалася цудоўна”. Дзеці прыўнеслі яшчэ адну важную задачу для фільмаў: яны дэманстравалі, што знаёмыя з легендарнай музыкой, што разумеюць, аб чым спяваюць. Цікавую адметнасць падкрэсліў вядомы журналіст падчас аповеду пра хлопчыка, што павінен быў па сюжэце “папуляцца” ў вайнушку (для гэтага малому далі пілотку і лялечны пісталет). “Аказалася, што сучасныя дзеці, на шчасце, у вайну не граюць, бо жывуць у іншым свеце, і гэта вялікая радасць. Хаця менавіта падчас здымак нашага серыяла канфлікт у суседзяў толькі набіраў абароты”.

Праект “Яны спявалі за Радзіму” стаў блізім і зразумелым для людзей розных пакаленняў. У тым ліку дзякуючы запрошаным зоркам з блізкага замежжа: Тамары Гвердцытэлі, Льву Лешчанку, Эдзіце П’еха, гуртам “Любэ”, “А-Студыя”... Але і беларускія эксперты ды дзеячы культуры глядзелі там не менш значна. “Аляксандр Анісімаў, Кацярына Дулава, Васіль Раіччык — гэтыя людзі раскладвалі творы такім чынам, як мала хто рабіў раней”, — кажа Міхась Равуцкі.

Серыял меў стабільна высокі рэйтынгавы паказчык цягам усяго года як у Беларусі, так і ў Расіі. Плянны ж у аўтарскага калектыву Белтэлерадыёкампаніі на Год культуры амбіцыйныя. Да выхаду рыхтуецца новая стужка з пяці серый, што будзе прысвечана гісторыі Вялікага Княства Літоўскага. Фільм будзе выкананы вельмі сучасна, з элементамі анімацыі, “агучку” зробяць на беларускай мове. А тэматычна стужка ахопіць найважнейшыя сферы з жыцця выбітнага адрэзку беларускай гісторыі.

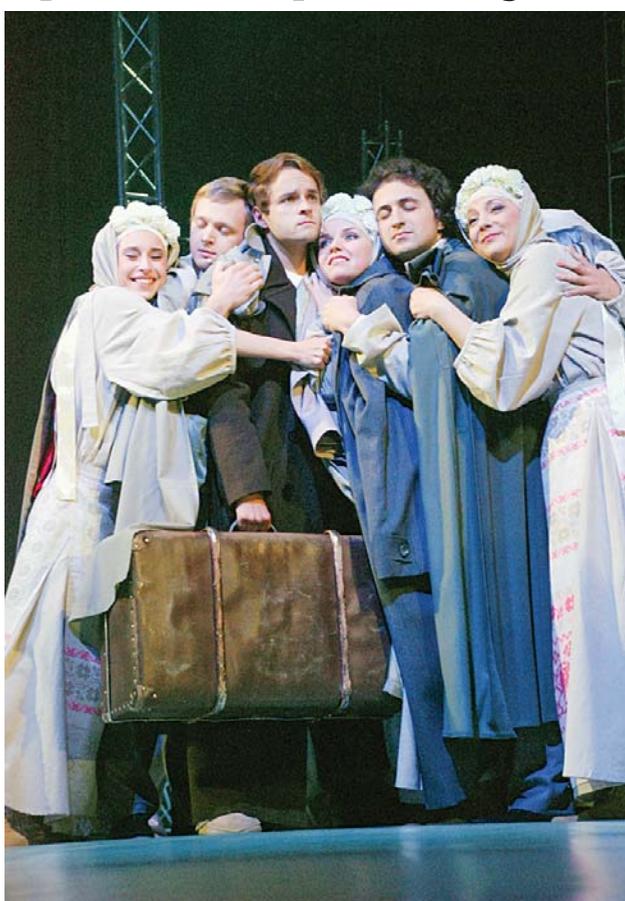
K

галаграфічныя наглядныя вучэбныя дапаможнікі для беларускіх школ. Напрыклад, многія законы фізікі, такія, як інтэрферэнцыя, дыфракцыя, дысперсія святла, можна растлумачыць вучням з дапамогай адпаведных галаграм. Летась для настаўнікаў мы правялі ў Жодзіне спецыяльны семінар пад дэвізам “Навука і моладзь”. Наша таварыства падарыла першыя галаграмы-дапаможнікі мясцовым школам і гімназіі. Можна зрабіць аптычныя “муляжы” для ўрокаў біялогіі, напрыклад, святлавую аб’ёмную выяву сэрца. Яны не зоймуць шмат месца, даступныя любой рэгіянальнай школе і будуць больш інфарматыўнымі за аналагавыя муляжы. Такого праекта няма ні ў каго ў свеце!

Занатавала
Настасся ПАНКРАТАВА

Драйв і праца душы

Сцены са спектакля “Пясняр”. / Фота Юрыя ІВАНОВА

Вялянціна ЕРАНЬКОВА, заслужаны дзеяч мастацтваў Рэспублікі Беларусь, рэжысёр Нацыянальнага акадэмічнага драматычнага тэатра імя Максіма Горкага:

— Я шчыра рада гэтай высокай узнагародзе, бо яна насамрэч не толькі ацэньвае работу ўсяго тэатра, але і сімвалізуе наша прызнанне Уладзіміру Мулявіну, асабе якога прысвечаны спектакль “Пясняр”. Адначасова гэта і падзяка глядачам, якія гора падртрымалі прэм’еру.

Пасля кожнага паказу мы чуюм шмат добрых слоў. Адна жанчына кажа: “Я ўжо чатыры разы глядзела, сёння прывяла сяброўку — тая палову дзеі сядзела з валідолам, так перажывала за героя і ягоны лёс”. У наш няпросты час гэты спектакль выклікае ў людзях пацучцё патрыятызму, гонару за нашу краіну, беларускую культуру, папулярызуе творчасць нацыянальных паэтаў і пісьменнікаў, вымушаючы зазірнуць у кнігу, а не адно ў Інтэрнэт. Ён стымулюе працу душы, а гэта і ёсць тое духоўнае адраджэнне, на якое скіравана прэмія Кіраўніка дзяржавы.

Звычайна тэатры звяртаюцца да той ці іншай ўжо

гатовай п’есы ці літаратурнага твора, робячы інсцэніроўку. У нашым жа выпадку непасрэдна ў тэатры нарадзіўся не толькі спектакль, але і п’еса, пачынаючы з самой яе ідэі. Малады, дзёрзкі, смелы драматург Васіль Дранько-Майсюк ствараў тэкст, разлічаны на пэўных артыстаў. І хаця мы доўга ішлі да выніку, гэтыя пакуты творчасці далі нам сапраўдны драйв. Я не магу ўявіць, як усё гэта магло быць увасоблена ў нейкім іншым тэатры, настолькі родным стаў матэрыял.

Сімвалічна, што “Пясняр” з’явіўся менавіта ў Горкаўскім тэатры — быццам са спасылкай на расійскае паходжанне Уладзіміра Мулявіна, які стаўся нацыянальным героем у Беларусі. Нашы артысты заспявалі яго песні, загаварылі на цудоўнай беларускай мове, старэйшае пакаленне наноў асэнсавала яго ўнёсак у мастацтва, малодшае — спрычынілася да яго дзейнасці. Для ўсіх і мяне асабіста гэты спектакль стаўся надзвычай высокай прыступкай у творчасці і самім жыцці.

Але расслабляцца мы не павінны. Зараз чакаем аўтарскага дазволу на пастаўку адной сучаснай польскай п’есы. У тэатры пануе цудоўная атмасфера добра-зчыліваасці — і гэта залог да найлепшай паспяхова працы.

Сяргей ЖБАНКОЎ, акцёр Нацыянальнага акадэмічнага драматычнага тэатра імя Максіма Горкага, выканаўца ролі Пясняра ў аднайменным спектаклі:

— Пра тое, што нашаму тэатру прысуджана спецыяльная прэмія Прэзідэнта Рэспублікі Беларусь дзеячам культуры і мастацтва, калектыву, які, аб чым сведчыцца ў адпаведным Указе, унёс “значны ўклад у захаванне нацыянальных культурных традыцый і стварыў на высокім мастацкім узроўні спектакль “Пясняр”, прысвечаны творчай дзейнасці Уладзіміра Мулявіна”, я даведваюся напярэдадні ўрачыстасцяў менавіта ад журналістаў “К”. Вялікі дзякуй за віншаванні!

Шчыра прызнаюся, да ўзнагароды я стаўлюся даволі спакойна, хоць і з вялікай... павагай! А гэта вестка была для мяне вельмі нечаканай і адначасова прыемнай! Гэта гонар для нашага тэатра і для мяне асабіста! Важна тое, што плён нашай дзейнасці, — а працавалі мы над пастаноўкай дастаткова доўга, шмат і вялікай камандай, — не застаўся незаўважаным і Кіраўніком дзяржавы, і грамадствам у цэлым.

На мой погляд, наш спектакль — не зусім звычайны: формай, стылем, натуральна, тэмай. Магчыма, дзесьці ён нават крыху забыты, аднак паступова сюжэт вынікае, як нітка ў клубку. Гісторыя гэта — не толькі пра Уладзіміра Мулявіна, яго лёс і творчасць, складанасці, з якімі ён сутыкаўся і якія пераадоляваў, але і пра вялікіх “пясняроў-паэтаў” — пра Янку Купалу, Якуба Коласа, Максіма Багдановіча, Алаізу Пашкевіч (Цётку) — і пра Беларусь, беларусаў наогул. Самым складаным у маёй ролі, як я гэта адчуваю, была і застаецца задача захавання... засяроджанасці, адпаведнасці напрузе спектакля, матэрыялу, драматургіі. Бо мой вобраз з’яўляецца “правадыром” дзеяння. І, вядома ж, складанасць заключаецца ў выкананні вакальнага матэрыялу “Пясняроў” — вось што прымушала і прымушае працаваць, выкладвацца на сто з лішнім працэнтаў. І, як мне здаецца, спектакль гэты, як гаворыцца, — “навыраст”: чым даўжэй і больш я стану яго іграць, тым больш буду... разумець (калі так можна выказацца), даасэнсоўваць, улюбляцца ў яго.

Напэўна, сімвалічна, што прэмія Прэзідэнта нашаму тэатру была прысуджана літаральна за некалькі дзён да таго, як краіна адзначыла 75-годдзе Уладзіміра Мулявіна. 12 студзеня, у дзень нараджэння Генія, і мы павіншавалі яго самога, а таксама і прыхільнікаў Мэтра, сыграўшы для публікі “Пясняра”. Нешараговы спектакль у нешараговы дзень.

Занатавала
Надзея БУНЦЭВІЧ
і Алег КЛІМАЎ

Калядныя святы ўвесь год кормяць — гэтая прымаўка цалкам прыдатная для тэатра. Але сустрэча 2016-га ўнесла некаторыя карэктывы. Мінучы час, калі білеты на ёланчыя імпрэзы для дзяцей размяталіся не тое што ў пачатку снежня — у канцы лістапада. Пры гэтым хуткасьць знікнення вольных месцаў у зале ніяк не залежала ад якасці спектакля і тым больш ранішніка (апошнія неаднаразова трапілі пад крытычны прыцэл “К”). Сёлетая сітуацыя змянялася: выбар неаблігіх і нават добрых прэм’ер пабольшаў, гледачоў — паменшала. Адным словам, крызіс. Можна, дымаграфічны. А можа, фінансавы. Горш, калі гэта — рэха на леташнія праявы крызісаў пэўных жанраў.

Тэатральная плошча

Як вылучыцца з “лясной масоўкі”

Сцены са спектакля “Навагодняе мульты-шоу”. / Фото Анжалікі ГРАКОВІЧ

чыю у іншых дзяцей”. Дый ва ўраган трапляе не тая, што імкнецца выраптаваць Татюшку, а з-за свайго неспаслукмяства, жаданая рабiць усё на суперак. Тое, што некаторыя артысты выконваюць адначасова па некалькі супрацьлеглых роляў (Бацька і бездапаможны, баязлівы Гудвін, Маці і злая Басцінда), таксама надае відубачанага спектакля, гэтым разам — проста з роставымі лялькамі, не заўжды пазнавальнымі. Калі што і магло ўрадаваць, дык гэта цудоўныя работы вакалісты-трыццюрсніцы нашай Акадэміі музыкі Ангеліны Мажар (Мары) і лектара-музыкантаў філармоніі Вячаслава Пяшко (Кот Леапольд), які ў новым для яго спеўна-акцёрска-танцавальным амплуа (дэбют быў летась — роля Дзеда Мароза) выглядаў лепш за многіх прафэсіяналаў.

“Снежная каралева”

расійскага кампазітара Гельсэнт Шайдупавай. Спектакль вабіць сяраклямі, запамінальнай музыкой за пачыткамі на розныя жанравыя стыльыя пласты (ад старадаўняй музыкі да джазу), сакавітай аркестроўкай з каларытнымі, малюнічымі сола. Але як псеўдэа багаце інструментальных фарбаў з-за таго, што артысты спяваюць пад фангараму-мусоўку! Можна, калісьці аркестр усё ж загучыць са сцэны — хаця б у час абароны дыплама? Так, рэжысёр выступіла піяццюрсніца Акадэміі мастацтваў Валерыя Чыгільейчы. Галоўны рэжысёр тэатра Міхаіл Кавальчык спачатку прапанаваў сваёй дыпломніцы крыху “размяць” матэрыял, каб потым узіцца самому. Заўважышы яе поспехі і прызнанне, у параўнанні з вядомай казкай Волкава, характару Элі: ципер гэта не паствушчаная дзяўчынка, а “калючы” тынзіджар. Яна ўвесь час праседае за кніжкай, зусім не дапамагае бацькам, а толькі сварыцца з імі, абвінавачвае ў тым, што ў яе “усё горш,

ладныя артысты, у тым ліку студэнты. З некаторымі рэжысёру яшчэ давадзецца папрацаваць, каб давесці спектакль да ідэальнага выканання. Магчыма, шtosці зменіцца ў фінале, які адрозніваецца ад аўтарскага. Пакуль там ніяк не выяўляецца супрацьстаўленне Герды і Снежнай каралевы, не бачна магчыма “магічная сіла” чырвонай ружы, бо неадарма ж яе дае бабуля Гердзе перад падарожжам. Але агульнія ўражанні — самыя станоўчыя. Ёзаму спрыяе і сцэнаграфія з касцюмамі (Любоў Сідзельнікава), і харэаграфія (Алена Дзмітрыева-Лаўрыноўчы), і майстарства Наталі Дзям’янецвай, Лірэі Кузьміцкай, Лесі Лют, папраўдзе оперны вакал Сяргея Кілеся, крапанальны Мікалая Русецкага, удалыя працы іншых артыстаў.

“Марозка”.

Аднайменныя спектаклі (але розныя аўтары) ідуць у многіх тэатрах. На адну толькі сталіцу і сёння трывае: у Музычным тэатры — летась пастанулены мюзікл расійскага кампазітара Уладзіміра Баскіна, у тэатры лялек — казка Марыны Шурынавай, цяперашняя прэм’ера ў Маладзёжным — паводле Мікалая Каляды (рэжысёр — Таццяна Аксёніна). Менавіта паводле, бо ад арыгіналу (а ён, прызнацца, далёкі ад ідэалу “разумнага, добрага, вяржача”, бо ёсць там і “дарослыя” жорсткасці, якіх звычайна багата ў фальклорных першавытокаў) амаль нічога не засталася — хіба імёны дзеючых асоб і дзве-тры прымаўкі. Калі так, дык можна было пайсці яшчэ далей

і дадаткова “абыграць” тую акалічнасць, што ролі “лясных пачвараў” — Лешага, Кікі-мары і Бабы Ягі — выконваюць тыя ж артысты, якія некалькімі хвілінамі раней прыходзілі калядаваць. Таму калі лясная тройка жаліцца, што есці няма чаго, Настаска магла б прапанаваць ім стаць калядоўшчыкамі: маўляў, нават пераапрацана не патрэбна. Ну, а така каларытна-спрытна-вясёлы Лешы (Дзясні Майсейчык) — зусім не гора ў якасці жаніха. Іншая справа, ці патрэбна яму Акуліна, якая нічога рабіць не ўмее? Таму і цапцуюца ён з даволі “прыкольным” Кікімарам.

У цяперашнім выглядзе казка набыла рысы гэткай расійскай “суботняй меладрамы”, якімі шчодралі і корміць нас заблэчанне: у Настасці ёсць жаніх Ванечка, але Мачаха кажа ёй, што Ваня сватаецца да Акуліны і ўсё. Смяротная крыўда лепш за ўсё “памагаты” гоіць небаруку ў лес! Так што бабунькі, прыводзячы ўнутры, павінны застацца задаволенымі. Ёзтак жа і музыка Цімура Каліноўскага — мабыць, наўмысна звернута да кіна-і мультыцітоў канца мінулага стагоддзя: кожная песенная мелодыя мае свае вядомыя “правобразы”, выкарыстоўваюцца і прамыя цытаты.

Казка вабіць нязмушаным (і нязмучаным) гумарам, знойдзенымі (праз гаворку, пластыку, хаду) характэрамі герояў, некаторымі іншымі рэжысёрскімі ўдачамі, не самай банальнай сцэнаграфіяй, дзе снежняны гурбы нагадваюць круглячкі марозіва (мастак — Вольга Грыцаева), дык можна было пайсці яшчэ далей

Навагодні тур па тэатрах ды ранішніках

Многія згаданыя эпітэты, толькі на парадак вышэй, можна аднесці і на адрас музычнай казкі

“Па шчупаковым загадзе”.

увасобленай у Нацыянальным акадэмічным дзяржаўным тэатры імя Максіма Горкага. Шык-бляск, дый толькі! Той жа Цімур Каліноўскі яшчэ больш разышоўся ў сваіх злёгку парадыйных фантазіях: тут і марш вайсковы, і рэп у спалучэнні з фолькам, і дуэт любоўны, і старадаўняя стылізацыя, і куплеты вадзільныя. А які шыкоўны відэашэраг! Касцюмы Аляксандры Кавальчык — з голчакі, у сцэнаграфіі Аль Сарокінай — скрозь хахлама ды гэлы. Выкарыстана і відэапраекцыя (у ролі яблычка, што коціцца па запалочнай таперачцы), і сродкі тэатра лялек (шчупак то вырываецца з рук Ямелі, то танчыць у палонцы, бліскаючы агністымі лямпачкамі-вачыма). Задейнічаны лепшыя артысты. Па ўсім дачынае мае свае вядомыя “правобразы”, выкарыстоўваюцца і прамыя цытаты.

Казка вабіць нязмушаным (і нязмучаным) гумарам, знойдзенымі (праз гаворку, пластыку, хаду) характэрамі герояў, некаторымі іншымі рэжысёрскімі ўдачамі, не самай банальнай сцэнаграфіяй, дзе снежняны гурбы нагадваюць круглячкі марозіва (мастак — Вольга Грыцаева), дык можна было пайсці яшчэ далей

водле Пушкіна, “на пасылках”) тры дзятучыны-прыгажуні — між іншым, вядучыя артысты тэатра. Яны і гарбату маці Ямелі наліваюць, і шубу ёй спраўляюць — усё, што ні пажадаеш, робяць, хіба толькі булавамі не машуць (з гэтым цудоўна спраўляецца і Ваявода, вымушаючы ўздацца ўнтэр-афіцёрскую ўдаву, якая сама сябе высекала) ды печ за вярвачку не цягаюць, бо тая і папраўдзе сама ездзіць: танк, дый годзе! Так што на гэты спектакль можна смела адпраўляць дзіця з бацькам: рэдкая казка, дзе таты не засмуоць. Ну а наконт таго, што ў кожнай казцы павінен быць “добрым малайцам — урок”, неяк не склалася. Хаця ў фінальных спевах і прарочаць, што нявеста навучыцца мясціць цеста, словы тут “глытаюцца”, патанююць у агладзісментэх, таму іх сэнс наўрад ці можа ў поўнай меры дайсці да юных гледачоў.

На сцэне Рэспубліканскага Палаца культуры ветэранаў у святы панаваў Тэатр Генадзя Гладкова “Тэрыторыя мюзікла”. Рэжысёр Настася Грынёнка аднавіла і ўдасканаліла сваё

“Навагодняе мульты-шоу”.

якое летась дэманстравалася ў Гомелі. Вось дзе майстар-клас, як рабіць ранішнікі! Фрагменты з ранейшых дзіцячых спектакляў, пераасонаваныя песні з мультфільмаў, інтэрактыў з маленькімі гледачамі — усё сабрана ў цэласны аповед пра пошукі сапраўднага Дзеда Мароза. Але звернем увагу не толькі на яркавыя спектакль, прыдаты для публікі ўсёх узростаў, але і на закладзены ў яго творчы экспэрымэнт, карысны для артыстаў. Звычайна такія дзіцячыя пастаноўкі эксклюзуюць ці моладзь у “лясной масоўцы” накітапт праславутых грыбкоў, ці даўно направачаныя амплуа майстроў сцэны. А тут — што ні роля, дык знаходка ў акцёрскую скарбонку! Сяргей Жараў, які пасляхова засвойваў характарныя партыі, уваасобляючы нават старых, нечакана стаў аўтаўтлірым чыном, ды лшчэ якім хвацкім! Эдуард Вайніловіч, прызнаючы “прыцэл”, раптам ператварыўся ў адмоўнага Палкана — надзвычай каларытнага. Бліскучая Кацярына Дзевяцова прыкнунулася Шэрай Мышкай, але з вялікімі амбіцыямі. Непераўзыхадная лірычная герайна — Ілона Калюбоўны, і старадаўняя стылізацыя, і куплеты вадзільныя. А які шыкоўны відэашэраг! Касцюмы Аляксандры Кавальчык — з голчакі, у сцэнаграфіі Аль Сарокінай — скрозь хахлама ды гэлы. Выкарыстана і відэапраекцыя (у ролі яблычка, што коціцца па запалочнай таперачцы), і сродкі тэатра лялек (шчупак то вырываецца з рук Ямелі, то танчыць у палонцы, бліскаючы агністымі лямпачкамі-вачыма). Задейнічаны лепшыя артысты. Па ўсім дачынае мае свае вядомыя “правобразы”, выкарыстоўваюцца і прамыя цытаты.

Калядныя балі для дзяцей.

зладжаныя ў Музеі-сдзібце Агінскага ў Залесці. Адзін — для малодшых (6 — 9 гадоў) дзеткаў, другі — для старэйшых (10 — 14 гадоў). Можна, з часам гэта традыцыя прыжывецца, як у тым жа Вялікім тэатры, дзе ўжо сёмы год запар праходзяць начныя балі для дарослых? Бо звыклія ранішнікі (“лілінка” + спектакль “у падарунак”) павінны мець альтэрнатывы. І прывучыць дзяцей да таго, што свята, як і ўсё ў жыцці, можа і павінна спраўджаюцца (у ролі шчупачоў ці сэрбрана “залатых” рыбак — па-

Фотапраекцыя

Вызначнем пераможцаў прэміі “Прафота” завяршыўся леташні Месяц фатаграфіі. Мастаўная падзея, якая выйшла за межы трыццаці дзён, не толькі сабрала разнастайныя выставы “пад адну вокладку”, але і вылучыла лепшых у беларускай сучаснай фатаграфіі. Імі былі прызнаны Аляксандр Васюковіч і Дар’я Цырык — Гран-пры ў намінацыі дакументальнае фота (серыя “Кожная тэрыя”), і Максім Сарычаў — лепшы па меркаванні журы ў арт-фатаграфіі (серыя “Прывітанне, зброя!”).

Дар’я АМЯЛЬКОВІЧ

Выстава “Канаты” у прафільнаму

Ад амаль дакумента да амаль перформансу

Як ні дзіўна, але падзея, якая завяршыла фотамарафон, у поўнай меры раскрываецца ў лютым — калі будзе зладжана выстава аўтараў “Прафота” і прэзэнтаваны каталог прэміі. Пакуль ацаніць яе паўнаватрасна складана: цырымонія падвяля хутчэй вынікі леташняй працы, выявіла пераможцаў. Таму дазволіце сабе скарыстацца такой нагодай, каб не пайсці наперад, а азірнуцца назад — пералічыўшы лепшыя фотапраекты мінулага года, у тым ліку Месяца фатаграфіі, якія немагчыма не адзначыць, ці, наадварот, тыя, якія былі схаваныя за больш буйнымі ініцыятывамі.

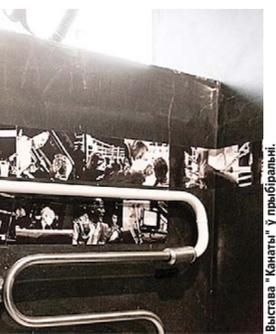
Выстава “Падпісы вайны” Артура Бондара

Ладзілася яна ў Літаратурным музеі Петруся Броўкі. Невялічкая зала атмасфернага музею, па перыметры якой — фотаздымкі-палароіды. Усё камерна і даволі сціпла. Але гэта акурат той прыклад, калі праект робіць ідэя. Украінскі фатограф Артур Бондар здымае на палароід ветэранаў Другой сусветнай вайны. Аўтар паказвае лёсы людзей, зьвязаных з вайной, але таксама скіроўвае і да прыроды памяці, якая мае схільнасць да трансфармацыі пад удзеяннем часу, іншых фактараў, падобна выявам на калеровай пласціне. Партрэт чалавека на фоне інтэр’ераў і экстэр’ераў; ягоны подпіс на імгненным здымку...Партызан, медыкатра, артылерыст, вайсковы святар, палітрук, жанчына, што была на прымусковых работах у Германіі, работніца тыла, разведчык... Аўтар не робіць размежавання на тых, хто непасрэдна прымаў удзел у ваенных дзеяннях, і тых, хто быў у тыле ці ў акупцыі. Глэбальная жартасцёфа — вольная падзея, якая лухчыць лёсы гэтых людзей. З кожным годам сведкаў вайны становіцца ўсё менш — палароідны здымак як самы недаўгавечны з фатаграфічных адбіткаў толькі падкрэслівае гэты сы-

ход. “Чаго?” — можна задацца пытаннем. Эпохі? Наваль? Мужнасці? Гонару? Асабістай праўды? “Падпісы вайны” — здаецца, велімі прости праект на вядомую тэму, але персанальна інтанацыя аўтара, яго шыры кантакт з людзьмі, эндазейны ход робяць яго серыю адметнай у шэрагу іншых, часам па завядзёныч, “прысвечаных вайне”.

Фатаграфіі Станіслава Ігнація Віткевіча “Віткацы”

На Месяцы фатаграфіі былі прадстаўлены дзве польскія выставы — і абедзве вартыя самых высокіх адзнак: вышэйзгаданае “Віткацы” ў Музеі сучаснага выяўленчага мастацтва і “Пачатак і канец эпохі” Салавейчыка-Аугуцкіса ў Нацыянальным гістарычным музеі.

З серыі Артура Бондара “Падпісы вайны”.

Топ-5 ад фатаграфіі

Станіслав Ігнацій Віткевіч. Парэтр шматлікіх вайны. 1916 г.

Варта адзначыць, што польскія куратары ўмеюць працаваць з фатаграфіяй. Ім удаецца “даставаць” з яе не толькі аўтарскае, але калектыўнае (пад)свядомае — светапогляд, настроі грамадства ды нават пэўны фатум часу. Вось гэтую ўнікальную прыроду фатаграфіі — яе канцэптуальны складнік — і дэманструе выстава “Віткацы” Станіслава Ігнація Віткевіча. Сын жывалісца і крытыка, Станіслав Ігнаці, польскі мастак і пісьменнік XX стагоддзя, з’яўляўся, па-сутнасці, фатографам-аматарам. Ён рабіў здымкі “для прыватнага карыстання”, лічы, дзеля забавы, але тыя здымкі “з сямейнага альбому” перажылі не толькі самога творцу, але і яго стагоддзе. Маленькае мястэчка Закапане, міхваеннае дваццацігоддзе мінулага стагоддзя, на адбітках — сярбы і сям’я мастака, уласна, сам ён — а работы такой сілы, што літаральна збіваюць з ног. Важна дадаць, што большая частка ягоных фота — гэта аўтапартрэты. Буйныя планы, жартаўлівыя грымасы-пазіраванні, аўтапартрэты ў люстэрках, памножаныя ў ваенных дзеяннях, і тых, хто быў у тыле ці ў акупцыі. Глэбальная жартасцёфа — вольная падзея, якая лухчыць лёсы гэтых людзей. З кожным годам сведкаў вайны становіцца ўсё менш — палароідны здымак як самы недаўгавечны з фатаграфічных адбіткаў толькі падкрэслівае гэты сы-

Бта гульня, якая ўтрымлівае не толькі радасць, яна з’яўляецца ўцёкамі, што здольныя выратаваць жыццё. “Ці надоўга?” — ловіць сябе на страшным пытанні, ведаючы, у адрозненне ад герояў фота, гістарычныя варункі.

“Беларускі клімат — 2015”

Арт-група, якая распачала сваю дзейнасць напрыканцы 80-х мінулага стагоддзя, увесь час прымудляе што-небудзь гэтакое. Апелюючы да творчасці як да акта жыцця, яна ці то выходзіла на мінскія вуліцы, каб зладзіць карнавал, ці то малывала клеём карціны на асфальце, ці то выпраўлялася на кар’еры скараць пустыні... Што да найноўшай гісторыі, толькі пазалетаў яе вядомыя выхадцы зладзілі некалькі выстаў падчас адной, змясціўшы ў невялікай зале Музея су-

Генадзь Ройкаў. Без назвы.

Ад амаль дакумента да амаль перформансу

часнага выяўленчага мастацтва адмыслова створаныя аб’ёмы, у якіх прадставілі зменшаныя “экспазіцыі” сваіх твораў. І вось гэтым разам той жа Філіп Чмыр і Ігар Корзун зрабілі выставу ў памяшканнях, на першы погляд, цалкам для гэтага прыдатных, — у прыбыральнях. Так, у самых што ні на ёсць “WVC” у галерэі “У” і ка’варні “Зерне”.

На сцэнах — стужка чорна-белых фатаграфій, і — аніякага скепсісу — серыя “Канаты” — па-майстарску зныты рэпартаж баксёрскага павдунку, які адбыўся “недзе ў 2007 годзе ў Палацы спорту”. “Гэта не істотна, хто менавіта на гэтых фотаздымках, — распавядае музыкант і фатограф Філіп Чмыр. — Я амаль выпадкова атрапіў на тое спаборніцтва па боксе, але раптам табырніцтва, як гэта афірэнна прыгожа”. Усё цалкам сур’ёзна, стыльна, але разам з тым... Не адмаўляючы эстэтычным якасцей фотасерыі, нанканфармістаў 1990-х цікавіць не толькі прапанаваны візуальны шэраг. “Гэты жэст для нас, у першую чаргу, — спроба выявіць з адмысловага гэта. Няхай і ў даволі эксклюзіўнай манеры, — дадае Філіп пра экспазіцыю ў тэлеатэатры. — Мы задумаліся над тым, у якім становішчы сёння мастак, у якім рамкі ён вымушаны ўпісвацца, у тым ліку, камерчыныя. Усё распісана і нават прадказана. А вось прыбыральня — тое дэмаркацыйнае месца, за арэнду якога пакуль яшчэ не бяруць грошай...”. Мастак і калекцыянер мінскіх петроліфаў Ігар Корзун “паділівае алеі у агонь”: “Вы-

Безумоўна, вартая увагі была летася і выстава “Рэальны свет” брытанца Марціна Пэра ды літоўца Рымальдаса Вішраіліса, што распачынала фотамарафон у галерэі “У”. Злучэнне работ двух, здаецца, зусім розных фатографіаў у адной экспазіцыі, сапраўды, дазволіла ўбачыць падабенства далёкіх светаў: англійскага (можна сказаць, увогуле заходняга) буржуазнага грамадства і літоўскага традыцыйнага сялянскага, закінутага недзе ў прасёлчачных дарогах і лясах. Хто, як кажуць, мог падумаць? Напрыканцы не праміну яшчэ адзін праект, які не уваходзіў у Месяц фатаграфіі, але цалкам здольны быў стаць яго часткай. Гэта выстава “Ірадус колеры” беларускага фатографа, прадстаўніка Мінскага шкoly фатаграфіі Генадзя Ройкава. Генадзе Аляксандравічу летася споўнілася 80 гадоў, але ён актыўна працягвае свае эксперыменты з фатаграфіяй, працуючы з ёй, як з папатам, якое неабходна стварыць, трансфармаваць ці нават “раз’есці кіслотай”. Вынік — на фатаграфіях скажэнням падвргаецца і наша рэальнасць, выпраменьваючы штосці нечаканае і часам метафізічнае.

Год — новы, пытанні — старыя. Тым больш, узні- малі мы іх напрыканцы 2015-га, калі выправіліся ў чарговы аўтатур па Магілёўшчыне. Вынікі ж вандроўкі падсумоўваем у студзені і з вялікім спадзе- вам на тое, што Год культуры хоць нейкім чынам паспрыяе таму, каб шэраг праблемных пытанняў быў усё ж такі вырашаны. Першы наш артыкул прысвечаны культуры Круглянскага раёна. Мы тут, як і заўжды, шмат пачулі, шмат пабачылі і многаму навучыліся...

Яўген РАГІН,
Кастусь АНТАНОВІЧ,
Мінск — Круглянскі —
Шклоўскі раёны
Магілёўшчыны — Мінск

Дзе ты, праект? А вось!

Спачатку невялікая прэамбула. Мяркуючы па наяўных культурных праектах, творчае суперніцтва на Кругляншчыне выйграюць, па нашым перакананні, не клубнікі, а бібліятэкары, і не раёна, а — рай-цэнтра... Тут нам зноў хацелася б спыніцца на тым, чаму нас тыя праекты так цікавяць. Адна з важных высноў нашага аўтатура нескладаная, але выключна трывожная: сельскія ўстановы культуры збольшага пустыюць. Прынамсі, такую карціну бычым, калі заязджаем цягам дня і вечара ў бібліятэкі і клубы. І прычына не ў тым, што няма патэнцыйнага наведвальніка. Аптымізацыя такіх устаноў у значнай ступені ліквідавала. Вытокі з'явы шукаць варта ў якасці працы агменяў культуры. На руціну ў гэтай сферы мала хто паквапіцца. Значыць, задача дня — стаўка на яркі, цікавы праект. Не маем на ўвазе наладжванне шараговага канцэрта ці будзённую працу звычайна гуртка. Неабходны цікавосткі, доўгатэрміновыя, сацыяльна значныя, брэндавыя. Згадайце, які праектны выбух пракаціўся за апошнія гады па абласцях і раёнах. На заклік "Шукаем брэнд!" работнікі культуры адгукнуліся святамі клубніц, суніц, журавін, грыбоў, гуркоў, юшкі... І гэта толькі "гастронамічны" бок справы.

Дык вось, адзін з нас быў ужо колькі гадоў таму ў **вёсцы Філатава**. Што ж чакае нас тут гэтым

разам? Не будзем спяшацца з высновамі.

Клубная ўстанова невялікая, але вельмі сімпатычная па архітэктуры і па інтэр'еры. Гэта пераабсталяваны з 2006 года школьны будынак, што месціцца ў цэнтры паселішча, ля фізкультурна-аздраўленчага комплексу. У СДК ёсць дзве маленькія залы — глядзельная і дыскатэчная, пакоі для гуртковых заняткаў (тут — аж восем клубных фарміраванняў). Спадбалася нам і тое, што ўстанова, нягледзячы на абедзены час, была адчынена. Так мы і пазнаёміліся з дырэктарам СДК Таццянай Баярскай, якая яшчэ і дэпутатам райсавета з'яўляецца.

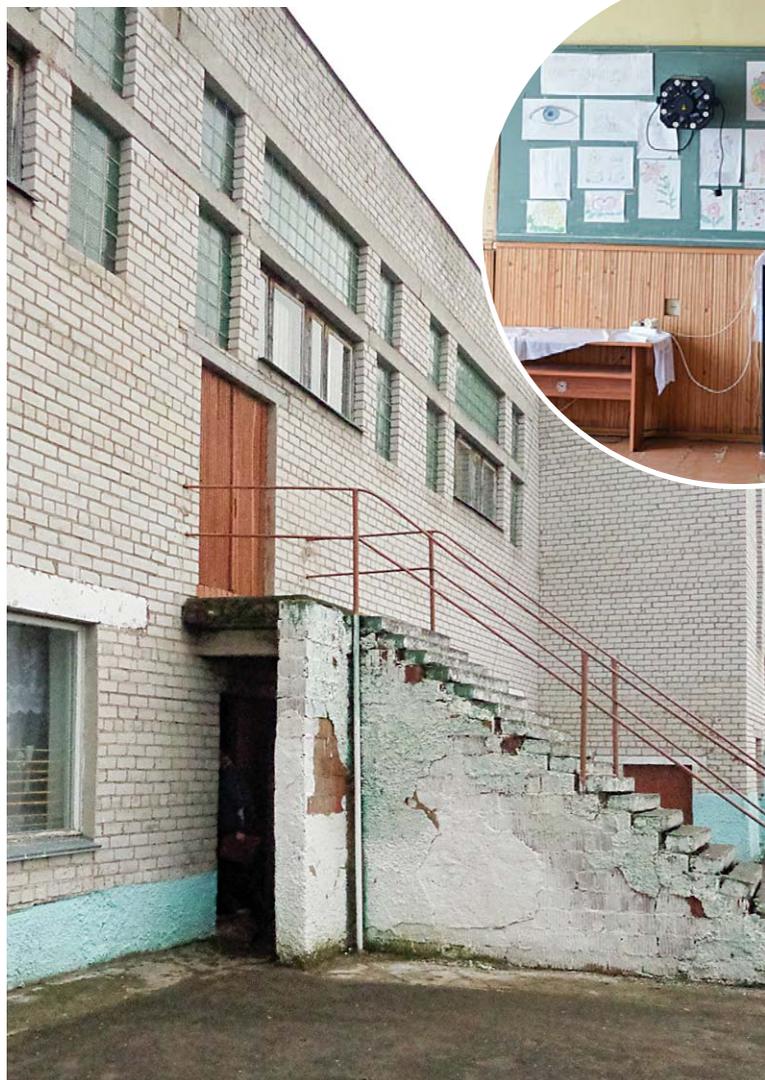
На наша пытанне "А чаму ніводнага наведвальніка няма?" яна слушна адказала, што да абеду клубны час — для метадычнай падрыхтоўкі работнікаў культуры, пасля абеду — для вясцоўцаў. Запэўніла, што менавіта пасля абеду яны абавязкова з'явяцца. Таццяна, да ўсяго, яшчэ і мастацкі кіраўнік вакальнага ансамбля "Мілавіца". Дык вось, "Мілавіца" на рэпетыцыю ў любым выпадку збярэцца. Не паверыць на-тхнёна-летуценнай жанчыне было цяжка.

А вось пытанне наконт чаго-небудзь новенькага... Мо сталае супрацоўніцтва з блізім ФАКама? Не. Проста іншым разам выкарыстоўваецца іхняя зала. Дык мо цікавыя

Журналісцкі
аўтатур
газеты
"Культура"

Установа культуры:

У гэтым будынку без адпаведнай шыльды знаходзіцца клуб вёскі Круча. На верхнім здымку — фрагмент клубнага памяшкання.

Пра што мараць фізрук, бібліятэкар і клубнік

праекты — у перспектыве? Пра што мараць з гэтай нагоды Таццяна Баярская?

Аказваецца, пра тое, каб пазіць лепшыя гуртоўцаў не толькі па раёне і вобласці, але і па Беларусі. Чым не доўгатэрміновы праект? Тут і знаёмства з нацыянальнай культурай, і патрыятычнае выхаванне. Каб любіць Беларусь, варта яе, так бы мовіць, з усіх бакоў памацаць.

Адзін з нас, які больш старэйшы, усе школьныя гады за савецкім часам правандраваў па Беларусі. Школа замаўляла на аўтабазе аўтобус, і клас выпраўляўся ў Мінск, Брэст, Віцебск, наведваў музеі, карцінныя галерэі, гістарычныя месцы, запаведнікі. На Рагачоўшчыне сёння гэтым займаюцца з поспехам работнікі культуры: маюць свой транспарт, набіраюць групы ахвотных і адпраўляюцца па культурных маршрутах. Паслуга — платная. Так што няпроста давядзецца сёлета Таццяне Баярскай. Калі задумае рэалізаваць сваю мару, спонсараў не абміне. Але ў Год культуры, на наш

погляд, у першую чаргу павінна праявіць сябе сацыяльна арыентаванае фундатарства. Калі не, дык чаго мы тады вартыя?! Мары для таго і існуюць, каб іх рэалізоўвалі...

(Не)лірычнае адступленне Яўгена Рагіна

Пра грантавыя праекты сёння нават не згадаю. І пра доўгатэрміновыя (кшталту штогадовага свята сяла ці свята журавін) ка-заць не буду. Пад іх рэалізацыю хоць якія грошы ды патрэбны. А вось пра яркія дзеі (так бы мовіць, эканом-класа) самы час пагаварыць. Тым, хто з такімі дзеямі не знаёммы, заўжды прыводжу ў прыклад дзейнасць экалагічнага цэнтра вёскі Козенкі, што на Мазыршчыне. У свой час мяне вельмі здзівілі тамтэйшыя работнікі культуры. Я пра гэта пісаў, але паўтаруся. Мерапрыемства называлася "Забіць змея". Яго папярэдзвала рэкламная акцыя. Абвесткі паведамлялі пра час дзеі, але не тлумачылі яе сутнасць. Так што ажыятажу ў вёсцы было — праз край. У вызначаны час дзеі-экалагі пранеслі па вясковых вуліцах змея, сшытага з пластыкавых бутэлек, сабраных на вуліцах і ў бліжэйшых лясках.

На людным месцы: аглядавая пляцоўка

Магілёў / "Аналаг Google"

Правядзенне маладзёжных тэматычных вечарын у бібліятэках Магілёва пакрысе становіцца традыцыйным. Зусім нядаўна юнакі і дзяўчаты весяліліся на гангстэрскай рэтра-вечарыні ў стылі 1920-х, а падлеткам была прапанавана магчымасць занурыцца ў свет містычных літаратурных трылераў і наведваць бібліяпрыцемкі... А нядаўна Цэнтральная гарадская бібліятэка імя Карла Маркса запрысла ахвотных на "Вечар напярэдадні Каляд".

Ахвотныя рэгістраваліся ў сацыяльных сетках. А пропускам служыла навагодняя цацка. Святочная атмасфера панавала ўжо на ўваходзе: кожны госць мог прайсці па імправізаванай чырвонай дарожцы. Бібліятэкары ж сталі на час парацы.

Жартаўлівы аўкцыён прапаноўваў праверыць веды ў галіне кінематаграфіі. Па канкрэтных рэчах трэба было згадаць назву фільма.

Парасон, да прыкладу, быў "ключом" да стужкі пра Мэры Попінс. Тут жа разыгрываліся падарункавыя сертыфікаты на "Індывідуальнае інфармаванне дырэктара бібліятэкі цягам месяца", "Абслугоўванне на абанеменце без чаргі", "Эксклюзіўную экскурсію па бібліятэцы з наведваннем сховішча-склепа"...

Для аматараў інтэлектуальных гульняў і заблытаных гісторый быў арганізаваны квэст-рум. Для пошуку адказаў на загадкі можна было пакарыстацца "аналагам Google" — трыццацю тамамі Вялікай савецкай энцыклапедыі.

А была яшчэ літаратурная эрудыт-гульня "25-ы кадр", якая прымушала згадаць цытаты з любімых навагодніх фільмаў. Дарэчы, словы "Бабу-Ягу збоку браць не будзем: выхаваем у сваім калектыве" з якой стужкі?

Не менш яркім падаўся і майстар-клас па выбае бальных убранняў з... газет. І як вы лічыце, якой тэме будзе прысвечана наступная бібліятэчная вечарына?

Алена АСТАПАВА, загадчык аддзела бібліятэчнага маркетынгу ЦГБ імя Карла Маркса

Гомельшчына / У музеі земляка

Гомельскі гісторыка-краязнаўчы музей правёў у аграгарадку "Пакалюбічы" сустрэчу, прысвечаную 87-годдзю з дня нараджэння пісьменніка-земляка Івана Сяркова.

Урадзенец гэтай вёсачкі, ён стварыў трылогію пра сваё ваеннае дзяцінства, якой зачытва-лася не адно пакаленне. Цяпер аповесці "Мы з Санькам у тыле ворага", "Мы — хлопцы жывучыя" і "Мы з Санькам — артылерысты" зноў перавыдадзены адным зборнікам, але паспрабуйце набыць кнігу! Як прызнаўся сын пісьменніка Андрэй, здолеў знайсці ў Гомелі толькі адзін экзэмпляр. І ў бібліятэках аповесці, як правіла, на выдачы, у чытачоў. Дарэчы, у свой час трылогія выдавалася на рускай, украінскай, балгарскай, армянскай, літоўскай, латышскай мовах. У 1974 годзе быў зняты мастацкі тэлефільм "Мы — хлопцы жывучыя".

Цяпер ва ўсіх прыхільнікаў творчасці Івана Сяркова ёсць цудоўная магчымасць сэрцам да-

"Венскі бал" у Віцебску.

Пачас "Вечара напярэдадні Каляд".

Копіны будынак ЦК у вёсцы Рубеж.

Кіраўнік ЦК у Філатаве Таццяна Барыска.

Крапіва, Андрэй Макаёнак, Іван Шамякін. Відаць, сучасных аўтараў тут наўпрост не ведаюць.

Заўважылі і прайс-ліст бібліятэчных паслуг, дзе, сярод іншага, прапануюцца такія паслугі, як набор тэксту, навучанне працы на камп'ютары, стварэнне фотакалажаў у графічным рэдактары, выязныя тэатралізавана-гульнявыя віншаванні, правядзенне святочных масавых мерапрыемстваў. Урэшце, многія з гэтых паслуг аказвае Круглянская раённая бібліятэка, а не непасрэдна сельская бібліятэка ў Рубяжы.

Склалася ўражанне, што Святлана Панарадава з цікавасцю і адказнасцю працуе ў бібліятэцы.

знаходзіцца ў гэтым жа будынку, але з тыльнага яго боку, там, дзе працуе паштовае аддзяленне. Шукалі "ачаг культуры" доўга. Адпаведнай шылды проста не было. Урэшце знайшлі нейкія непрыкметныя дзверы, за якімі аказалася пошта. Насупраць заўважылі адчыненае і пустуючае памяшканне з аркушамі малюнкаў з адлюстраваннямі чарапоў ды іншымі падобнымі выявамі на сценах, старэннікі дынамікам з кепска ізаляванымі правадамі.. Няўжо гэтае адчыненае для ўсіх, але пустое памяшканне — клуб? Наведвальнікі пошты на гэтае пытанне, як падалося, сарамліва адводзілі вочы.

Мы дачакаліся кіраўніка СК Аксану Качук. Аказваецца, зала пачынае працаваць з 15.00, бо Аксана — паўставаўніца, з'яўляецца яшчэ лабарантам мясцовай аптэкі. Як толькі паўсоль пастывае? Жанчына распавяла, што ёсць тут тры гурткі, ладзяцца дзіцячыя дыскатэкі (апаратура — замкнёная ў каморцы) і мерапрыемствы, прысвечаныя здароваму ладу жыцця. Страшныя малюнка, аказваецца, выстава дзіцячых твораў, у якіх пад мастацкую крыўку трапілі чалавечыя заганы.

Мы вельмі здзівіліся, калі ў **Круглым** намеснік начальніка аддзела ідэалагічнай работы, культуры і па справах моладзі Наталля Ціманова паведаміла, што неўзабаве клуб і бібліятэка (школьная) у Кручы аб'яднаюцца ў бібліятэку-клуб. Шчыра кажучы, цяжка ўявіць, як будзе працаваць гэтае аб'яднанне ў рэальнасці.

І вось якая закавыка. Праглядаючы структуру клубных устаноў, вывешаную ў РДК, мы заўважылі, што бібліятэка-клуб у Рубяжы ўжо існуе...

Агульнае (не)лірычнае завяршэнне

Возьмем на сябе адказнасць сцвердзіць, што сельскім работнікам культуры ў Круглянскім раёне не стае метадычнай падтрымкі. Урэшце, не спецыяльная адукацыя вырашальная ў справе крэатыўнага падыходу да справы. Уменню думаць і марыць трэба вучыць. Тады нават неадмысліва даўцяміць, што патрэбна сёння сельскаму спажываўцу культуры. У наступным выпуску нашага аўтатура пераканамся, што магчымасцей і досведу для гэтага ў цэнтральных устаноў культуры Кругляншчыны маецца багата.

Фота аўтараў

яна ёсць ці няма?

Пахаванне "злога" смецця адбылося на гарадскім сметніку. Кошт праекта — аплата грузавіка, які даставіў "змея" па месцы прызначэння. Чаму на такія арыгінальныя ідэі — хранічны дэфіцыт? Усё проста: на сяле павінны думаць, а ў райцэнтры — накіроўваць. Інакш заснуць усе ад руціны.

Год як аб'ядналі...

А вось да мясцовай бібліятэкаркі патрапіць не давялося, бо пайшла дзяўчына на абед. Шкада. Пазней у райбібліятэцы нам скажучы, што працуе ў Філатаве сапраўдная крэатыўшчыца. Значыць, будзе яшчэ адна нагода сюды прыехаць. З улікам таго, што ўстанова месціцца ў школе, было б цікава прааналізаваць і эфектыўнасць такога спалучэння.

Вядома, аб'яднаная бібліятэка даводзілася бачыць нам і раней. Цікава іншае. Перад маштабным працэсам аб'яднання сельскіх бібліятэк на базе школьных вялося шмат размоў пра асобны ўваход: усемагчымыя каранцінныя мерапрыемствы, графік працы, адпаведны дрэс-код — усё гэта можа адрознівацца ва ўстанове культуры і ўстанове адукацыі. Адпаведна, размяшчэнне аб'яднаных бібліятэк на тэрыторыі школы першапачаткова ажыццяўлялася толькі пры наяўнасці асобнага ўваходу. У Філатаве мы яго не выявілі.

Паглядзеўшы на грунтоўна зробленай карце, што ўсталява-

на каля Філатаўскага сельсавета, размяшчэнне іншых аб'ектаў культуры ў ваколіцы, вырашылі ўсё ж трапіць у бібліятэку, гэтым разам у вёсцы **Рубеж**.

Але пра бібліятэку трохі пазней. Спачатку колькі слоў пра велічны будынак колішняга сельскага дома культуры. Заўважылі вынікі актыўнага рамонт. Спачатку ўзрадаваліся і задаліся пытаннем: няўжо знайшліся ў бюджэце сродкі на адраджэнне ўстановы культуры? Сродкі, як аказалася, і сапраўды знайшліся. Вось толькі не ў бюджэце і не на ўстанову культуры. Высветлілі, што аб'ект набыў за адну базавую мясцовы настаўнік фізкультуры і плануе з партнёрамі зрабіць у будынку вытворчы аб'ект.

Скіраваліся ў школу, дзе і дзейнічае, як нам паведамілі мінакі, бібліятэка. Высветлілі, што яе год як аб'ядналі з сельскай публічнай, размясціўшы ў пераабсталяваным кабінэце працоўнага навучання. Першапачаткова публічная бібліятэка размяшчалася ў суседняй вёсцы Паўлавічы.

Кіруе ўстановай Святлана Панарадава. Стаж працы ў бібліятэчнай сферы ў яе адносна невялікі — усяго якіх гады два. Дагэтуль працавала выхавальцай у дзіцячым садку. Мо невыпадкова, што асноўны чытач у бібліятэцы — дзеці і падлеткі, да якіх Святлана Панарадава мае свае падыходы. Прыкладам, напрыканцы года сярод школьнікаў традыцыйна пад-

водзяцца вынікі, хто больш за ўсіх прачытаў, з уручэннем памятных сувеніраў. Усё гэта цудоўна, але ў бібліятэцы мы не заўважылі чытачоў. Званок абвясціў, што пачаўся перапынак, але вучні не спяшаліся да кніжных паліц. Прынамсі, у іншых, інтэгральных у школьны бок, бібліятэках мы такое бачым пастаянна. А вось у Рубяжы завяздэнка тая адсутнічае.

Звернемся да лічбаў. У школе вучыцца 60 дзяцей. Усяго ж чытачоў 380, з іх актыўных, па словах Святланы Панарадавай, чалавек сорак. Гэта тыя людзі, якія любяць кнігу ды ідуць у бібліятэку і без рознага інтэрактыву. Але што рабіць з астатнімі трыма сотнямі патэнцыйных чытачоў, як іх завабіць? Традыцыйнымі кніжнымі выставамі? Ёсць сумневы. Тым больш свайго пэўнага профілю гэтая бібліятэка не мае.

З цікавостак заўважылі, што паралельна з друкаванымі версіямі асобных кніг бібліятэка прапапоўвае і аўдыякнігі. Чым не сродак прыцягнення чытачоў? Сярод прадстаўленых аўтараў Чэхаў, Лермантаў... На жаль, беларускіх аўтараў пакуль у "падвойным" варыянце мы не пабачылі, хаця на сённяшні дзень створаны не адзін дзясятка беларускіх аўдыякніг і аўдыяспектакляў.

Пацікавіліся, які запыт у чытачоў на беларускіх пісьменнікаў. Калі меркаваць па канкрэтна гэтай установе, папулярнасцю карыстаецца, найперш, класіка — Кандрат

Вось толькі без метадычнай дапамогі, сумесных з ЦБС акцый па папулярнага кнігі, актыўных чытачоў, відавочна, бліжэйшым часам не паболее.

(Не)лірычнае адступленне Кастуся Антановіча

Давайце памарым. Уяўляецца, што некалі прыйдзе чалавек у сельскую бібліятэку, дзе яму парэкаменуюць патрэбную літаратуру. Пагартвае абраную кнігу, счытае смартфонам QR-код, а пасля спампуе яе з інтэрнэт-сервера. Ці, скажам, не ведае чалавек, што яму прачытаць — пройдзе на месцы адпаведнае тэсціраванне — і атрымае спіс кніг, з якімі яму будзе цікава і карысна пазнаёміцца. Скажаце, фантастыка. Зусім не! Дзейнічаюць цяпер і адпаведныя кніжныя онлайн-сервісы, а стварыць і раздрукаваць QR-код можна ў любой бібліятэцы з доступам да Інтэрнэту і прынтэрам. А тыя ж тэсты можна адшукваць у Сеціве ці стварыць метадыстам, скажам, абласной ЦБС. Варыянтаў абсучасніць сельскую бібліятэку — неверагодна шмат. Варта толькі імі скарыстацца.

Дык хто ў хаце гаспадар?

А вось і вёска **Круча**. Не было часу высвятляць этымалогію цікавай назвы. Замест гэтага доўга шукалі клубную ўстанову. У мясцовай школе нам падказалі, што сельскі клуб

Падчас балю ў Мірскім замку.

крануцца да ім перажытага — у пакалюбіцкім музеі (доме творцы) адкрылася фотавыстава "Шляхам жыцця", на якой прадстаўлены здымкі з сямейнага архіву пісьменніка. Змешчаны тут і шэраг яго рэчаў, скажам, улюбёны скуруны дыпламат, падараваны на адным з пісьменніцкіх з'ездаў, з якім хадзіў на работу тагачасны галоўны рэдактар Гомельскай абласной студыі тэлебачання Іван Сяркоў (працаваў тут з 1961 па 1989 год).

У экспазіцыі прадстаўлены рукапісы пісьменніка, накіды творчых планаў. Тут можна ўбачыць узнагароды пісьменніка — медаль "За

доблесную працу", ганаровыя граматы Прэзідыума Вярхоўнага Савета БССР, кнігі-падарункі сяброў — Івана Шамякіна, Янкі Брыля.

Тамара Кручэнка
Фота аўтара

Віцебск / Новая традыцыя горада

Начныя клубы, кавярні з музыкай "па галаве"... У гэтым ужо няма інтрыгі ды святочных эмоцый. А сапраўднае чарадзейства — гэта "Венскі баль", які прайшоў у Віцебску.

Як патрапіла да нас вытанчаная традыцыя еўрапейскіх краін — ладзіць гэткую дзею напярэдадні навагодніх свят? Прапанавала ідэю настаўніца беларускай мовы і літаратуры Эла Каржыцкая. А рэалізаваны праект у Віцебскай абласной філармоніі.

Цягам трох месяцаў мы — вучні старшых класаў Віцебскай гімназіі № 2 — вучыліся танцаваць вальс. Нашы старанні пераўтварыліся ў феерычную падзею, калі час нібыта спыніўся ў радасным захапленні. А ў горада, у на-

шай гімназіі з'явілася новая традыцыя. Дзякуй усім, хто дапамог нам зрабіць цуд!

Карына МЯЛЕШКА,
навучэнка Віцебскай
гімназіі № 2

Мір / Пад гукі фанфараў

8 студзеня ў Партрэтнай зале Мірскага замка адшыкаваў традыцыйны баль. Сёлета госці ўрачыстасці адчулі гасцінасць замкавага ўладара — князя Вітгенштэйна.

Пад гукі фанфараў і ўзнёслы паланэз велічны князь (яго ўвасобіў акцёр тэатра і кіно Дзяніс Паршын) і яго чароўная супруга (дырэктар Музея "Замкавы комплекс "Мір" Вольга Папко) адкрылі мерапрыемства.

Дзейнічалі майстар-класы па танцах XIX стагоддзя, прайшлі гістарычныя і літаратурныя віктарыны, салонныя гульні. Для дам і кавалераў была арганізавана фотазона. Ахвотныя маглі прыняць удзел у начной экскурсіі па замкавых залах.

Выступалі таксама ансамбль "Класік-Авангард" і шоу-балет "Феерыя".

Наш кар.

Так выглядае фотавыстава ў Пакалюбічах.

Падтрыманне полымя

У Зале Перамогі. / Фота Тацяны МАТУСЕВІЧ

Адна з залаў Музея гісторыі Вялікай Айчыннай вайны.

Мікалай СКОБЕЛЕЎ, дырэктар Беларускага дзяржаўнага музея гісторыі Вялікай Айчыннай вайны:

— Прысуджэнне прэміі мы разглядаем як аванс і стымул для далейшай работы. Калектыву музея, безумоўна, прыемна, што ягоная праца так высока ацэнена Кіраўніком дзяржавы. Мы маем сілы ды рашучасць і надалей працаваць дзеля ўвекавечання памяці абаронцаў Айчыны.

Музей гісторыі Вялікай Айчыннай вайны ад самага пачатку, ад моманту стварэння знаходзіўся на востры ідэалагічнай барацьбы. Я думаю, усе пагодзяцца, што барацьба гэтая, уласна кажучы, ніколі і не спынялася — хіба што змяняліся яе формы і сродкі. І сёння, пры пэўных зменах палітычных рэалій у свеце, яе вострыня не зменшылася. Бо не спыняюцца спробы перагледзець вынікі Другой сусветнай вайны, якая для нашай Радзімы была Вялікай Айчыннай, зменшыць ці нават увогуле праігнараваць велізарны ўнёсак Савецкага Саюза і, адпаведна, Беларусі як яго часткі ў перамогу над фашызмам.

Мы былі і застаёмся байцамі ідэалагічнага фронту. Калі я кажу "мы", дык маю на ўвазе і работнікаў культуры, і людзей творчых прафесій, і тых, хто непасрэдна працуе ў сферы дзяржаўнай ідэалогіі, кіраўнікоў розных рангаў... Сітуацыя патрабуе, каб мы былі ў адным страі, у звязцы, плячо да пляча. Мы не маем права на памылку. Паглядзіце, чым могуць абярнуцца бязвер'е і бяспамяцтва.

Наш музей і надалей будзе заставацца пляцоўкай для сумеснай працы ўсіх, хто неабякава да айчыннай гісторыі і будучыні нашай дзяржавы. Бягучы год абвешчаны Годом культуры. Ад людзей культуры, ад творцаў, ад іх працы дзеля Беларусі сёння, як і раней, у значнай ступені залежыць адзінства народа і стабільнасць дзяржавы. Спецыфіка нашага музея ў тым, што ён адначасова чынік ідэалогіі і ўстанова культуры. Гэта акалічнасць накладвае на нас, музейшчыкаў, асаблівую адказнасць за вынікі нашай працы. Для нас памяць — гэта не захаванне попелу, а падтрыманне полымя.

Занатаваў Пётра ВАСІЛЕЎСКИ

Скульптурная кампазіцыя "Брама памяці", якая з'яўляецца візуальнай і сэнсавай дамінантай мемарыяльнага комплексу "Трасцянец", без сумневу, уводзіць у аналіз гісторыі беларускага манументальнага мастацтва. Прычым, што самае важнае, зусім не толькі сваімі беспрэцэдэнтна вялікімі памерамі. Ці не ўпершыню такі знакавы аб'ект — які, да ўсяго, раскрывае надзвычай складаную і балючую тэму, — даверылі прадстаўніку новага пакалення беларускіх скульптараў. Мяркуючы па водгуках прафесіяналаў і простых гледачоў, 35-гадовы Канстанцін КАСЦЮЧЭНКА з задачай справіўся. Але перад тым, як ягонае прозвішча патрапіла ў спіс лаўрэатаў спецыяльнай прэміі Прэзідэнта Рэспублікі Беларусь дзеля чым культуры і мастацтва, было ажно восем гадоў карпатлівай работы над творам. Яго гісторыю распавядае сам аўтар.

Гісторыя "Брамы памяці"

Канстанцін Касцючэнка ля праекта "Брама памяці". / Фота Юрыя ІВАНОВА

— Патрапіўшы ў Творчыя майстэрні жывапісу, графікі і скульптуры, якія называлі своеасаблівай "аспірантурай" для нядаўніх выпускнікоў Акадэміі, я атрымаў магчымасць удасканаліць сваю аўтарскую манеру, няспешна ды ўдумліва працуючы над сур'ёзным творам. Вось тады, у 2007 годзе, і была запачаткавана "Брама памяці". У майстэрнях мне вельмі дапамаглі настаўнікі. Можна нават сказаць, што яны наўпрост удзельнічалі ў стварэнні работы.

Найперш — Міхаіл Савіцкі. Як вядома, пакуты вязня канцлагера былі ягоным уласным жыццёвым досведам, і эмоцыі тых людзей, якія спазналі на сабе гэтае го-

ра, перадаваліся мне літаральна ад першай асобы. Затым — мой непасрэдны кіраўнік, знакаміты скульптар Леў Гумілеўскі. Цяжка падлічыць, колькі я пачуў ад яго карысных парадаў ды заўваг.

Нехта думае, нібы ў тых майстэрнях мы маглі рабіць усё, што заўгодна, не трымаючы ніякіх справаздачаў. Магу запэўніць: кожныя паўгода да мяне прыходзіла камісія, якая адсочвала ход майёй работы ды ацэньвала вынікі. І калі ў 2010 годзе быў абвешчаны конкурс на стварэнне манументальнай кампазіцыі ў Трасцянец, мой твор ужо папраўдзе "саспеў".

Конкурс быў выйграны. Цягам чатырох гадоў вялася работа з

Жывапіс Анатоля Кузняцова — своеасаблівы "метадычны дапаможнік" для больш глыбокага разумення таго, якое ж месца займае абстрактны жывапіс на сучасным этапе развіцця беларускага шматгалосага выяўленчага мастацтва, поўнага супярэчнасцей, процілегласцей і супрацьстаянняў.

Барыс КРЭПАК

За мастацтвам Кузняцова я даўно назіраю, і для мяне заўсёды былі цікавыя тэмы метамарфозы, якія адбываліся з ім. І я рады, што ён атрымаў спецыяльную прэмію Прэзідэнта дзеля чым культуры і мастацтва. Напэўна, гэта першы ў нас выпадак, калі мастак уганараваны такім высокім дзяржаўным прызнаннем за цалкам "нерэалістычны жывапіс"! Іншымі словамі — за беспрадметнае мастацтва...

Нагадаю, Анатоль Кузняцоў — выхаванец Беларускага дзяржаўнага тэатральна-мастацкага інстытута, вучань Паўла Крохалева, Анатоля Баранюскага... Творца вы-

Метафізіка праз перуны

стаўляецца амаль сорак гадоў. Атрымаўшы моцную акадэмічную школу, ён да канца 1970-х ствараў работы ў, так скажам, звыклай рэалістычнай манеры. Потым, па яго словах, стаў "паўтарацца" — і ў тэматыцы, і ў каларыстыцы, і ў вобразных структурах. Па прыродзе чалавек-шукальнік, які імкнецца ў мастацтве "дайсці да самой сутнасці", ён кардынальна змяніў свае погляды, рызыкуючы наклікаць на сябе перуны з боку артадаксальных апекуноў савецкага акадэмічнага рэалізму.

Вось так на пачатку 1980-х Анатоль Кузняцоў прыйшоў

да свайго беспрадметнага жывапісу, і ў гэтым сэнсе стаў у Беларусі ледзь не адзіным эмацыйным аналітыкам "жывога" жыцця праз музыку фарбаў ды метафару прастораў. Яго канцэпцыю можна азначыць так: прастора і час — адзіная форма, у якой будзеца быццё, і, значыць, па гэтым "лякале" павінна будавацца мастацтва. Цікава, што Кузняцоў не аддзяляе змест ад формы — яны ўтвараюць адзінае цэлае. Твор не гаворыць пра нешта — ён існуе сам па сабе. Такім чынам, палатно мастака абстрактнае, "абсалютнае" толькі ў сваім метадазе, а не

паводле ўнутранай сутнасці. Бо ўнутраная сутнасць — шматлікая прырода рэчаў і чалавека, якая "падказвае" аўтару ўсе філасофскія арабескі быццё. Сам мастак кажа: "Мая творчасць — інтуітыўная. Калі я падыходжу да чыстага палатна, яшчэ не ведаю, што атрымаецца. Вобразы нараджаюцца ў працэсе імправізацыі".

Гэта так, але... Усё адно ў жывапісца перад чыстым палатном у думках лунае галоўнае: што ён хоча фарбай сказаць гледачу і сабе, як, напрыклад, разбіць белы ці блакітны колер на неабходныя спектры, рэ-

флексы, адценні, каб рэалізаваць тую ідэю карціны. Так ці інакш, але створаныя ім серыйныя манументальныя цыклы ўражваюць. Можна згадаць, напрыклад, "Парад планет", "Метафізічныя развагі", "Афарыстычныя парадоксы", "Узаемадзеянні супярэчнасцей", "Мінімалізм срэбрам", "Непрадбачанае развіццё падзей", "Трансфармацыя часу", "Метафары забытых ісцін", "Пераўтварэнне прасторы"... Нават у назвах дакладна працываецца глыбокая філасофская канцэпцыя твораў Кузняцова, скіраваная на расшыфроўку

яго духоўнага "аўтапартрэта", ядром якога з'яўляецца пластычна-музычнае ўвасабленне аўтарскага "касмічнага патоку ўсведамлення".

Іншымі словамі, творчасць мастака — складаны пошук уласнага шляху да ўнутранай свабоды. І, думаю, гэты шлях ён шчасліва знайшоў і ў актыўным прыманні навакольнага свету, і ў свядомасці сістэмы ўласных мастакоўскіх каардынат, і ў рытмах класічнай музыкі (так-так, бо, калі я бачу прасторавы жывапіс мастака, чую гукі твораў ці то Баха, ці то Бетховена, ці то Вагнера). Канешне, я разумею, што пакуль для большасці гледачоў, выхаваных, у асноўным, на мастацтве пераасноўнікаў і сацрэалістаў, жывапіс Кузняцова яшчэ складаны для ўспрымання. Але густы і адносіны да сучаснага мастацтва змяняюцца (такое адбывалася ў гісторыі мастацтва), і тое, што сёння выклікае востры дыскусію, а часам — і поўнае адмаўленне, заўтра зробіцца класікай...

Анатоль Кузняцоў і адзін з яго твораў. / Фота з сайта www.mironovcolor.org

У наступных нумарах — аб "барселонскіх" праектах мастакоў Анатоля і Ірыны Кузняцовых.

Падчас апрацоўкі мемарыяла ў Трасцянец. / Фота Максіма ГУЧАКА, БелТА з архіва "К"

архітэктарамі — і найперш кіраўніком творчага калектыву Ганнай Аксёнавай — па планіроўцы і прывязцы манументальнага твора. Лічу, сумеснымі намаганнямі нам удалося знайсці вельмі ўдалае рашэнне.

Далей — Рэспубліканскі манументальны савет. Разглядаючы рабочую мадэль, яго члены прапанавалі ўнесці пэўныя карэктывы. Напрыклад, у першапачатковым варыянце эскіза тыльны бок помніка я планавалі выканаць у выглядзе раскрытай Бібліі. Але ў выніку дыскусій было вырашана таксама напоўніць яго фігуратывнай пластыкай — не толькі для большай выразнасці, а яшчэ і з той прычыны, што ў Трасцянец загінулі людзі самых розных рэлігійных перакананняў. З такой заўвагай я пагадзіўся. А вось задуманы памер манументальнага твора ўдалося адстаяць — хаця былі прапановы зменшыць яго разы ў два. Перакананы, што дзесяціметровы помнік у дадзеным выпадку — цалкам апраўданы: ён выразна прачытаецца нават на вялікай адлегласці, нібы "ствараючы" вакол сябе прастору.

Урэшце, рабочая мадэль была прынята. Але тут пачалося ці не самае складанае — павелічэнне да натуральнага памеру. Тэрміны былі вызначаны даволі сціслыя, і працавалі мы з цэлай групай іншых скульптараў. Вельмі доўга шукалі пам'яшканне: па сутнасці, нам быў патрэбны сапраўдны ангар з вышыняй столі не менш за 11 метраў і магчымасцю аглядаць работу на пэўнай адлегласці. У выніку нанялі заводскі цэх у Држ-

ні. Ацяпленне там было прадугледжана, але за ўсю гісторыю таго будынка яно ніколі не працавала. Для нас пагадзіліся зрабіць выключэнне, і пакуль ішлі наладкі, мы распачалі працу.

А тут — падмарозіла. Гліна часткова складаецца з вады, якая, натуральна ж, мае ўласцівасць пераўтварацца ў лёд. Менавіта гэта і здарылася з адной з "весніц" нашай брамы. Яе давлялося, фактычна, рабіць нанова — пасля таго, як ацяпленне ўжо працавала. А ў моцныя маразы, калі тэмпература апускалася ніжэй за звычайныя для таго цэха 3 — 4 градусы, мы ратавалі работу з дапамогай цеплавых гармат.

Наступная стадыя — адліўка. Работа адлівалася невялікімі кавалкамі па 50 — 70 см адначасова на двух заводах і потым складалася на раўнуючы бы вялізны пазл. Адначасова будаўнікі рыхтавалі падмурак. У зямлі ўсталявалі шасціметровыя бэлькі, здатныя вытрымліваць нагрузку у шэсць разоў больш, чым вага манумента. І ўрэшце — мантаж, які нагадваў зборку вялізнага канструктара.

Паспелі своечасова, зрабілі якасна... Атрыманым вынікам я задаволены. А гэта — плён працы дзясяткаў і соцень людзей: ліцейшчыкаў, мантажнікаў, інжынераў...

Падчас маштабнага адкрыцця, калі ўсе хваляванні ўжо засталіся ў мінулым, я покрэдам назіраў за рэакцыяй гледачоў. Як падаецца, мне ўдалося перадаць тыя эмоцыі, якія хацеў перадаць. А для мастака гэта — самае галоўнае.

Занатаваў Ілья СВІРЫН

Віктар СТАРАВОЙТАЎ, генеральны дырэктар Беларускага дзяржаўнага маладзёжнага тэатра:

— Прэміяй адзначана плёная работа нашага калектыву на працягу апошняга года. Ён стаў для нас знакавым, бо пасля зацягнутых вандраванняў па чужых пляцоўках, у лістападзе 2014 года трупам выйшла на сцэну свайго дома — шыкоўнага будынка на вуліцы Казлова. Новы сезон мы адкрылі прэм'ерай "Саня, Ваня, з імі Рымас" Уладзіміра Гуркіна. Пасля мы выпусцілі шэраг дастаткова незвычайных спектакляў, якія

Міхаіл Ягораў — кожны з іх мае свой непаўторны погляд на сучаснае тэатральнае мастацтва, а іх пастаноўкі дапамаглі адкрыць новыя бакі таленту нашых актёраў. Мы імкнемся не згубіць з імі творчы сувязі, прынамсі, пасля паспяховай прэм'еры запрасілі спадарыню Аксёніну працягнуць супрацоўніцтва з нашым тэатрам на пасадзе рэжысёра-пастаноўшчыка.

Мы не адмовіліся ад старых спектакляў, адаптаваўшы іх пад тэхнічныя магчымасці сучаснай сцэны. Напрыклад, "Звычайную гісторыю" Івана Ганчарова калісьці рыхтавалі для выезду, таму і дэкарацыі былі зборнымі, мабіль-

атрымалі добрую крытыку. Нарэшце, у Прыбалтыцы шыкоўна прымаюць нашы дзіцячыя пастаноўкі, нават спецыяльна запрашалі на перадакладны тыдні! І мы годна вытрымліваем канкурэнцыю са шматлікімі мясцовымі калянавагоднімі імпрэзамі, стала збіраючы аншлагі.

Пры тэатры дзейнічае маладзёжны цэнтр. Гэта структурнае падраздзяленне займаецца сувязямі з грамадскасцю, праводзіць творчыя сустрэчы тэатральных дзеячаў са студэнтамі, арганізуе прэс-паказы, ладзіць сумесныя праекты з мастацкім каледжам імя Глебава, Акадэміяй музыкі,

Маладзёжны. Перазагрузка

Інтэр'ер новага будынка Маладзёжнага тэатра.

Сцена са спектакля "Любоў і галубы". / Фота Таццяны МАТУСЕВІЧ

прыцягнулі ўвагу звычайнага гледача, выклікалі рэзананс у коле тэатральнай грамадскасці і атрымалі высокую адзнаку ў крытыкаў.

Цягам пяці гадоў, пакуль ішла рэканструкцыя, тэатр знаходзіўся ў вымушаным прастоі. У гэты час амаль не выпускалі прэм'ер, бо не зусім лагічна прасіць і траціць грошы пад невядомую пляцоўку... Увесь калектыв у актывна ўдзельнічаў у рэканструкцыі гэтага будынка — вельмі хацелася наблізіць дату пераезду пад свой дах. Новая сцэна падарыла тэатру сапраўдны творчы ўздым!

Маладзёжны ў першую чаргу адметны сярод іншых сталічных тэатраў тым, што ён стаў своеасаблівай пляцоўкай для прафесійных пошукаў самых разнапланавых рэжысёраў. Іскандэр Сакаеў, Таццяна Аксёніна, Генадзь Мушперт, Максім Астаф'еў, Сяргей Анцалевіч,

нымі. Пасля ўлазін мы шмат чаго дадалі, рэалізавалі тое, на што не маглі пайсці ва ўмовах "кватаравання" па чужых вулах. І да гэтага моцны спектакль сёння зайграў новымі фарбамі. Пагадзіцеся, "люстра" сцэны ў 11 метраў, дзевяціметровы паваротны кол, найноўшае светлавае абсталяванне сапраўды дапамагаюць пастаноўшчыкам рэалізаваць найскладаныя задумкі.

Зараз тэатр актывна ўдзельнічае ў міжнародных фестывалях: "Чэхія. Камедыя. Чайка" запрашалі летась на "ТЭАРТ", у нашай зале праходзіла адкрыццё II Маладзёжнага тэатральнага форуму краін Садружнасці, Балтыі і Грузіі. Ды самі не сядзім на месцы: летась чатыры разы вывозілі ў Літву свае лепшыя спектаклі, неаднойчы былі ў Латвіі, дзе выступленні праходзілі пры поўных залах і

музычным каледжам імя Глінкі. Зрэшты, студэнты апошніх устаноў час ад часу спецыяльна для нас рыхтуюць цэлыя праграмы, якія выконваюць у Ёлачным фэе перад пачаткам спектакля.

Мы ганарымся, што маем моцную трупу, якая прадстаўлена актёрамі розных узростаў, непадобных амплуа, што дае магчымасць ажыццявіць на нашай сцэне амаль любую задумку. Магчыма, таму мы не адчуваем недахопу ў прапановах ад рэжысёраў. Мастацкі савет тэатра мае добры запас п'ес для разгляду, а план па прэм'ерах распісаны на ўвесь 2016 год. Восенню Маладзёжны адкрые 30-ы тэатральны сезон. Да значнай даты мы падыходзім на добрым творчым уздыме.

Занатавала
Настасся ПАНКРАТАВА

Перад тым, як распавесці пра музычную адметнасць вёскі Аношкі, што ў Нясвіжскім раёне, неабходна згадаць старшыню колішняга мясцовага калгаса Міхаіла Саленіка. Першае з другім узаемазвязана самым шчыльным чынам. Дарэчы, другім Саленіка і называць неяк няёмка. Толькі першы. І ў стаўленні да культуры, і ў асабістым разуменні таго, якім павінен быць сучасны кіраўнік. Шкада толькі, што сярод нас няма ўжо гэтага чалавека.

Яўген ПАГІН

Год культуры павінен быць такім...

дзійнае з 1997 года. У ягоным складзе цяпер — Арцём Шаўчэнка, Мікіта Брытвіч, Антон і Ягор Антановічы, Валерый Дыдышка, Дзяніс Булло, Уладзіслаў Юрашчык, Аляксей Акулік, Арцём Дзевяра. Усе яны — гарманісты. А кіруе імі выкладчык школы Аляксей Андросік.

"Аношкаўскія музыкі" — гэта тое, пра што і марыў старшыня калгаса "Новае жыццё". Разняволеныя мастацтвам хлопцы, няма ў іх творчасці месца хасу, а спрэс — гармонія. Дырэктар ДШМ Віктар Высоцкі распавядае: "Ансамбль у аснове сваёй — інструментальны, але

мы вырашылі, каб хлопцы вучыліся і харэаграфіі. Гэта вельмі дапамагае ім трымацца на сцэне, весці канцэртны "распавед" пры дапамозе не толькі нот, але і рухаў". Пасля такой тэорыі называць практыку "Аношкаўскіх музыкаў" самадзейнай — ніяк не выпадае.

І яшчэ адна немалаважная дэталі. Стратэгію і тактыку (а значыць — і канчатковы поспех) гэтай практыкі вызначае мастацкі кіраўнік узорнага ансамбля Аляксей Андросік. Ён сам калісьці граў у гэтым калектыве, бо вучыўся ў той самай школе. Потым набыў спецыяльную адукацыю

і стаў выкладчыкам. Мае цяпер цвёрдае меркаванне: залог поспеху — рэпертуар. А народная музыка ў належным выкананні — таксама бывае хітовай. Між іншым, належнае выкананне — гэта калі ад шырокай народнай душы. Пры такой умове не толькі рукі па ладах лётаюць, але і ногі па сцэне.

У дырэктара школы Віктара Высоцкага — таксама свая тактыка са стратэгіяй: пэўная частка навуцэнцаў рыхтуецца цяпер замяніць "ветэранаў" "Аношкаўскіх музыкаў". Вось так калектыв і не старэе з 1997 года. І кожны з іх насычаны гастро-

Ансамбль "Аношкаўскія музыкі". / Фота прадстаўлена калектывам

лямі. Гарманісты з Аношак зрывалі апладысменты ад слухача французскага, нямецкага, турэцкага, польскага, літоўскага, эстонскага. А ў 2005-м калектыву стаў стыпендыятам прэзідэнцкага фонду па падтрымцы таленавітай моладзі. Хтосьці скажа, яны ж не столькі вучацца, колькі гастралююць. На гэта ў кожнага з "...Музыкаў" (сённяшніх і будучых) ёсць канкрэтны адказ: "Любы канцэрт — тая ж вучоба, бо вынікам яе — пастаянны іспыт". А цяпер падумаўце, ці захаце чалавек з вуліцы вучыцца, калі экзамены — ледзь не штомесяц?

Хочацца падзяліцца ўражаннямі пра час, калі давялося на працягу некалькіх дзён працаваць побач з народнымі артыстамі СССР Георгіем Юматавым, вядомым шырокаму колу гледачоў па шматлікіх цудоўных фільмах, і ў прыватнасці — “Афіцэры”. Ваеннаслужачыя часткі 04147 аказвалі дапамогу ў здымках фільма. А сама справа нашага жыцця павінна была ўвасобіцца ў стужцы, якая здымалася ў 1984 годзе ў Мінскім вучэбным цэнтры.

У маёй хатняй бібліятэцы на відным месцы захоўваецца сцэнарый фільма “Апошні парад” з дарчым надпісам “На памяць палкоўніку Чыгіру М.К. У знак глыбокай павагі і ў памяць аб сумеснай працы”. І подпісы: “Г.Юматаў, П.Любімаў, М.Асяпян, Н.Дземух, В.Лынароў, мастак М.Разнічэнка”. Таксама на сцэнарыі аўтографы беларускіх акцёраў: “Усяго вам найлепшага, з павагай І.Мацкевіч, Л.Белазаровіч, Аржылоўскі”.

Як усё гэта было?

У лютым 1984 года ў маім кабінэце прагучаў тэлефонны званок:

— Таварыш палкоўнік, вас выклікае генерал-маёр Гайдук! Тэрмінова!

Прыходжу да кіраўніка, а гэта быў цудоўны аўтарытэтны чалавек. Генерал працягвае руку і кажа:

— Вам давядзецца некалькі дзён узначальваць на палігоне тактычную групу, якая будзе прыцягнута да здымак і стане ўзаемадзеянца з рэжысёрскай групай кінастудыі “Масфільм”. Здымкі — на кантролі кіраўніцтва акругі. Выезджайце ў гасцініцу “Мінск” для сустрэчы з кіраўніцтвам “Масфільма”.

Праз трыццаць хвілін я ўжо быў на месцы. Запытаў у адміністратара гасцініцы, прывабнай жанчыны, дзе масквічы.

Адміністратар адказвае:

— А вы паглядзіце направа, каля акна хто стаіць?

(Заканчэнне.

Пачатак на старонцы 1 — 3.)

Хацелася б, каб ён атрымаў і фінансавую падтрымку, бо ўсе ранейшыя праходзілі адно на базе Акадэміі музыкі. У 2010, 2012, 2015 гадах праводзіліся конкурсы харавых дырыжораў і сярод сярэдніх навучальных устаноў, з кожным разам набіраючы большую колькасць удзельнікаў. Раз у два гады на кафедры праходзіць навукова-практычная канферэнцыя, ёсць і іншыя мерапрыемствы. Па ініцыятыве кафедры з 2006 года мы праводзім творча-адукацыйны праект “Харавыя старонкі ХХ стагоддзя”, у рамках якога адбыліся канцэрты, лекцыі, майстар-класы харавых дырыжораў з Расіі, Балгарыі, Даніі, Польшчы, Швейцарыі, плануецца прыезд з Латвіі. Пры падрыхтоўцы спецыялістаў вышэйшага рангу, чым і займаецца Акадэмія музыкі, адной з асноўных праблем застаецца неабходнасць вярнуць асістэнтуру-стажыроўку — за кошт меншага набору ў аспірантуру, таму дадатковых грошай на гэта не спатрэбіцца. Была падрыхтавана дакументацыя, на пасяджэнні ў Міністэрстве адукацыі ўсе нормы па асістэнтуры-стажыроўцы былі ўнесены ў праект Кодэкса аб адукацыі Рэспублікі Беларусь, але потым яны адтуль зніклі. Трэба даць магчымасць творчым асобам працягваць сваю творчую адукацыю, а не займацца навуковай дзейнасцю і дысертацыямі, якія не пакінуць часу на ўдасканаленне выканальніцтва.

Ды гэта ж знакаміты Георгій Юматаў! Падыходжу да яго і замест пытанняў пра здымкі кажу:

— Георгій Аляксандравіч! Рады вітаць на беларускай зямлі, і прыміце падзяку ад вялікай колькасці прыхільнікаў вашага таленту, ад усіх аматараў кіно, ад ваеннаслужачых нашай часткі!

— А вы хто, прыхільнік кіно? Ба-чу перад сабой афіцэра.

— Георгій Аляксандравіч, выбачайце, што апярэджваю падзеі і не

Кастынг Юматава

назваў сябе. Але вы і Васіль Ланавой сваёй цудоўнай іграй у кіно паказалі сапраўдную гераічную нашу армію.

— Вялікі дзякуй, што яшчэ?

Я дадаў, што загадам камандавання прызначаны кіраваць асабістым складам, тэхнікай, зброяй, якія будуць удзельнічаць у здымках фільма. Юматаў запытаўся, ці давядзецца мне ўдзельнічаць калі-небудзь у здымках. Адказаў, што на здымках быў у 1966 годзе ў Туркестанскай ваеннай акрузе пад Ашхабадам.

— У Туркестанскай? — запытаўся Юматаў. — Спякотенька там?

— Так, летам у ценю +50. Давялося здымацца сярод больш як тысячы чалавек у групе рэжысёра Берды Кербабаява. Той фільм пра стварэнне калгасаў у Туркменіі, пра барацьбу з басмачамі. А быў я на той час маладым лейтэнантам і служыў у палку горада Кізыл-Арват.

Юматаў засмяўся і сказаў:

— Ну вось, а зараз вы малады палкоўнік — і зноў кіно! Давайце зойдем у нумар, пагутарым.

Я папрасіў прабачэння, маўляў, мала часу, трэба каму-небудзь з вашых выехаць на палігон, прадэманструю вучэбны цэнтр, правядзем папярэднюю “рэкагнасыроўку”.

— А паехалі! У мяне гадзінкі дзве вольнага часу ёсць, заадно акунуся ў армейскае жыццё, — раптам кажа Юматаў.

Па дарозе на палігон мой спадарожнік пацікавіўся службай, за-

пытаў: “Мяркуючы па ўзросце, ваяваць не давялося”.

— Не, — адказваю, — нарадзіўся ў 1943 годзе ў партызанскім атрадзе “Патрыёт Радзімы” брыгады Варашылава.

— А я ваяваў югам на флоце, матросам, — сказаў Юматаў.

На палігоне, з вышкі “Амбарана” вучэбнага цэнтра я паказаў артысту тактычнае поле. Даведаўся ад яго пра задуму фільма, разам мы прыйшлі да высновы, што фронт і глы-

пачуў сцэнарый фільма, але ўжо ад рэжысёра Паўла Любімава.

Дык вось. Народны артыст СССР Георгій Юматаў у ролі генерала арміі Князева — галоўнага генеральскага інспектара ў Міністэрстве абароны — прыбыў у акругу для інспектарскай выніковай праверкі войск. На палігоне правярае агульнавайсковыя тактычныя вучэнні, уменні камандзіраў дывізіі, палкоў арганізаваць баявыя дзеянні, кіраваць войскам, а камандзіраў рот,

быў сапраўдным генералам! Яго герой, які прайшоў вайну, чалавек валявы; твар непрыступны, сухі, выпраўка — ваенная, спіна — прамая. У рухах хуткі, як яго ўдары ў 1944 — 1945 гадах, якія маланкамі ўвасобляліся на апэратыўных і гістарычных картах. Ягонае прысутнасць, яго ўнутраны рытм быццам падганялі ўсіх. Работа на здымках шла зладжана, вынікова. Паўтараў не патрабавалася. Майстэрства!

Аўтарытэт героя ў выкананні Юматава быў вялікі, бясспрэчны. Надвор’е стаяла халоднае, ветранае, але ён працаваў, быццам вецер не астуджаў скуру, не выбіваў слязу, як быццам не існавала дрэннага надвор’я.

Я больш назіраў за іграй Юматава, чым за тым, што адбывалася на палігоне. Там, на тактычным полі, мае падначаленыя, выпраўка ў іх выдатная, а тут зусім іншае, заважваючае.

На пачатку здымак высветлілася, што ў групе прафесійных акцёраў не хапае выканаўцаў на ролю даручэнца генерала арміі Князева, а таксама яго ад’ютанта і некаторых іншых. Дырэктар фільма і рэжысёр звярнуліся да мяне.

— У страі ваеннаслужачыя — удзельнікі вучэнняў. Выбярэйце самых фотагенічных, — сказаў я.

Для буйнога плана адабралі афіцэраў з разведвальнага батальёна. Потым яшчэ раз звярнуліся да мяне з просьбай знайсці для ролі палкоўніка — прадстаўніка генштаба афіцэра старэйшага ўзросту, пасалідней.

Юматаў, пачуўшы гэта, сказаў:

— Што ж вы марнуеце час? З намі працуе палкоўнік! Хачу, каб побач са мной быў Міхаіл Канстанцінавіч.

Усе глядзяць на мяне дапытліва. Ну як можна было не пагадзіцца? Нават быць побач з народным артыстам ужо вялікі гонар, а тут — здымацца ў кіно. Пагадзіўся. Вось так і стаў акцёрам на працяглы час...

Міхаіл ЧЫГІР,
палкоўнік у адстаўцы

Працяг чытайце
ў наступных нумарах.

Кадр з фільма “Апошні парад”: аўтар — першы злева, Георгій Юматаў — першы справа.

Як пад Мінскам здымаўся фільм “Апошні парад”

біня тактычнага поля адпавядаюць задуме фільма.

Хутка праляцелі дзве гадзіны. Вярнуліся ў Мінск, у гасцініцу. Я ўжо ведаў пасля размовы з Юматавым сцэнарый фільма і парадак правядзення здымак. А кіраўніцтва фільма з нецярпеннем чакала нашага вяртання.

— Куды вы ўвезлі Георгія Аляксандравіча? — запытаў рэжысёр.

— Усё добра, — кажа Юматаў. — Спрацуемся!

Мы прайшлі ў нумар гасцініцы, абмеркавалі пытанні. Яшчэ раз я

батальёнаў — зладжана дзейнічаць ва ўмовах, набліжаных да баявой абстаноўкі, кіраваць агнём падраздзяленняў.

У першы здымачны дзень на палігоне здымаўся эпизод прыбыцця Князева на камандны пункт кіраўніцтва вучэннямі. Для гэтага былі прыцягнуты сілы і сродкі разведвальнага батальёна корпуса і асобнай механізаванай брыгады.

Пераходжу да ўражанняў, атрыманых на здымках.

Георгій Юматаў ролю генерала арміі выконваў цудоўна. Нібыта і

Хор “навыраст” для новага спеўнага

Раіса Сідарэнка:

— Зараз разглядаецца новая рэдакцыя Кодэкса. Мы ўдакладнім гісторыю гэтага пытання.

Наталля Міхайлава, заслужаная артыстка Рэспублікі Беларусь, мастацкі кіраўнік Дзяржаўнага камернага хору Беларусі:

— За апошні год матэрыяльнае становішча прафесійных калектываў не змянялася. Маладыя спецыялісты атрымліваюць па 2 мільёны 100 тысяч рублёў, артыст вышэйшай катэгорыі — 3 мільёны. Чаму артысты хору атрымліваюць значна менш, чым артысты аркестра? Аптымізацыя, праведзеная ў філармоніі, нічога ў грашовым выўленні нам не дала. Патрабуе дапамогі канцэртна-гастрольная дзейнасць. За 2015 год сума, вылучаная на гэта Міністэрствам культуры, складала 4 мільёны рублёў. За гэтыя грошы мы можам выехаць у Заслаўе, не больш за тое. Іншыя выезды ажыццяўляліся дзякуючы акцыі “Мы разам!”, падтрымцы ўладаў тых куткоў, куды мы выпраўляліся. Публіка прагне яркіх праграм з элементамі шоу, на гэта таксама патрабуюцца сродкі, бо павінны быць рэжысура, харэаграфія, сцэнічныя строі. Карыстаемся прыцыпам “сам сабе рэжысёр”. Але ж артысты павінны і выглядаць адпаведна, і голас берагчы — на гэта таксама сродкі патрэбны. Што ж да наступных “Харавых веч”, дык чаму б нам не замахнуцца на

“Мінск-арэну”? Было б зручней усім — і тым жа слухачам.

Ірына Дрыга:

— Пытанні павышэння заробку разглядаліся, работа ў гэтым кірунку вядзецца. Што ж да гастролі, дык у 2016 годзе будзе праводзіцца акцыя “Адраджэнне”, прымеркаваная да 30-годдзя чарнобыльскай катастрофы. Наконт “Харавога веч” — магчыма, яго трэба ладзіць не штогод, а раз на два гады, каб больш часу было на падрыхтоўку. А ў прамежках ладзіць харавыя асамблеі на раённым, абласным узроўнях, каб калектывы маглі выступіць. Дый на святах горада, іншых мерапрыемствах могуць і павінны быць харавыя спевы. На такія выступленні можна накіроўваць і спецыялістаў, якія будуць весці адбор лепшых калектываў — для таго ж “Харавога веч”.

Ларыса Іконнікава, кіраўнік хору навучэнцаў Гродзенскага музычнага каледжа, хору Гродзенскай капэлы і хору ветэранаў:

— Нам пашанцавала, бо ў Гродне жыве цудоўны кампазітар і святар Андрэй Бандарэнка, які дапамагае харавому руху не толькі сваімі новымі творами, але і прафесійнымі парадамі, правядзеннем фестываляў “Каложскі дабравест”. Маючы адпаведны рэпертуар, у якасці сцэнічных пляцовак можна выкарыстоўваць храмы, касцёлы, сінагогі. Падзялюся і вопытам правядзення тэатралізаваных праектаў з удзелам

хору, якія ладзіць выкладчыца нашага каледжа Святлана Калчанова. У тым жа “Яўгеніі Анегіне” удзельнікі атрымалі новыя для сябе навыкі сцэнічнага руху.

Валерый Аўраменка, дацэнт Акадэміі музыкі, кіраўнік заслужанай харавой капэлы Рэспубліканскага палаца культуры прафсаюзаў:

— Пасля грандыёзнага “Харавога веч” паўсталі яшчэ і пытанні самога стану аматарскіх харавых калектываў. Іх колькасць значна скарацілася. Па справах Рэспубліканскага дома народнай творчасці, на чэрвень 1946 года (пасляваенны час, разруха) у Беларусі працавала 930 калектываў акадэмічнага кірунку. На сёння іх значна менш, зніклі многія хары буйных прадпрыемстваў. Што ж да харавых святаў накітавалі “... Веча”, дык першыя з іх, заснаваныя выключна на аматарскіх калектывах, прайшлі ў 1980 годзе ў Магілёве, Гомелі і Маладзечанскім раёне. Далей былі і іншыя буйныя свята, у тым ліку сярод школьнікаў. Аматарскія калектывы сёння таксама вымушаны працаваць ва ўмовах самаакупнасці, таму іх выезды часцяком ажыццяўляюцца за кошт саміх удзельнікаў. Ці ж гэта спрыяе іх развіццю? Я ўжо 33 гады працую ў заслужанай харавой капэле Палаца культуры прафсаюзаў. Імкнучыся амаладзіць склад, за два апошнія гады мы праслухалі калі сотні чалавек, адабралі ж — не

больш за 15, бо галасы сапсаваны эстраднай “папсой”. Гэта таксама не можа не трывожыць — адсутнасць самой спеўнай культуры нават сярод тых, хто хацеў бы спяваць.

Святлана Сергяюк, начальнік аддзела ідэалагічнай і выхаваўчай работы Рэспубліканскай вышэйшай школы:

— Харавы рух павінен разглядацца не толькі як мастацкая з’ява, але і як ідэалагічнае пытанне, як частка нацыянальнай дзяржаўнай палітыкі, скіраванай на развіццё калектывізму. Харавыя калектывы павінны з’явіцца ў кожнай ВНУ, для гэтага патрэбна адпаведная метадычная рэкамендацыя, прапісаная афіцыйна.

Ірына Дрыга:

— Падводзячы некаторыя вынікі, адзначу, што харавыя калектывы сёння аб’ядноўваюць амаль 70 тысяч удзельнікаў. 41 працэнт такіх хароў — дзіцячыя. Так, ёсць некаторыя тэндэнцыі скарачэння хароў і ансамбляў, але гэта звязана з аптымізацыяй сярод устаноў культуры клубнага тыпу, якая, у сваю чаргу, абумоўлена колькасцю насельніцтва ў асобных населеных пунктах. 869 калектываў (а гэта 14 працэнтаў) маюць статусы народных ці ўзорных. Заслужанымі аматарскімі з’яўляюцца 42 калектывы. Але праблемы маюцца, і цяперашняя дыскусія павінна дапамагчы ў іх вырашэнні.

(Працяг. Пачатак у № 2.)

Двухпавярховы дом з класічнымі камінам і адкрытай верандай трымаўся ў ідэальным парадку. Тут заўсёды было весела і ўтульна, асабліва калі Святлана з Людмілай гатавалі вытанчаныя стравы: фантастычны пах напаўняў інтэр'ер, а задаволены Валодзя, ведучы нетаропкую гаворку, напаўляжаў, як ціхамірна Зеўс, на скураной канапе, чакаючы смачнай трапезы. А часам з Мінска, Гродна ці Масквы прязджалі сваякі і госці, а таксама завітваў хтосьці з "песняроў". Тады гасцінны шум-гам стаў паўсюль, лунала атмосфера радасці, асабліва, калі адзначаліся дні нараджэння блізкіх ды іншых сямейных святых. А на дзень нараджэння самога Мулявіна мама Людміла — Соф'я Канстанцінаўна па заведзенай традыцыі заўсёды пякла свой фірменны торт з журавінамі пад назвай "Мара", які Валодзя вельмі любіў і, жартуючы, казаў, што наразе яго не нажом, а... лязом брытвачкі.

Барыс КРЭПАК

І ў цяжкія часы жыцця Валодзі, калі ён дрэнна сябе адчуваў — і фізічна, і маральна — нашы сем'і таксама былі побач, часам нават начамі. Напэўна, значна часцей, чым у паспяховыя, добрыя, спакойныя перыяды. Асабліва, калі гэта было звязана з непрыемным, прыкрым прыходам класічнага "славянскага" Вакха, ад якога Валодзі аднаму, самастойна не заўсёды лёгка было ўцячы. Пасля выхаду з "піке" дапамогу ён прымаў моўчкі, ніколі ўслых не дзякаваў, але вочы, яго блакітныя вочы, стомленыя і падзіцячы вінаватыя, казалі болей за ўсялякія словы.

Самы цяжкі перыяд жыцця Валодзі прыпадае на апошнія гады яго творчай біяграфіі, пасля 1996-га — на час распаду яго любімага дзецішка — ансамбля "Песняры". І тут я быў прамым сведкам усяму таму, што адбывалася ў гэты час. Мне не хацелася б зараз зноў вяртацца да гэтай жудаснай гісторыі, якую тады так бялітасна раскруціла "жоўтая прэса" з падачы некаторых былых паплечнікаў Мулявіна па ансамблі. Ды і некаторыя чыноўнікі ад культуры прыклалі свае пэўныя высілка, падкідваючы раз-пораз сухое галлё ў гэты касцёр адлучэння Песняра ад "Песняроў". Божа мой, прыгадваю з абурэннем, як яна, гэтая "жоўтая прэса", з пачварнай асалодай падхоплівала чарговую сэнсацыйную "навіну" пра "дрэннага" Мулявіна і ягоную жонку, "параджэнне пекла", "галоўную віноўніцу" распаду ансамбля, і на самых выйгрышных газетных палосах дзямлілася гэтай "навіной" з чытатамі. Усе гэтыя "москві" ў журналісцкіх і чыноўніцкіх мундзірах з хваравітай юрлівасцю і раз'юшанасцю кідаліся з гучным браханнем на параненага "слана", які апынуўся ў загоне. Што б там сёння ні казалі, але Валодзя вельмі перажываў здраду сваіх былых аднадумцаў, якіх ён і толькі ён, Мулявін, зрабіў легендарнымі песнярамі. І я ведаю, што ён ім гэтага да канца свайго жыцця не дараваў. Памятаю, я аднойчы спытаў Мулю, як ён ставіцца да "Беларускіх песня-

Якім ён быў, Уладзімір Мулявін: да 75-годдзя з дня нараджэння Песняра

Уладзімір Мулявін. / Фота з архіва аўтара

Беларускі Арфей з чырвонай ружай

роў". А ён здзіўлена паглядзеў на мяне: "Я такіх не ведаю..."

Быў момант, калі Валодзя ў распачы хацеў кінуць усё і з'ехаць з краіны, якая, так яму раптам падалося, ад яго адварнула. Зваліць, як "звалілі" ў пошуках лепшай долі некаторыя з яго таленавітых былых калегаў па ансамблі. Канешне, ён мог з'ехаць, і Святлана настойвала на гэтым: яго, зразумела, чакала не толькі сталіца Расіі. Аднак Мулявін не зрабіў такога кроку: для яго Беларусь засталася Маці, якая яго, па сутнасці, зусім яшчэ юнага, прытуліла, выхавала і падняла на п'едэстал сусветнай славы. А межы краіны і кантыненты, у якіх ён гасціраваў — ад ЗША, Канады і Мексікі да Афрыкі, Індыі і Манголіі, — былі для яго толькі канцэртнай пляцоўкай, звычайным месцам працы. Не больш.

А тыя журналісты-"москві" — хіба яны Беларусь? Не магу не сказаць і наступнае. Газета "Культура" аказалася практычна адзінай, якая на ўсім працягу доўгіх мулявінскіх іспытаў ніводнага разу не кінула ў бок Песняра камень, а наадварот — усяляк падтрымлівала яго і маральна, і друкаваным словам. Бо мы, "культураўцы", і пры яго жыцці вядалі: Мулявін — гэта Мулявін. Вялікі артыст, вялікі чалавек, вялікі грамадзянін, для якога аднак нішто чалавечае не было далёкім. І тут не ўбавіць, не прыбавіць... На жаль, што б там ні казалі, але гены пры жыцці мала хто любіць і мала хто разумее... Часцей — наадварот... Згадаем лёс Верлена, Бадлера і Мадзільяні, Ван Гога і Тулуз Латрэка, Эдгара Алана По і Джэка Лондана; у гэтым спісе — і мае знаёмыя Сяргей Даўлатаў ды Генадзь Шпалікаў...

Што датычыцца Мулявіна... Так, праславаўтае in vino veritas гэта як допінг, разрадка для мастакоў, музыкантаў, выканаўцаў. Гэтым своеасаблівым чынам працягваецца мастацкая натура чалавека, — не вельмі ўстойлівая псіхіка, чулівасць, крыўда, абвостранасць светаўспрымання і

ўнутранага светаадчування. Прычыны проста выпіць кілішак-другі ва ўсіх абсалютна розныя, і ніхто не мае права нікога асуджаць за тое. Але штодзённае беспрычыннае "ўжыванне" разбурае асобу, чалавека — і гэта ўжо бяда, калі хвароба становіцца невылечнай. Усе гэтыя клінікі, ушытыя "тарпеды", пагроза смяротнага канца, насільнае лячэнне, калі чалавек не хоча, — лухта: толькі да першай чаркі. Усё вырашае сам чалавек — трэба яму гэта ці не? Мулявін ніколі не пакутаваў на алкагалізм, да якога яго з такім імпэтам і з такой зласлівасцю імкнуліся "прысабачыць" "жоўтыя" журналісты.

Так, Валодзя часам "зрываўся": па яго словах, цяжкія дэпрэсіі (Муля называў такі стан апатыяй) прыходзілі да яго прыкладна пару раз на год: на тое існавалі розныя прычыны. Практычна кожны таленавіты чалавек са спагадлівым, чулым, лёгка ранімым сэрцам і ўсхваляванай, трапяткой душой у розныя перыяды жыцця праходзіў аналагічныя "іспыты на трываласць". І тое, што лічыцца неад'емнай часткай багемнага існавання — канешне ж, "кветачкі", "ананасы ў шампанскім" на банкетках. Але цяжка пахмелле і звон у вухах пасля ўчарашніх авацый і апладываў пахлонікаў, — зусім не разбэшчанасць, свавольства, дурыкі, не капрыз, не дзівацтва, а хутчэй неабходная розуму і цэлу кампенсация за непамерныя душэўныя нагрукі, за тое цудоўнае і незямное, што ствараецца з уласных нерваў, крыві і мускулаў. Думаю, у гэтай плоскасці мяне маглі б зразумець тыя, да якіх грамадства, мякка кажучы, не заўсёды было ласкавае: ад Аляксея Саўрасава, Мадэста Мусаргскага, Апалона Грыгор'ева да Сяргея Ясеніна, Мікалая Рубцова і Уладзіміра Высоцкага. Як афарыстычна сказаў кінартыст Георгій Міляр, той самы знакаміты "Кашэй Бессмяротны": "Алкоголь — пасярэднік, які прымірае чалавека з рэчаіснасцю". І не

п'янага забыцця шукаў Мулявін, а хаця б часовай палёгка для спакутаванай ад маральнага болю душы. Я так думаю.

Сёння цяжка паверыць, але ў тыя гады Мулявіна ў прэсе абражалі па поўнай, друкуючы артыкулы кшталту "Песняров погубили водка и бабы...", "Ах водка-матушка...", "Всем известно, как он в последнее время пил..." і гэтак далей. Мулявін, канешне, глыбока перажываў, занурваўся ў сябе, не любіў, калі да яго чапляліся з пытаннямі, парадамі, але на ўсе газетныя абвінавачванні не адказваў. Спачатку я гэтаму вельмі здзіўляўся і распытваў яго: "Чаму маўчыш, збяры прэс-канферэнцыю ды дай адлуп!" Але хутка зразумець: Мулявін мае абвостранае пацудоўнае годнасці і сам сябе паважае, каб не стаць упоравень з плеткарамі. Ён адказаў мне: "...Калі ўцягнуцца ў гэты бруд, потым не зможаць з яго выбрацца. Не хачу становіцца з імі на адну прыступку. Для мяне зараз галоўнае — праца і яшчэ раз праца". Гэта сказаў мне Валодзя ў маі 2000 года, роўна за два гады да той самай аўтакатастрофы.

Але яшчэ раней, у пачатку ліпеня 1999-га, ён усё ж выступіў у друку. Выматаны, знерваваны, патэлефанаў мне дадому. І, як бы паміж іншым, сказаў, што вось "Камсамолка" просіць у яго інтэрв'ю. Ці трэба даваць? Я адказаў, што рабі так, як кажа тваё сэрца і тваё сумленне. І не слухай ніякіх парад. "Але ўсё ж, якая твая думка?" — настойваў Валодзя. Я сказаў, што ў падобнай сітуацыі, калі людзі чакаюць ад цябе, усенародна любімага артыста, нейкіх тлумачэнняў на конт усёй гэтай катавасі, такое інтэрв'ю даў бы. Але — не ў апраўданне (крых божа, становіцца на адну дошку). Варта казаць пра прынцыповыя шматлікія праблемы, якія існуюць у тваім ансамблі. Ён нарэшце засмяяўся: "Кажаш — не слухай ніякіх парад, а сам..."

Такое інтэрв'ю з'явілася. У ім, галоўным чынам, ішла гаворка

пра ненармальны ўзаемаадносіны "Песняроў" з тагачаснай дырэкцыяй філармоніі, калі доўгія гады пры ёй "мы былі прыгонным ансамблем". Потым, калі аддзяліліся ад філармоніі і сталі Дзяржаўным ансамблем, пачалі "кланяцца" ўжо з прычыны тэхнічнага забеспячэння чыноўнікам ад культуры. "Цярпенне лопнула ў верасні 1997 года, — піша Мулявін, — калі ў нас зламаўся апошні студыйны магнітафон, і я напісаў рэзкую запіску ў Мінкультуры..." І гэтак далей. У сілу сваёй прыроднай натуре Уладзімір Георгіевіч не ўмеў прагінацца хоць перад кім, і жорсткая апека з боку Міністэрства, якая часам даходзіла да абсурду, выводзіла Мулявіна з раўнавагі. Справа даходзіла да таго, што ён, народны артыст СССР, напрыклад, не мог некалькі тыдняў патрапіць да міністра на прыём!

Што было потым — многім вядома. Спробы Міністэрства культуры памірыць канфлітуючыя бакі не мелі выніку. У такіх справах Уладзімір Георгіевіч быў занадта незалежным чалавекам, каб ісці на нейкія кампрамісы і каб зневажацца перад высокімі начальнікамі, незалежна ад рангаў і размяшчэння іхніх кабінетаў...

Менавіта гэтым, па-сапраўднаму цвёрдым мужчынскім характарам, годнасцю і мужнасцю, калі гаворка ішла не толькі пра творчасць, Мулявін заўсёды вылучаўся з большасці сваіх "сабратаў па мастацтве", у тым ліку і непітушчых, якія, каб дагадзіць асабістым амбіцыям, каб дасягнуць матэрыяльнага дабрабыту, гонару і славы, гатовыя былі становіцца ў позу вядомага афіцыянта: "Чего изволите-с?"

Валодзя аднойчы сказаў мне, што самая вялікая бяда ў эстрадзе і вакол яе — гэта мноства пасрэднасці, той падманлівай бачнасці, калі пены больш, чым жывой вады. Ці не тая самая "пена" прыгнятала і душыла Мулявіна напрыканцы яго жыцця? І тут аб'ектыўна трэба адзначыць, што ў самы рашучы канфліктны момант у гэтую складаную сітуацыю ўмяшаўся асабіста Прэзідэнт Рэспублікі Беларусь, які зрабіў усё, каб мулявінскі ансамбль "Песняры" захавалася. Захаваўся — на дзяржаўным узроўні на чале з яго стваральнікам і лідарам. А потым, дзякуючы ўвазе Прэзідэнта, была годна па розных кірунках увекавечана і памяць славутага Песняра.

Хаця, шчыра кажучы, я далёка не заўсёды мог зразумець сапраўднае "нутро" Мулявіна нават тады, калі, здавалася б, мы былі цалкам адкрытымі адзін аднаму. Потым да мяне дайшло: ніякім прыборам нельга ўбачыць і замерыць усе найтанчэйшыя, найдалікатныя струны яго душы і калывання пацудоўнага. І таму раз цяжка было зразумець ягоныя ўчынкi і рух ягоных думак. Словам, у мулявінскіх Альпах працякала дзіўнае, часта недаступнае чужому разуменню жыццё. Мо я памыляюся, але мне здаецца, што не заўсёды разумелі Мулявіна і нават тыя яго блізкія жанчыны, якія становіліся яму жонкамі. Ён быў "рэч у сабе", і, валодаючы ад прыроды пасіянарным характарам, імкнуўся быць у нейкай аддаленасці ад побытавай мітусні і іншых прыземленых жыццёвых праблем. А тое не заўжды ўдавалася...

K

Заканчэнне чытайце ў наступных нумарах.

МУЗЕІ

НАЦЫЯНАЛЬНЫ МАСТАЦКІ МУЗЕЙ РЭСПУБЛІКІ БЕЛАРУСЬ

г. Мінск, вул. Леніна, 20.

Тэл.: 327 45 62.

Экспазіцыі:

- "Мастацтва Беларусі XII — XVIII стст."
- "Мастацтва Беларусі XIX — пач. XXI стст."
- "Мастацтва Беларусі XX — пач. XXI стст." (У рамках экспазіцыі адкрылася выстава "Вялікая Айчынная вайна ў мастацтве", прысвечаная 70-годдзю Вялікай Перамогі.)
- "Мастацтва Расіі XVIII — пач. XX стст."
- "Мастацтва краін Заходняй і Цэнтральнай Еўропы XVI — XX стст."
- Рээкспазіцыя залы беларускага мастацтва 1940 — 1980-х гадоў "Вайна і Перамога ў творчасці мастакоў XX стагоддзя".

Выставы:

- Выстава твораў Мікалая Залознага "Колер жыцця" да 90-годдзя з дня нараджэння мастака — да 18 студзеня.
- Выстава жывапісу **Рамана Заслонава** — да 25 студзеня.
- Выстава жывапісу **Мацвея Басава** — да 18 студзеня.
- Выстава "Рэпліка. Кер-рамапласстыка Валерыя Калтыгіна" — да 18 студзеня.
- Выстава "Гоя... Пікаса" (графіка са збору Каралеўскай акадэміі прыгожых мастацтваў (Мадрыд, Іспанія)) — да 21 сакавіка.
- Выстава "Джэнтльменскі набор" — да 25 студзеня.

Філіялы Нацыянальнага мастацкага музея Рэспублікі Беларусь

МУЗЕЙ "ДОМ ВАНЬКОВІЧАЎ. КУЛЬТУРА І МАСТАЦТВА І-Й ПАЛОВЫ XIX ст."

г. Мінск, вул. Інтэрнацыянальная, 33а. Тэл.: 327 88 78.

Пастаянныя экспазіцыі:

- Інтэр'еры шляхецкай сядзібы".
- "Жыццё і творчасць Валенція Ваньковіча".
- "Сядзібны партрэт XVII — сяр. XIX стст."

Выстава:

- "Каляндная выстава **Валянціны Шоба**" — да 8 лютага.

МУЗЕЙ БЕЛАРУСКАГА НАРОДНАГА МАСТАЦТВА Ў В. РАЎБІЧЫ

Спарткомплекс "Раўбічы", Мінскі раён. Тэл.: 507 44 69.

Пастаянныя экспазіцыі:

- Абноўленая экспазіцыя "Старажытная Беларусь".
- "Беларусь XVI — XVIII стст. у партрэтах і геральдыцы".
- "Мастацтва ў гарадской культуры. XIX — XX стст."

Выставы:

- Выставачны праект "Гандаль Беларусі на шалях гісторыі" — да 1 чэрвеня.
- "Музей ёлачных цацак" — да 17 студзеня.

Філіялы Нацыянальнага гістарычнага музея Рэспублікі Беларусь

ДОМ-МУЗЕЙ І З'ЕЗДА РСДРП

г. Мінск, пр-т Незалежнасці, 31а. Тэл.: 290 68 47.

Экспазіцыі:

- "Мінск губернскай ў канцы XIX — на пачатку XX стст."
- "І з'езд РСДРП у асобах".
- "Жандарскі вышук у царскай Расіі".
- "Гісторыя Дома-музея І з'езда РСДРП".

УВАГА!

■ Выстава твораў омскага майстра мікрамініяюры Анатоля Каненкі "Цуд пад мікраскопам" — да 31 студзеня.

МУЗЕЙ СУЧАСНАЙ БЕЛАРУСКАЙ ДЗЯРЖАЎНАСЦІ

г. Мінск, вул. К.Маркса, 38.

Тэл.: 327 46 12.

Пастаянныя экспазіцыі:

- "Геалогія і палеанталогія".
- "Сезонныя змены".
- "Вадаёмы і насельнікі прыбярэжных раслін".
- "Хвойны тып лесу і насельнікі змяшанага лесу".
- "Насельнікі ліставага і змяшанага лесу".
- "Ахоўныя прыродныя ўчасткі, рэдкія віды жывёл".

Выстава:

- "Джунглі за шклом" — да 6 сакавіка.

г. Мінск, вул. М.Багдановіча, 9а. Тэл.: 237 46 94.

■ Выстава "Муміі свету" — да 17 студзеня.

г. Мінск, вул. Казінца, 117 (будынак кінатэатра "Электрон"). Тэл.: +37529 123 60 53.

- Выстава "Лукамор'е" (фігуры, якія рухаюцца) — да 1 чэрвеня.
- Выстава "Экзатычныя жывёлы свету" — да 17 студзеня.

МУЗЕЙ ГІСТОРЫІ ТЭАТРАЛЬНАЙ І МУЗЫЧНАЙ КУЛЬТУРЫ

г. Мінск, Музычны зав., 5.

Тэл.: 220 26 67.

Пастаянныя экспазіцыі:

- "Вытокі тэатральнай і музычнай культуры на беларускіх землях".
- "Музычная і тэатральная культура Беларусі ў X — XIX стст."
- "Беларуская музычная культура XX ст."
- "Тэатральная культура Беларусі XX ст."

Выстава:

- Выстава да 75-годдзя з дня нараджэння народнага артыста Беларусі і СССР **Уладзіміра Мулявіна**.

ГАСЦЁЎНЯ УЛАДЗІСЛАВА ГАЛУБКА

г. Мінск, вул. Старавіленская, 14. Тэл.: 286 74 03.

Пастаянныя экспазіцыі:

- **Майстар-класы:**
- **Дэкупаж** для творчых дзяцей і падлеткаў ад 5 да 14 гадоў — кожную суботу аб 11-й.
- **Выстава:**
- "Аўтамабіль на далоні" — да 28 студзеня.

МУЗЕЙ ГІСТОРЫІ БЕЛАРУСКАГА КІНО

г. Мінск, вул. Святловова, 4.

Тэл.: 327 10 75.

Экспазіцыі:

- "Беларускі кінематограф як нацыянальная каштоўнасць".
- **Выстава:**
- Міжнародная выстава фота "Гульня ў класіку" — да 31 студзеня.

БЕЛАРУСКІ ДЗЯРЖАЎНЫ МУЗЕЙ ГІСТОРЫІ ВЯЛІКАЙ АЙЧЫННАЙ ВАЙНЫ

г. Мінск, пр-т Пераможаў, 8.

Тэл.: 327 11 66; 203 07 92.

Музей працуе:

- пн. — выхадны, аўт. — нядз. — ад 10-й да 18-й, сер. — ад 12-й да 20-й.
- Пастаянныя экспазіцыі.

/ІДЗЕ ПАДПІСКА НА ГАЗЕТУ "КУЛЬТУРА"

НАЦЫЯНАЛЬНЫ ГІСТОРЫКА-КУЛЬТУРНЫ МУЗЕЙ-ЗАПАВЕДНІК "НЯСВІЖ"

г. Нясвіж, вул. Ленінская, 19.

Тэл.: (8-01770) 2 06 60, 2 06 02;

+ 37529 551 80 51,

+37529 190 31 49.

Палацавы ансамбль

- Пастаянныя экспазіцыі.
- Выстава "Вялікі баль у палацы Радзівілаў" — да 31 студзеня.
- Выстава "Спяшаюся павіншаваць Вас..." — да 8 лютага.

Ратуша

- Пастаянныя экспазіцыі.

ЗАМКАВЫ КОМПЛЕКС "МІР"

г.п. Мір, Карэліцкі раён, Гродзенская вобласць.

Тэл.: (8-01596) 2 82 91,

(8-01596) 2 82 70.

Пастаянныя экспазіцыі:

- Выстава "Літва і Беларусь на старонках сямейнага альбома княжны Марыі Гагенлоз" — да 17 студзеня.

ДЗЯРЖАЎНЫ ЛІТАРАТУРНА-МЕМАРЫЯЛЬНЫ МУЗЕЙ ЯКУБА КОЛАСА

г. Мінск, вул. Акадэмічная, 5.

Тэл.: 294 91 96.

Экспазіцыі:

- "Якуб Колас. Жыццё і творчасць".
- Інтэрактыўная гульня "Таямніцы дома Песняра".
- Тэатралізаваныя экскурсіі па казках, апрацаваных Якубам Коласам для школьнікаў малодшага ўзросту.
- Музейна-педагагічны праект "Крочым у школу разам з Коласам".
- **Акцыі:**
- "Самы лепшы дзень" (Дзень нараджэння ў музеі).
- Віншаванне ад музея, фотасесія "У дзень вяселля — у музей!" (па папярэдняй дамоўленасці).
- Музейная творчая майстэрня (майстар-клас па вырабе цацак з салёнага цеста).
- **Выставы:**
- Выстава твораў Аляксандра Каршакевіча "Усмешкі з добраю душой".

ДЗЯРЖАЎНЫ ЛІТАРАТУРНЫ МУЗЕЙ ЯНКІ КУПАЛЫ

г. Мінск, вул. Янкi Купалы, 4.

Тэл.: 327 78 66.

Экспазіцыі:

- Пастаянныя экспазіцыя "Шляхі" з праглядам роліка ў 3D-фармаце і інтэрактыўнай зонай для дзяцей "Хлопчык і лётчык", галаграфічным тэатрам.
- **Акцыі:**
- Інтэрактыўныя музейныя праграмы "У пошуках папараць-кветкі", "Вячоркі" для ўсіх катэгорыя наведвальнікаў.

ТЭАТРЫ

НАЦЫЯНАЛЬНЫ АКАДЭМІЧНЫ ВЯЛІКІ ТЭАТР ОПЕРЫ І БАЛЕТА РЭСПУБЛІКІ БЕЛАРУСЬ

г. Мінск, пл. Парыжскай камуны, 1. Тэл./факс: 334 11 56.

- **16** — "Паяцы" (опера ў 2-х дзях) Р.Леанкавала.
- **17** — "Рамэа і Джульета" (балет у 3-х дзях) С.Пракоф'ева.
- **19** — "Кармэн" (опера ў 3-х дзях) Ж.Бізэ.
- **20** — "Жар-птушка" (балет) І.Стравінскага; "Шахразада" (балет)М.Рымскага-Корсакава.
- **20** — "Вечная класіка" — творы заходнеўрапейскіх кампазітараў XVII — XIX стст. (Камерная зала імя Л.П. Александровіча).

Выстава:

- Міжнародны выставачны праект "Саюз каханьня і творчасці", арганізаваны сумесна з Пасольствам Кітайскай Народнай Рэспублікі ў Беларусі і прысвечаны 100-годдзю вячання Янкi Купалы з Уладзіславай Станкевіч.

МУЗЕЙ ГІСТОРЫІ ГОРАДА МІНСКА

г. Мінск, вул. Рэвалюцыйная, 10. Тэл.: 321 24 30.

Філіялы Музея гісторыі горада Мінска

ГАРАДСКАЯ МАСТАЦКАЯ ГАЛЕРЭЯ ТВОРАЎ Л.Д. ШЧАМЯЛЁВА

г. Мінск, вул. Рэвалюцыйная, 10. Тэл.: 321 24 30.

Экспазіцыі:

- "Жыццёвы і творчы шлях народнага мастака Беларусі **Леаніда Шчамялёва**".
- **Выстава:**
- "Прастора Суціна" (творчыя вынікі ўдзельнікаў аднайменнага міжнароднага жывапіснага пленэра ў вёсцы Засвір Мінскай вобласці) — да 17 студзеня.
- Выстава твораў літоўскага мастака Саламона Цейцельбаўма "У пошуках духоўнага апірышча" — з 20 студзеня да 20 лютага.

МАСТАЦКАЯ ГАЛЕРЭЯ МІХАІЛА САВІЦКАГА

г. Мінск, пл. Свабоды, 15.

Тэл.: 321 24 30.

Экспазіцыі:

- "Мінск губернскай Шляхецкай побыт".
- "Мастак. Грамадзянін. Герой". Прысвечана Герою Беларусі, народнаму мастаку Беларусі, Ганароваму грамадзяніну г. Мінска Міхаілу Савіцкаму.
- **Выставы:**
- Выстава "Машыны, якія гавораць / Talking machine", пры ўдзеле творчай групы "Рам-зэс Экспа" — да 27 сакавіка.
- Выстава калекцыі беларускага нацюрморта "Рэчэўны свет" (з калекцыі Аляксандра Унукава) — да 5 лютага.

МІНСКАЯ ГАРАДСКАЯ РАТУША

г. Мінск, пл. Свабоды, 2а.

Тэл.: 321 24 30.

Экспазіцыі:

- "Мінск у гістарычнай прасторы. Картаграфічны кабінет".
- **Выстава:**
- Выстава графікі і скульптуры Уладзіміра Даўгялы і Сяргея Аганавы "Гонар. Годнасць" — да 31 студзеня.

МУЗЕЙ "ЛОШЫЦКАЯ СЯДЗІБА"

г. Мінск, праезд Чыжэўскіх, 8.

Пастаянныя экспазіцыі:

- Пачатак у 19.30.
- **21** — "Тоска" (опера ў 3-х дзях) Дж.Пучыні.
- **22** — "Жызэль, або Вілісы" А.Адана.
- **23** — "Набука" (опера ў 4-х дзях) Дж.Вердзі.

ЗАСЛУЖАНЫ КАЛЕКТЫЎ РЭСПУБЛІКІ БЕЛАРУСЬ "РЭСПУБЛІКАНСКІ ТЭАТР БЕЛАРУСКАЙ ДРАМАТУРГІІ"

г. Мінск, вул. Крапоткіна, 44.

Тэл./факс: 334 60 08.

- **16** — "Дзед" В.Паніна.
- **17** — "Дажыць да прэм'еры" М.Рудкоўскага.
- **19** — "Кругі раю" С.Навуменка.
- **20** — "Містар Розыгрыш" С.Кандрашова.
- **21** — "Тры Жызэлі"

ІНДЫВІДУАЛЬНЫ ІНДЭКС — 63875 ВЕДАМАСНЫ ІНДЭКС — 638752

ФЛІГЕЛЬ ЛОШЫЦКАГА СЯДЗІБНА-ПАРКАВАГА КОМПЛЕКСУ

г. Мінск, праезд Чыжэўскіх, 10.

Тэл.: 285 18 86.

Экспазіцыі:

- "Кола часу" — прадметы гарадской і сялянскай культуры кан. XIX — сяр. XX стст.
- "Народныя іконы Беларусі 2-й пал. XIX ст."

ЭКСПАЗІЦЫЯ "КАРЭТНАЯ"

г. Мінск, вул. Кірылы і Мяфодзія, 18. Тэл.: 321 24 30.

Экспазіцыі:

- "Сані • вазок; каляска • брычка; карэта • вупраж".
- Віртуальная гульня "Карэтны майстар".

АРХЕАЛАГІЧНЫ МУЗЕЙ

г. Мінск, вул. Кірылы і Мяфодзія, 6. Тэл.: 321 24 30.

- Выстава-рэканструкцыя "Прыцемкі Сярэднявечча. Прылады пакарання" — да 31 студзеня.

АРТ-ГАСЦЁЎНЯ "ВЫСОКАЕ МЪСТА"

г. Мінск, вул. Герцэна, 2а.

Тэл.: 321 24 30.

- Выстава Улады Белавусавай-Кірзэнка "Нюансы падарожжа" — з 21 студзеня да 20 лютага.

ГОМЕЛЬСКІ ПАЛАЦАВА-ПАРКАВЫ АНСАМБЛЬ

г. Гомель, пл. Леніна, 4.

Тэл.: (8-0232) 74 19 11.

Цэнтральная частка палаца

Экспазіцыі:

- "Культавыя прадметы" ("Дамавая царква", паўночны рызаліт палаца).
- "Чырвоная гасцёўня".
- "Зала ўрачыстых прыёмаў".
- "Адкрытае захаванне археалагічнай калекцыі музея".
- "Старажытная гісторыя Гомельшчыны" (археалагічная экспазіцыя).
- "Жылы інтэр'ер канца XIX — пачатку XX стст."
- "Свет прыроды" (выставы "Загадкавыя фантазіі мора" і "Жывёльны свет Гомельшчыны") (грот палаца).
- **Выставы:**
- Інтэрактыўны выставачны праект "У гасцях у казкі" — да 14 лютага.
- "Новае ў археалогіі Гомельшчыны" (новыя знаходкі з Мохавіцкай і Гомельскай археалагічных экспедыцый пад кіраўніцтвам А.А. Макушнікава) — да 1 лютага.
- "Бявыя шлемы і харугвы беларускіх зямель XI — XVII стст." (выстава прадастаўлена мастацкай майстэрняй "Стальная Спадчына" (Мінск)) — да 14 лютага.

■ "Акварэльная сюіта Надзеі Рэпнай" — да 24 студзеня.

- Выстава сувеніраў і падарункаў ручной работы "Чароўныя падарункі" — да 24 студзеня.

Вежа палаца

Экспазіцыя:

- "Уладальнікі Гомельскага маёнтка Румянцавы і Паскевічы".

Паўночнае крыло палаца

Экспазіцыя:

- "Свет звяроў Гомельшчыны".
- **Выстава:**
- Выстава **экзатычных жывёл**.

Зімовы сад

- "Свет субтрапічных раслін і жывёл".

ГОМЕЛЬСКІ АБЛАСНЫ МУЗЕЙ ВАЕННАЙ СЛАВЫ

г. Гомель, вул. Пушкіна, 5.

Тэл.: (8-0232) 77 57 41.

- Пастаянныя ваенна-гістарычная экспазіцыя.
- Пастаянныя выстава тэхнікі на адкрытай пляцоўцы.
- На тэрыторыі працуе пнеўматычны цір.
- "Музей крыміналістыкі".
- Выстава "Па праве Памяці", прысвечаная Чырвонай арміі першай паловы XX стагоддзя, з фондаў музея.

ЛІДСКІ ГІСТОРЫКА-МАСТАЦКІ МУЗЕЙ

г. Ліда, вул. Перамогі, 37а.

Тэл.: (8-0154) 53 50 64.

- Экспазіцыя "Прырода Лідчыны".
- **Выставы:**
- "Вядзём пачатак мы ад Гедыміна..."
- "Крылы над Лідай" — выстава да 100-годдзя Лідскага аэрадрома.
- Мемарыяльны пакой **Валянціна Таўлая**.
- Выстава з прыватнага збору А.Фішбайна "Рэчы побыту канца XIX — пачатку XX стст."
- Музейна-вобразная зала "Хрушчоўка 60-х".
- Музейна-вобразная зала "Як жылі нашы продкі".
- Выстава "Тры плюс ART".
- Выстава "Ад пяра гусінага да камп'ютара сучаснага".
- Выстава "Чароўны куфар".

ГАЛЕРЭІ

"УНІВЕРСІТЭТ КУЛЬТУРЫ"

г. Мінск, пл. Кастрычніцкая, 1.

Тэл.: 327 26 12.

- Выставачны праект "Гжэль — Мінск: вытокі творчасці і майстэрства" Гжэльскага дзяржаўнага ўніверсітэта і Беларускага дзяржаўнага ўніверсітэта культуры і мастацтваў — да 6 лютага.

■ 18 — "Дуброўскі"

К.Брэйтбургга.

■ 20 — "Блакiтная камя"